

รายงานวิจัยเชิงเอกสาร

เรื่อง

รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรื

ธันวาคม 2543

378.593 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ส 691 ร รายงาน เรื่อง รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา
สุธรรม อารีกุล กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการปฏิรูป
อุดมศึกษา สกศ.
2543. 208 หน้า
ISBN 947-241-164-6
1. การศึกษาชั้นอุดมศึกษา-วิจัย
2. อุดมศึกษาสู่วงชน-วิจัย
3. สุธรรม อารีกุล 4. ชื่อเรื่อง

รายงาน เรื่อง รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา

โดย สุธรรม อารีกุล

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 43/2544

พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2543

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุขุขทัย กรุงเทพฯ 10300
โทร. 668-7123 ต่อ 2515

Web Site : [http : //WWW.onec.go.th](http://WWW.onec.go.th)

สำนักพิมพ์ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
ที่อยู่ 216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์
เขตพระนคร กทม. 10200
โทรศัพท์ 222-4543, 222-2788, 222-4772

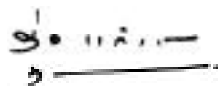
คำนำ

กระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากเป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม จากกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) แล้ว ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูป อุดมศึกษาทั่วโลก ยังเกิดจากสาเหตุที่สำคัญได้แก่ การขยายตัวของ ปริมาณนักศึกษาและความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่ม มากขึ้นทั่วโลกกว่า 6 เท่าในรอบ 3 ทศวรรษ ความเจริญก้าวหน้าด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ความคาดหวังของสังคมที่มีต่ออุดมศึกษาใน สถานะกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อการ พัฒนาประเทศและแข่งขันกับนานาชาติ ปัญหาคุณภาพของ ผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้อง กับความต้องการของผู้จ้างแรงงาน และสภาพความจำกัดด้านงบประมาณจากภาวะถดถอยทาง เศรษฐกิจในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 สำหรับประเทศไทยนอกจาก มูลเหตุดังกล่าวแล้ว การประกาศใช้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นับเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ ที่ทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษา และอุดมศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในฐานะ หน่วยงานนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ เห็นความ จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิจัย และจัดทำแนวทางการปฏิรูปการ ศึกษาระดับอุดมศึกษา ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาขึ้น โดยมี ศ.นพ. เกษม วัฒนชัย เป็นประธานฯ ในการดำเนินงานของ คณะกรรมการนั้น ได้กำหนดให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำรายงาน

เชิงแนวคิด (concept paper) เพื่อการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย รวม 11 ประเด็น โดยรายงานเรื่อง **รูปแบบและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา** ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งในประเด็นดังกล่าว ซึ่งได้ขอให้ ศาสตราจารย์ ดร. สุธรรม อารีกุล เป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ต่างประเทศเปรียบเทียบกับของไทย ศึกษาวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอ เกี่ยวกับรูปแบบ/ประเภทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พึงปรารถนาในยุคศหัสวรรษใหม่ ไม่ว่าจะเป็ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ ความทันสมัยและนำสมัย ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่การเปิดเสรี การนำ อุดมศึกษาสู่ปวงชน และอุดมศึกษาสู่นานาชาติหรือสากล สาระใน รายงานฉบับนี้นับว่ามีคุณค่าต่อการกำหนดนโยบายการปฏิรูป อุดมศึกษาของประเทศเป็นอย่างยิ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม อารีกุล ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยและจัดทำ รายงานจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณคณะกรรมการจัดทำ แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาที่ให้กรอบแนวคิดและพิจารณารายงาน การวิจัย สำนักงานฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อการปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นที่ เกี่ยวกับรูปแบบและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการ ดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาค้นคว้า อ้างอิงต่อไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คำชี้แจงของนักวิจัย

โลกกำลังก้าวเข้าไปสู่คริสต์วรรษใหม่หรือคริสต์สหัสวรรษ เป็นศตวรรษที่ทำหาย อุดมไปด้วยการแข่งขันและความร่วมมือ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้บีบบังคับให้ ประเทศไทยจะต้องมีบทบาทมากขึ้นในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในเวทีเศรษฐกิจโลกซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ ทั้งในด้านการเมือง การค้า สังคม ประชากร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ อันล้วนแล้วแต่ที่จะก่อให้เกิดปัญหามากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการปฏิบัติภารกิจของการอุดมศึกษาของชาติ ซึ่งทำหน้าที่ผลิตกำลังคนอันเป็นมรดกของชาติให้ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างดุลยภาพใหม่ให้แก่สังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นดุลยภาพระหว่างวัตถุดิบ จิตใจ ระหว่างการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระหว่างภูมิปัญญาเทศกับภูมิปัญญาไทย ระหว่างการพึ่งพาตนเองกับการพึ่งพาผู้อื่น ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยชนในชาติที่มีฐานความรู้ต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งสิ้น การอุดมศึกษาของชาติซึ่งทำหน้าที่ผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความแข็งแกร่งและมั่นคงภายใต้การแข่งขันของโลกในปัจจุบันนี้

ประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนาต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของอุดมศึกษา พวกกันปฏิรูปการศึกษาของตนเพื่อรองรับให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

ของยุคศหัสวรรษนี้ ทำให้อุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่พันธกิจและภารกิจไปอย่างมากมาย สำหรับรายงานฉบับนี้เป็นรายงานการวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับประเภทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 บท โดยบทแรกเกี่ยวกับประเภทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาของต่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยประเภทของสถาบัน ภารกิจตามกฎหมาย ซึ่งปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายการศึกษา และภารกิจในยุคคริสต์ศหัสวรรษ โดยมุ่งประเด็นไปที่แรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการปฏิรูป แนวทางในการปฏิรูปและภารกิจที่ดำเนินการ ทั้งนี้ได้เลือกเอาประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปอุดมศึกษาขนาดใหญ่ 5 ประเทศ อันได้แก่ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) เป็นแบบอย่างที่สามารถปรับใช้กับสถาบันอุดมศึกษาไทยได้ โดยเฉพาะสองประเทศหลัง ซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแบบเอเชียที่ใกล้ชิดกับไทย จึงได้ให้รายละเอียดไว้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังได้รวมเอาภารกิจที่กำหนดไว้ในองค์การการศึกษาของโลกเอาไว้ด้วย สำหรับบทที่ 2 เป็นบทเกี่ยวข้องกับประเภทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นภารกิจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายการศึกษาภาวะวิกฤตของอุดมศึกษาไทย ความสำคัญของอุดมศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤตของประเทศ ลักษณะของอุดมศึกษาไทย อันพึงปรารถนา และภารกิจอุดมศึกษาไทยในยุคคริสต์ศหัสวรรษ ซึ่งมีข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นแนวทางปฏิรูปอุดมศึกษาไทยในเวลาต่อไป

สุธรรม อารีกุล

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร รูปแบบและภารกิจสถาบันอุดมศึกษา

บทความนี้ได้กล่าวถึงประเภทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาของต่างประเทศ คือ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และภารกิจที่กำหนดโดยองค์การการศึกษา สหประชาชาติ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นกับประเภทและภารกิจสถาบันอุดมศึกษาไทยซึ่งควรจะเป็นไปในอนาคต ทั้งนี้ในเรื่องของภารกิจนั้นมีทั้งภารกิจที่กำหนดโดยกฎหมาย และภารกิจในยุคคริสต์ศหัสวรรษใหม่ที่เกิดจากแรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป เกิดการเปลี่ยนแปลงภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่

โดยภาพรวมในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการผลิตกำลังคนทั้งปริมาณและคุณภาพแล้ว ทั้งอังกฤษ เยอรมนี และฝรั่งเศส ยังด้อยกว่าสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ โดยเหตุที่ใช้เวลานานกว่ากัน ซึ่งความต้องการในการผลิตกำลังคนให้ได้รวดเร็วเป็นสิ่งจำเป็นในยุคโลกาภิวัตน์นี้

สำหรับการแบ่งประเภทสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละประเทศในภาพรวมไม่แตกต่างกันมากนัก สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นหลักสำคัญในอังกฤษ ได้แก่ วิทยาลัยโพลีเทคนิค วิทยาลัยการอุดมศึกษามหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเปิด ส่วนในฝรั่งเศสเน้นในเรื่องโรงเรียนเทคนิค สถาบันเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ส่วนของออสเตรเลียได้ยุบรวมวิทยาลัยต่าง ๆ เข้าสู่เครือข่ายมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแห่งชาติ เพื่อเป็นเอกภาพสามารถศึกษาต่อเนื่องกันได้ สำหรับญี่ปุ่นนั้นแบ่งเป็น มหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยปฏิบัติ วิทยาลัยปฏิบัติ และ

มหาวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับเกาหลีได้แบ่งประเภทมากกว่าประเทศอื่น ๆ อันได้แก่ วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู และวิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา สถาบันโพลีเทคนิค หรือมหาวิทยาลัยเปิดทางอุตสาหกรรม และวิทยาลัยเสริมพิเศษ แต่จะแบ่งประเภทอย่างไรก็ดีแล้วแต่ ทุกประเภทมีหลักการที่สำคัญ คือ นักเรียน หลังมัธยมศึกษาสามารถเรียนต่อเนื่องไปได้ตลอด ตั้งแต่สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีไปถึงระดับบัณฑิตศึกษา ตามที่ตนต้องการ และสามารถปรับสาขาวิชาที่เรียนได้ตามที่ตนถนัด

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายและภารกิจที่ถูกระบุไว้ในยุคสหประชาชาติใหม่ แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะประการหลังที่เกิดจากกระแสผลักดันของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้แต่ละประเทศปฏิรูปอุดมศึกษาของตนขึ้น

กฎหมายของสหราชอาณาจักรกำหนดภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยให้มุ่งเน้นในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ และการจัดการศึกษาต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและเสมอภาค กระแสผลักดันให้เกิดการปฏิรูปอุดมศึกษาเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ตลาดแรงงาน ระบบการเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งแวดล้อมและประชากร ภารกิจในยุคสหประชาชาติใหม่จึงเน้นที่การดึงดูดบุคลากรคุณภาพสูงสู่สถาบัน ยกกระดับประสิทธิภาพการเรียนการสอน การเรียนรู้ ให้สูงขึ้นให้มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษาแข่งขันในระดับสากล ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด สามารถรองรับนักศึกษาสู่ระดับอุดมศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต

ภารกิจตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ยึดหลักแห่งความเสมอภาค เสรีภาพ เป็นแหล่งการเรียนรู้ และกระจายการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างคน

ฝรั่งเศสให้สามารถนำพาชีวิต สังคมและอาชีพอย่างรับผิดชอบ สามารถปรับตัวสร้างสรรค์และสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม แรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการปฏิรูปเกิดจากอัตราการว่างงานสูง การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพและคล่องตัว หลักสูตรขาดความหลากหลาย ใช้เวลาศึกษานานเกินควร ภารกิจในยุคสหประชาชาติจึงมุ่งเน้นที่ปรับให้สถาบันอุดมศึกษามีความคล่องตัวมากขึ้น ปรับระบบการศึกษาเพื่อลดการสูญเสียผลิตที่ออกกลางคัน เพิ่มความเป็นธรรมและความเสมอภาค

สำหรับออสเตรเลีย ภารกิจตามกฎหมายของสถาบันอุดมศึกษามุ่งเน้นให้เยาวชนและผู้ด้อยโอกาสได้เข้าศึกษาในอุดมศึกษามากขึ้น และตอบสนองต่ออุตสาหกรรมมากขึ้น ออกกฎหมายปรับเปลี่ยนภารกิจไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป คือ ความไม่เป็นเอกภาพทางการศึกษา คุณภาพมาตรฐานที่ต่างกันยากจะควบคุม การบริหารจัดการไม่คล่องตัว ภายใต้ระเบียบกฎหมายของรัฐ ภารกิจในยุคสหประชาชาติใหม่ก็คือ จัดการรวมวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเข้าเป็นเครือข่ายเพื่อให้มีเอกภาพ ให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการ และเน้นการจัดการศึกษาให้เป็นสินค้าส่งออก ให้สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจในการพัฒนาประเทศ พัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ โดยจัดหลักสูตรให้มีการศึกษาต่อเนื่องได้ตามลักษณะแรงงาน ตลอดจนสร้างความเสมอภาคให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ภารกิจตามกฎหมายของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศญี่ปุ่น เน้นที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการรับการศึกษาทัดเทียมกันตามความสามารถที่ระบุไว้ในกฎหมาย และเน้นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพของบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ รักความจริง ความยุติธรรม จิตวิญญาณที่เป็นอิสระ และเป็นผู้สร้างรัฐและสังคมที่มีสันติ

การจัดการศึกษาต้องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและสถานที่ ประชาชนมีความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ให้การศึกษาทั้งเชิงลึก และเชิงกว้าง แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูปเป็นผลจากระบบการศึกษาที่เป็นเอกรูปขาดความหลากหลาย ขาดการเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน ขาดความสนใจที่จะเรียน เกิดช่องว่างในการหางานทำ ไม่สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วได้ ภารกิจที่จะต้องเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการอันหลากหลาย ความสามารถที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถรองรับความต้องการการศึกษาตลอดชีวิต และรองรับโครงสร้างประชากรที่ลดลง ยังผลให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับปรุง มาตรฐานหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน รวมบัณฑิตวิทยาลัยขนานใหญ่เพื่อสร้างคุณภาพของการศึกษาและวิจัยให้ได้มาตรฐานโลก

สถาบันอุดมศึกษาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้ มีภารกิจตามกฎหมาย เน้นในเรื่องเสรีภาพแห่งการเรียนรู้ สิทธิเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาที่มีความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ รัฐส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต มีกฎหมายแม่บททางการศึกษาซึ่งมีรายละเอียดและสาระมากมาย ตั้งแต่นโยบายการพัฒนาคนเกาหลีให้มีความเป็นมนุษย์ มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดี สร้างความเจริญร่วมกันของมนุษยชาติ จิตสำนึกในความเป็นชาติ สืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรมประจำชาติและโลก ปลูกฝังความใฝ่รู้จริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักอิสระภาพ ซื่อสัตย์ สุจริต มุ่งพัฒนาความเป็นผู้นำกระแสผลักดันให้เกาหลีใต้ปฏิรูปอุดมศึกษาสู่สหัสวรรษใหม่นั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทาง

อารยธรรมของมนุษย์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองแบบใหม่ ความเป็นสังคมสารสนเทศ และความเป็นโลกาภิวัตน์ซึ่งทำให้เกิดความปรารถนาที่สร้างเกาหลีใหม่ โดยใช้การศึกษาเป็นหลักภายใต้ความคิดอุดมรัฐทางการศึกษา ภารกิจที่ดำเนินการ คือ สร้างอุดมศึกษาให้เป็นระบบเปิด มีความหลากหลายในรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งความเป็นเลิศทางการวิจัย ความเป็นนานาชาติ

พันธกิจหรือภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งกำหนดไว้ในองค์การการศึกษาสหประชาชาติ หรือยูเนสโก อันเกิดจากความเห็นร่วมของประเทศสมาชิกนั้นมีภารกิจในการสอน การวิจัย ฝึกอบรม และเผยแพร่ผลงานวิจัยให้แก่ประชาชนทุกวัย เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ทุกคนเท่าเทียมกัน ภารกิจในด้านกิจกรรมทางวิชาการ ยึดบรรทัดฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ภารกิจในการบริหารจัดการให้มีอิสระและเพิ่มความเข้มแข็งในระบบ ภารกิจในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ภูมิภาคและสากล และภารกิจของรัฐที่จัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึง

สถาบันอุดมศึกษาไทยมีเป็นจำนวนถึง 634 แห่ง แบ่ง เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทมหาวิทยาลัย 70 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาระดับสูง 71 แห่ง วิทยาลัย และโรงเรียนเฉพาะกิจ 493 แห่ง การแบ่งประเภทยึดถือระดับปริญญาและจำนวนสาขาวิชาที่สอนเป็นหลัก ขาดการยึดถือภารกิจและเป้าหมายมาประกอบ การจัดการศึกษาขาดเอกภาพไม่สามารถต่อเนื่องกันได้

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดภารกิจต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาของชาติ ซึ่งหลายประเด็นเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาชัดเจนขึ้น ตั้งแต่ความมุ่งหมายและหลักการที่มุ่งพัฒนา

คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในด้านต่าง ๆ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ การจัดการศึกษามีทั้งในและนอกระบบ เน้นกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ หลักสูตรต้องมีความหลากหลาย มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และคุณภาพชีวิตของบุคคล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้รวมเอาสถาบันอุดมศึกษาเข้าไว้ภายใต้กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังให้มีเอกภาพทางนโยบายการดำเนินงานทำให้มีความอิสระ สามารถพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และให้เกิดความคล่องตัวมีเสรีภาพทางวิชาการ

กระแสผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐปฏิรูปโดยออกนอกระบบมีมาถึง 5 ทศวรรษ ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาไทยอยู่ในขั้นวิกฤติ ซึ่งยังผลเสียต่อชาติบ้านเมืองหลายประการ เนื่องจากอุดมศึกษามีความสำคัญต่อประเทศ เพราะเป็นแหล่งสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพลังมันสมองของชาติที่จะช่วยกันคิดอ่านแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองให้อยู่รอดได้ ปัจจุบันมีปัญหาวิกฤติมากมายหลายประการที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ทั้งภาวะวิกฤติที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาโดยตรงและโดยทางอ้อม สถาบันอุดมศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศ โดยอาศัยสังคมไทยที่พึงปรารถนาเป็นพื้นฐานและเป้าหมาย สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างคนให้มีปัญญา มีความคิด ความรู้และทักษะ สามารถประกอบสัมมาชีพได้ เป็นบุคคลเรียนรู้ตลอดเวลา สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสังคมการเรียนรู้หรือสังคมวิชาการ มีความเข้าใจในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมไทย และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในระดับชุมชน

ประเทศ และระดับนานาชาติ มีหลักศาสนาธรรมประจำใจ ระเบียบวินัย ความภูมิใจในชาติ ถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่พึงประสงค์ในยุคคริสต์ศหัสวรรษใหม่นั้นอาจจะสรุปได้ 4 ประการ คือ ประการแรก ภารกิจในการนำอุดมศึกษาไทยสู่ความทันสมัยและนำสมัย อันได้แก่ การรื้อปรับระบบบริหารและจัดการให้ทันสมัย ปฏิรูปการเรียนรู้ให้ทันสมัย สร้างคลังแห่งความรู้อันทันสมัย ค้นคว้าและพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย สร้างชุมชนวิชาการทั้งภายในและนอกสถาบัน และสร้างผู้นำที่นำชาติและสังคมโลก ประการที่สอง คือ ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่การเปิดเสรี มีการแข่งขันกันในด้านประสิทธิภาพของการบริหาร จัดการ การระดมทุนและทรัพยากร ความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน และการแข่งขันกันในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประการที่สาม ภารกิจในการนำอุดมศึกษาสู่ปวงชนอุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย อุดมศึกษา ซึ่งมีความเสมอภาค ทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาสนองตอบได้ทุกเวลาและสถานที่ อุดมศึกษาซึ่งมีการต่อเนื่องศึกษาได้ตลอดชีวิต และอุดมศึกษาที่ได้พัฒนาให้เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย ประการที่สี่ คือ ภารกิจในการนำอุดมศึกษาสู่สากล อุดมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับนานาชาติ ดูดซับความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจากนานาชาติสู่คลังแห่งความรู้ อุดมศึกษาซึ่งสร้างสรรค์กลมกลืนหรือมีดุลยภาพระหว่างสังคมวัฒนธรรมไทย หรือความเป็นไทยกับความเป็นสากลสัมพันธ์กับชนชาติอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ

สารบัญเรื่อง

เรื่อง	หน้า
คำนำ	๓
คำชี้แจงของนักวิจัย	๕
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	
รูปแบบและภารกิจสถาบันอุดมศึกษา	๗
บทที่ 1 รูปแบบและภารกิจสถาบันอุดมศึกษา ต่างประเทศ	1
1.1 อุดมศึกษาในยุโรปเปรียบเทียบกับ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น	1
1.2 สถาบันอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร	5
1.2.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา	5
1.2.2 ภารกิจตามกฎหมาย	7
1.2.3 ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ	11
1.2.3.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป	11
1.2.3.2 แนวทางการปฏิรูป	14
1.2.3.3 ภารกิจที่ดำเนินการ	18
1.3 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศฝรั่งเศส	24
1.3.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา	24
1.3.2 ภารกิจตามกฎหมาย	25
1.3.3 ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ	27
1.3.3.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป	27
1.3.3.2 ภารกิจที่ดำเนินการ	29
1.4 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศออสเตรเลีย	34
1.4.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา	34

1.4.2	ภารกิจตามกฎหมาย	35
1.4.3	ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ	38
1.4.3.1	แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป	38
1.4.3.2	ภารกิจที่ดำเนินการ	40
1.5	สถาบันอุดมศึกษาในประเทศญี่ปุ่น	43
1.5.1	ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา	44
1.5.2	ภารกิจตามกฎหมาย	47
1.5.3	ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ	52
1.5.3.1	แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป การศึกษา	54
1.5.3.2	ภารกิจที่ดำเนินการ	57
1.6	สถาบันอุดมศึกษาในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี	70
1.6.1	ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา	71
1.6.2	ภารกิจตามกฎหมาย	73
1.6.3	ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ	79
1.6.3.1	แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป การศึกษา	80
1.6.3.2	ภารกิจที่ดำเนินการ	83
1.7	ภารกิจที่กำหนดไว้ในองค์การการศึกษา สหประชาชาติ	101
1.7.1	ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละ ภูมิภาค	101
1.7.2	ข้อสรุปภารกิจที่กำหนดไว้ใน องค์การยูเนสโก	104
บทที่ 2	ประเภทและภารกิจสถาบันอุดมศึกษาไทย	109
2.1	ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาไทย	109
2.2	จุดเด่นของอุดมศึกษาไทย	114

2.3	ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไทย	
	ตามกฎหมาย	115
2.4	ภารกิจสถาบันอุดมศึกษาไทยในยุคศหัสวรรษ	136
2.4.1	แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป	136
2.4.2	ความสูญเสียของชาติอันเกิดจากความ	
	ล่าช้าของสถาบันอุดมศึกษาไทย	142
2.4.3	ความสำคัญของอุดมศึกษากับ	
	การแก้ปัญหาวิกฤติ	146
2.4.4	อุดมศึกษาไทยกับการแก้ปัญหา	
	วิกฤติของประเทศ	147
2.4.5	การศึกษาที่พึงประสงค์ของสังคมไทย	
	ในอนาคต	151
2.4.6	ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไทย	
	อันพึงปรารถนา	157
2.4.6.1	ความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง	
	ในด้านต่าง ๆ ของอุดมศึกษา	
	ของชาติ	158
2.4.6.2	ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่	
	ความทันสมัยและนำสมัย	160
2.4.6.3	ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่	
	การเปิดเสรี	173
2.4.6.4	ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ปวงชน	177
2.4.6.5	ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่	
	นานาชาติหรือสากล	179
	บทที่ 3 บทสรุป	185
	เอกสารอ้างอิง	200

บทที่ 1

รูปแบบและภารกิจสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ

1.1 อุดมศึกษาในยุโรปเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

สถาบันอุดมศึกษามีกำเนิดมาจากประเทศต่าง ๆ ในยุโรป และกลายเป็นต้นแบบให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่นในเวลาต่อมา กล่าวกันว่ามหาวิทยาลัยที่ตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกในโลก คือ มหาวิทยาลัย Bologna ในประเทศอิตาลี ต่อมาแต่ละประเทศก็ตั้งมหาวิทยาลัยของตนเองและกลายเป็นแบบอย่างของแต่ละประเทศไป มหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นก่อนก็กลายเป็นแบบอย่างของมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นทีหลัง เช่น มหาวิทยาลัยปารีสก็เป็นแบบฉบับของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยไฮเดลเบิร์กกลายเป็นแบบอย่างของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศเยอรมนี มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ดเป็นแบบอย่างของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอังกฤษ ต่อมาประเทศในภูมิภาคอื่นก็นำแบบอย่างเหล่านี้เข้ามาใช้ในประเทศของตน เช่น มหาวิทยาลัยโตเกียวอิมพีเรียลในประเทศญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติปักกิ่งในประเทศจีน มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยลาลูอาลในประเทศแคนาดา เป็นต้น

ในยุคหลังนี้การศึกษาในยุโรปมีความแตกต่างกันมาก ซึ่ง Mc Rae [1] ได้เปรียบเทียบไว้ดังนี้ ในอังกฤษมัธยมศึกษามีคุณภาพสูงและในระดับอุดมศึกษาก็สามารถผลิตบัณฑิตในระดับผู้นำของโลกและมีประสิทธิภาพสูง แต่เมื่อคุณผลเฉลี่ยทั่วไปแล้ว ผลที่ได้รับส่วนใหญ่จะต่ำ นักเรียนที่เรียนนอกระบบจะไม่ได้รับ

การฝึกอบรมทางเทคนิค ให้เข้มแข็งได้เท่าเยอรมนี โดยทั่วไปจะพบว่านักเรียนบริหารธุรกิจจะได้รับการศึกษาค่ำ เช่น มีเพียงร้อยละ 24 เท่านั้นที่เป็นผู้บริหารอาวุโสที่มีปริญญาซึ่งต่างกับสหรัฐในยุคหลังนี้ และในญี่ปุ่นที่มีถึงร้อยละ 85 ในขณะที่เยอรมันตะวันตกมีถึงร้อยละ 62 และฝรั่งเศสร้อยละ 65 อย่างไรก็ตามอังกฤษได้ใช้นักบัญชีในด้านการบริหารจัดการในสัดส่วนที่สูง ซึ่งจะเป็นด้วยเจตนาเพื่อให้เป็นนักบริหารด้วยหรือไม่นั้นไม่ชัดเจน แต่ก็เป็นส่วนที่เอกชนเกื้อหนุนให้การศึกษาได้ดีทดแทนรัฐ อังกฤษให้การศึกษามุ่งสู่มวลชน ให้ทุกคนมีโอกาสในการศึกษา และใช้การศึกษานอกระบบมุ่งในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อังกฤษประสบความสำเร็จ เช่น ในด้านศิลปะและความบันเทิง ปัญหาของระบบการศึกษาของเยอรมนีแตกต่างไปจากประเทศอื่น ๆ ในยุโรป โดยเฉลี่ยมีคุณภาพสูง แต่ก็ต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายสูงไปด้วย ซึ่งทำให้ระบบอุดมศึกษาของเยอรมนีไร้ประสิทธิภาพ โดยมีอัตราออกจากมหาวิทยาลัยก่อนจบการศึกษาระดับสูง เยอรมนีต้องใช้เวลาการศึกษายาวนานถึง 7 ปี จึงจะเท่ากับอังกฤษสอน 4 ปี นอกจากนี้ในบางสาขาอันเป็นที่นิยม เช่น สาขาบริหารธุรกิจ มาตรฐานร้อยละ 40 ของผู้สำเร็จการศึกษาจะมุ่งศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ซึ่งทำให้ผู้มีสมรรถนะไม่ได้เข้าทำงานในขณะอายุน้อย ผลเสียจึงเกิดขึ้น 2 ประการ คือ นิสิตต้องใช้เวลาเรียนนานเกินสมควร เป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องสนับสนุน และประการที่สอง ไม่สามารถจะเข้าทำงานตามความต้องการของตลาดได้ทันท่วงทีตามความต้องการของนายจ้าง เท่ากับเยอรมนีฝึกคนเฟื่องงานในอดีต ไม่ใช่ในงานในอนาคต

การศึกษาในมหาวิทยาลัยของฝรั่งเศสและอิตาลีก็เช่นเดียวกัน จะต้องใช้เวลาถึง 6 ปีถึงจะได้รับปริญญาแรกหรือ

ปริญญาตรี เมื่อจำนวนนิสิตซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ทำให้มหาวิทยาลัยมีทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะสอนนิสิตให้ครบถ้วนได้ และก็ยังีผลกระทบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เป็นข้อถกเถียงได้ว่าไม่มีมหาวิทยาลัยประเทศต่าง ๆ ในยุโรปที่อยู่ในระดับยอดทัดเทียมสหรัฐและสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นการเห็นชอบของนักเศรษฐศาสตร์เยอรมนีเอง และศาสตราจารย์ Lord Dahrenclof ซึ่งเป็นอดีตผู้ตรวจการอีซี (EC Commissioner)

อุดมศึกษาในยุโรปเมื่อเทียบระบบทั้งหมดจึงสามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษามาได้เพียงครึ่งเดียวของสหรัฐหรือญี่ปุ่น และในเวลาเดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะแยกระหว่างวิทยาศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยเด็ดขาด ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่สามารถสื่อความหมายให้คนทั่วไปเข้าใจได้ ในเวลาเดียวกัน ผู้สำเร็จการศึกษาในด้านสังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ เช่น ศิลปกรรมศาสตร์ ได้ใช้เทคโนโลยีที่ผิดพลาด เพราะไม่มีความรู้ที่เป็นพื้นฐานเหล่านี้

ภาพที่ปรากฏในการศึกษาของยุโรปจึงอยู่ในลักษณะผสมยกเว้นอังกฤษ แล้วประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ขาดความเป็นสุดยอดที่จะทัดเทียมสหรัฐอเมริกา และไม่สามารถที่จะรักษามาตรฐานสูงโดยเฉลี่ยให้คงที่ได้เหมือนญี่ปุ่นหรือเกาหลีใต้

นอกจากสิ่งที่เป็นปัญหาก็คือรัฐธรรมนูญของหลายประเทศ เช่น เยอรมนีและฝรั่งเศสได้กำหนดให้ประเทศปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยแบบมีรัฐสภา มีระบบเศรษฐกิจผสมผสานระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยมเพื่อป้องกันการผูกขาดและขยายอำนาจโดยไม่มีขอบเขตของนายทุนตามทฤษฎีและแผนเศรษฐกิจของอัลเฟรด มิลเลอร์-อาร์มาร์ค และวัลเตอร์ ออยเคน (Alferd Muller Armack / Walter Eucken) ทำให้ประเทศเหล่านี้มีระบบ

ดูแลจัดการสาธารณูปโภคและประกันสังคมขั้นพื้นฐานให้พลเมือง ซึ่งหมายถึงพลเมืองของรัฐมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ การบังคับให้นิสิตมหาวิทยาลัยต้องเสียค่าใช้จ่ายนี้จึงเป็นก้าวใหม่ของประเทศเหล่านี้ ที่ถอยห่างจากปรัชญาสังคมนิยมประชาธิปไตยสู่ระบบทุนนิยมแบบอเมริกันมากขึ้น เช่น ฝรั่งเศส ซึ่งเริ่มใช้บังคับในปี พ.ศ. 2539 ทำให้เกิดปัญหาเดินขบวนต่อต้านขึ้น และเยอรมนีก็จะเริ่มโดยบังคับให้นิสิตต้องเสียค่าลงทะเบียนคนละ 100 DM ต่อเทอม ตั้งแต่ฤดูร้อนปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป ซึ่งไม่ง่ายนักที่จะเปลี่ยนแปลง

ระบบการศึกษาที่จะต้องใช้เวลายาวนานของประเทศเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่จะดึงดูดนักเรียนต่างชาติเข้ามาเรียน ทำให้มหาวิทยาลัยบางแห่งดำริที่จะจัดหลักสูตรการศึกษาปริญญาโทเพียง 2 ปีสำหรับนักเรียนต่างชาติ ซึ่งโดยปกติเคยกำหนดไว้ 4 ปี แต่ความเป็นจริงต้องใช้เวลา 5-7 ปี ทำให้เกิดลักษณะมาตรฐานที่แตกต่างกันขึ้น

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงทางเศรษฐกิจก็คือ ความเข้าใจร่วมกันระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน หากแต่การศึกษาจะสามารถเชื่อมโยงและนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันได้ ดังนั้น European Commission จึงมีนโยบายในการให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงบัณฑิตศึกษา โครงการดังกล่าวจัดตามความจำเป็นและความต้องการของประเทศพันธมิตร โดยพิจารณาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรมเป็นหลัก

1.2 สถาบันอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร

สถาบันอุดมศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดของสหราชอาณาจักรนั้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1807 ซึ่งแต่เดิมนั้นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป โดยพัฒนามาจากโรงเรียนของศาสนจักรซึ่งรับนักศึกษาโดยไม่จำกัดว่ามาจากประเทศใด กลุ่มนักศึกษาผู้ทรงความรู้เหล่านี้ได้พัฒนาองค์กรให้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการชัดเจนขึ้น และในคริสต์ศตวรรษที่ 14 คำว่า มหาวิทยาลัย ได้มีความหมายถึง “ชุมชนที่ประกอบด้วยคณาจารย์ผู้ทรงปัญญาซึ่งจัดตั้งขึ้นและปฏิบัติงานร่วมกัน โดยได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการโดยผู้มีอำนาจทั้งทางพลเรือนและศาสนา” [2] สถาบันอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักรได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงปี พ.ศ. 2126 มี 6 มหาวิทยาลัย พอถึงปี พ.ศ. 2441 มี 16 มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2500 มี 21 มหาวิทยาลัย ครั้นถึงปี พ.ศ. 2510 มี 36 มหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ไม่นับสถาบันอุดมศึกษาระดับอื่น ๆ ซึ่งได้พัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 อีก 85 สถาบัน

1.2.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

อดุลย์ วิริยเวชกุล [3] ได้กล่าวถึงสถาบันอุดมศึกษาในอังกฤษ ซึ่งอาจจะแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามที่สภาการจัดสรรเงิน เพื่อการอุดมศึกษาตามประเภทไว้ดังนี้

1) มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยในอังกฤษมีรวมทั้งสิ้น 35 มหาวิทยาลัย แบ่งเป็น 5 กลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มที่ 1 มหาวิทยาลัยรุ่นรากฐาน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยกลุ่มที่เกิดขึ้นก่อน มีอยู่ 6 มหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 2 มหาวิทยาลัยรุ่นพระนางเจ้าวิกตอเรีย หรือ มหาวิทยาลัยอิฐแดง (Red Brick Universities) เป็นมหาวิทยาลัยที่เกิดจากความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจสมัยพระนางเจ้าวิกตอเรีย และได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยอิฐแดง เพราะสร้างขึ้นในรูปแบบสถาปัตยกรรมที่คล้ายกันโดยใช้อิฐแดง ซึ่งมีอยู่ 10 มหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 3 มหาวิทยาลัยรุ่นศตวรรษที่ 20 หรือรุ่นลอนดอน (London-based Colleged) ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยที่แต่เดิมเป็นมหาวิทยาลัยสมทบของมหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งมีอยู่รวมทั้งสิ้น 5 มหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 4 มหาวิทยาลัยใหม่ ซึ่งประกอบขึ้นด้วย 2 รุ่น คือ

รุ่นแรก มหาวิทยาลัยรุ่นพื้นที่สีเขียว (Green Field Universities) เป็นมหาวิทยาลัยที่สร้างใหม่ทั้งหมด ในพื้นที่สีเขียว ที่ว่างอยู่ มีอยู่ 7 มหาวิทยาลัย

รุ่นที่สอง เป็นมหาวิทยาลัยที่ยกฐานะจากวิทยาลัยเทคนิคชั้นสูง (Advanced Technology Colleges) ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย มี 9 มหาวิทยาลัย

2) วิทยาลัยโพลีเทคนิค ซึ่งผลิตบุคลากรในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่เพื่อไปปฏิบัติงานสายอาชีพ วิทยาลัยกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนปัจจุบันมี 33 วิทยาลัย

3) วิทยาลัยการอุดมศึกษาให้การศึกษาด้านอุดมศึกษาทั่ว ๆ ไป ซึ่งวิทยาลัยเหล่านี้ได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปกับวิทยาลัยโพลีเทคนิค จนถึงปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 49 วิทยาลัย

4) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University)

5) ราชวิทยาลัยศิลปศาสตร์ (Royal College of Art)

6) สถาบันเทคโนโลยีแครนฟิลด์ (Cranfield Institute of Technology)

1.2.2 ภารกิจตามกฎหมาย

การดำเนินงานทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทในสหราชอาณาจักร เป็นไปตามบทบัญญัติในกฎหมาย และระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง กฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในการจัดการศึกษานั้นมีทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายการศึกษา กลาง กฎหมายการศึกษาเฉพาะเรื่อง [4] ซึ่งสรุปได้ดังนี้

➤ ภารกิจตามรัฐธรรมนูญ

เอกสารรัฐธรรมนูญว่าด้วยเรื่องการศึกษาวิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ตอนที่ 28 ระบุว่า

1) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษาเป็นแบบให้เปล่า การศึกษาระดับประถมศึกษาถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ การจัดการศึกษา ด้านเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเป็นไปอย่างทั่วถึง และการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคทั่วกัน

2) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ และความเคารพในสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของบุคคล รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจความอดทน และมีมิตรภาพระหว่างชาติ ระหว่างกลุ่มเผ่าพันธุ์ และศาสนาต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมการดำเนินงานของสหประชาชาติในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

➤ ภารกิจตามกฎหมายการศึกษา

ปัจจุบันสหราชอาณาจักรมีกฎหมายการศึกษากลาง หรือ Education Act ที่ประกาศใช้ในช่วงทศวรรษหลายฉบับโดยมี

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 1992, 1993, 1994, 1996 และ 1997 ตามลำดับ พระราชบัญญัติการศึกษากลางเหล่านี้ตราขึ้นแก้ไขเรื่องเฉพาะบางเรื่องซึ่งส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา

ปัญหาของอังกฤษด้านการจัดการอุดมศึกษาของชาตินั้นเกิดจากการแบ่งแยกสภาการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาออกจากกัน คือ มีสภาจัดสรรงบประมาณมหาวิทยาลัย (University Funding Council, UFC) และสภาจัดสรรงบประมาณวิทยาลัย และวิทยาลัยโพลีเทคนิค (Polytechnics and Colleges Funding Council, PCFC) ซึ่งทั้งสองสภานี้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา พ.ศ.2531 (Education Reform Act, 1988) โดยยุบหน่วยงานจัดสรรงบประมาณเดิม คือ University Grant Commission ไป สภาทั้งสองนี้จัดให้เป็นองค์กรที่ไม่ใช่เป็นส่วนราชการเพื่อให้มีความคล่องตัวสูง และมีความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับรัฐมนตรี หรือกระทรวงศึกษาธิการ และวิทยาศาสตร์ จึงมีปัญหากับรัฐบาลมาก ในเวลาเดียวกันความไม่เป็นเอกภาพทางการศึกษาก็เกิดขึ้น รัฐบาลจึงได้แก้ไขปัญหานี้โดยจัดตั้งคณะกรรมการ เรียกว่า Jarratt Commission เพื่อปรึกษาหาแนวทางแก้ไข และในปี พ.ศ. 2534 ก็ได้ออกเอกสารสมุดปกขาวเรียกชื่อว่าการศึกษาในกรอบใหม่ (Education-New Framework) มีสาระสำคัญ คือ ให้รวมทั้งสองระบบเข้าเป็นระบบเดียวกันโดยมุ่งจะสร้างความเป็นเอกภาพและมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้ดีขึ้น เพื่อขยายอุดมศึกษาให้รัฐวิสาหกิจและเอกชนเข้ามาร่วมในการจัดการศึกษาของชาติ จึงได้ออกพระราชบัญญัติอุดมศึกษาเพิ่มเติมเรียก Further and Higher Education Act ในปี พ.ศ. 2535 เพื่อให้ครอบคลุมไปถึงอุดมศึกษาต่อเนื่อง หรืออุดมศึกษาตลอดชีวิต

ด้วย แต่ยังคงให้ความอิสระแก่ภาครัฐที่จะรับผิดชอบอุดมศึกษาของตนเองโดยอิสระ สภาจัดสรรงบประมาณจึงมี 3 สภา คือ สภาจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาแห่งอังกฤษ (Higher Education Funding Councils for England) สภาจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาแห่งเวลส์ (Higher Education Funding Councils for Wales, HEFCW) และสภาจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาแห่งสกอตแลนด์ (Scottish Higher Education Funding Councils, SHEFC) ในเวลาเดียวกันเพื่อจัดความอยู่จ่ายของกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ ให้แยกเป็นกระทรวงศึกษาธิการ (Department of Education) ซึ่งดูแลการศึกษาของชาติ สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Office of Science and Technology, OST) ดูแลงานด้านวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นรัฐมนตรีที่มีส่วนร่วมในการประชุมคณะรัฐมนตรีด้วย ซึ่งแต่เดิมไม่มี

แม้รัฐจะเข้ามามีส่วนรู้เห็นในการดำเนินการเกี่ยวกับกิจการการศึกษามากกว่าเดิม แต่ก็ยังคงความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยซึ่งตามพระราชบัญญัติได้ระบุว่า สภาการจัดสรรงบประมาณไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ และรัฐไม่มีสิทธิในสถานภาพควบคุมดูแล หรือสิทธิพิเศษอื่นใดในสภานี้ บรรดาทรัพย์สินของสภาไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินของรัฐ องค์ประกอบของสภาเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบความสำเร็จในกิจการด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การคลัง อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัย โดยที่รัฐมนตรี หรือปลัดกระทรวงศึกษาธิการไม่ได้ทำหน้าที่ในสภานี้ การจัดสรรงบประมาณจึงเป็นไปอย่างอิสระและการใช้จ่ายต่าง ๆ จะต้องแถลงแก่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม

สภาจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาแห่งอังกฤษได้ประกาศปณิธานไว้ดังนี้ คือ “ทำการส่งเสริมคุณภาพและปริมาณการเรียนการสอนและการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่าแก่การลงทุน และให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ บทบาทของสภาก็คือ การให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องความต้องการงบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด และการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้แก่สถาบันการศึกษาเหล่านั้น” เพื่อให้เป็นไปตามปณิธานดังกล่าวข้างต้น สภาฯ ได้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติภารกิจให้ทันกับความต้องการของนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่าของเงิน พร้อม ๆ กับการส่งเสริมการประเมินคุณภาพของการสอนและการวิจัย
2. กระตุ้นให้มีความหลากหลายในการจัดอุดมศึกษา และเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาให้กว้างขวางขึ้น ทั้งนักศึกษาปัจจุบันและผู้ที่จะเป็นนักศึกษาในอนาคต
3. พัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด (active partnership) กับสถาบันอุดมศึกษา ภายใต้ความเข้าใจอย่างเต็มเปี่ยมถึงความเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้
4. กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาให้สร้าง ความแข็งแกร่งและขยายบทบาทให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนที่เป็นบทบาทในระดับท้องถิ่น เขต ประเทศ และนานาชาติ
5. กระตุ้นสถาบันอุดมศึกษาให้สนับสนุนวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น และช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าการใช้

งบประมาณและทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพโดยการสร้างความเข้มแข็งในด้านความสามารถในการบริหารจัดการและการจัดให้มีแผนดำเนินการ (strategic plans) อย่างดียิ่ง

1.2.3 ภารกิจในยุคสหวรรษ

1.2.3.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป

ประกอบ คูปรัตน์ และบุญศิริ อนันตเศรษฐ [7] ได้รายงานผลของการศึกษาของเคียร์ริง ซึ่งมีตัวแปรที่มีผลกระทบต่ออุดมศึกษาของประเทศอังกฤษว่ามีดังนี้

1) สภาพการที่เปลี่ยนแปลงไปของอุดมศึกษา

(The changing context for higher education)

สภาพการที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นได้มาก รายงานการศึกษาของรอบบินส์ (Robbines Report) ที่อธิบายว่า ทำไมการอุดมศึกษาของอังกฤษจึงเป็นดังที่เป็นอยู่ และเมื่อคำนึงถึงสภาพการณ์ของอีก 20 ปีข้างหน้าได้พบว่า ตัวแปรที่จะมีผลกระทบต่อระบบอุดมศึกษามีดังต่อไปนี้

๑ การขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบประสมประสานที่เป็นไปทั่วโลก

๑ การเปลี่ยนแปลงของสภาพตลาดแรงงาน

๑ การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจของ

อังกฤษเอง

๑ ระบบการเงินการคลังของภาครัฐที่เปลี่ยนไป

๑ ระบบการเงินภายในครอบครัวที่เปลี่ยนไป

๑ ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ที่มาจากใหม่

- ๕ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป
- ๕ สภาพประชากรที่เปลี่ยนไป
- ๕ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป
- ๕ โรงเรียนและการศึกษาต่อเนื่อง
- ๕ พัฒนาการของการอุดมศึกษาในที่อื่น ๆ ของ

โลก

2) ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประเทศอังกฤษก็ประสบเช่นเดียวกับหลายสังคมในโลกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดช่องว่างของรายได้มากขึ้น และเป็นผลให้ประสบต่อสิ่งต่อไปนี้

๕ เกิดการกดค่าแรงงานในระดับไร้ฝีมือ เพราะบริษัทต่าง ๆ สามารถย้ายถิ่นการดำเนินธุรกิจไปสู่เขตที่มีแรงงานถูกกว่าในที่ใดในโลกก็ได้

๕ เกิดแรงกดดันที่ต้องการแรงงานมีคุณภาพและบริการที่ทางลูกค้าจ้างจะต้องตอบสนอง ทั้งนี้เป็นเพราะทางองค์กรธุรกิจจะต้องตอบสนองต่อลูกค้าของตนมากขึ้น

๕ การแข่งขันเพิ่มมากขึ้นในด้านคุณภาพไม่ใช่เชิงราคา

๕ คนและความคิดใหม่ ๆ ในสังคมมีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพราะเขาเหล่านั้นไม่ได้เคลื่อนย้ายได้มากเท่ากับเรื่องการเงิน หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕ แรงงานไร้ฝีมือจะตกงานมากกว่าคนงานมีฝีมือ ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นไปทั่วทั้งยุโรปและรวมทั้งอังกฤษด้วย

๕ องค์กรขนาดเล็ก และบริษัทที่ทำงานเน้นปัญญาเป็นหลัก ทำงานเกี่ยวกับเรื่องข้อมูล ข่าวสาร เหล่านี้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

3) ตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป (A transformed labour market)

การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในระหว่างชาติที่สูงขึ้น ชาติที่เคยยากจนในครั้งหนึ่งกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญในระดับชาติมีความเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี วัฒนธรรม การเมือง การเปลี่ยนแปลงในกฎหมายที่ทั้งหมดมีผลกระทบต่อตลาดแรงงานในประเทศอังกฤษอย่างมาก ซึ่งจะมีการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

- ๑ สตรีมีจำนวนมากขึ้นที่เป็นกำลังสำคัญในทางเศรษฐกิจ

- ๑ มีแรงงานมากขึ้นที่ทำงานครึ่งเวลา หรือบางเวลา

- ๑ จากการมีวิสาหกิจทั้งภาครัฐและเอกชนขนาดใหญ่ไปสู่แหล่งงาน หรือวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง และตลอดไปจนองค์กรที่คนทำงานเป็นผู้ประกอบการเองมากขึ้น

- ๑ การเพิ่มขึ้นของนักวิชาชีพแรงงานมีฝีมือ และการลดลงของแรงงานไม่มีฝีมือ

- ๑ การลดลงของระบบการผลิตขั้นพื้นฐาน โรงงานประกอบชิ้นส่วนไปสู่การจ้างงานเพิ่มขึ้นในส่วนของงานบริการ

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ การต้องการคุณสมบัติของแรงงานในฝ่ายเลือกจ้าง อาชีพด้านการเรียนการสอน และการบัญชี เป็นต้น เป็นตัวอย่างของการต้องการคนในระดับจบจากมหาวิทยาลัย และทั้งนี้รวมไปถึงอาชีพการพยาบาลด้วย

ที่กล่าวนี้แสดงความจำเป็นในการต้องการใช้ผู้ทำงานที่มีประสบการณ์และการศึกษาในระดับสูง ซึ่งทำให้ต้องมีการขยายโอกาสการเรียนในระดับอุดมศึกษา

ในอนาคตอันใกล้ การเติบโตของการจ้างงานจะอยู่ระหว่างร้อยละ 0.8 ถึง 0.9 ต่อปี ในช่วงไม่กี่ปีข้างหน้า งานจะเปลี่ยนไปจากส่วนเดิมที่ใช้วิธีการทำงานแบบกิจวัตร ใช้สมองน้อยไปสู่งานที่ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การต้องอาศัยสหวิทยาการ สำหรับองค์กรที่ต้องมีฝ่ายจัดการมากขึ้น ๆ ก็ จะรบบลงมาก และต้องการให้แต่ละคนต้องทำงานด้วยขอบเขตความรับผิดชอบที่สูงขึ้น

ในยุคต่อไป จะเป็นการยากที่จะทำนายความต้องการของแรงงานต่าง ๆ ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว งานการทำนายก็ยิ่งยากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังอยากที่จะทำนายประเด็นต่อไปนี้เอาไว้

1.2.3.2 แนวทางในการปฏิรูป

ประกอบ คูปรัตน์ และบุญศิริ อนันตเศรษฐ [5] ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาในปัจจุบันของอังกฤษว่า มีความน่าสนใจและควรแก่การศึกษา เพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในการศึกษาเพื่อการปฏิรูปของการอุดมศึกษา ซึ่งประมวลได้ดังต่อไปนี้

1. การมีเป้าหมายในการปฏิรูปที่ชัดเจน และมีเงื่อนไขเวลา อย่างในกรณีของการกำหนดจำนวนผู้เรียนในระบบอุดมศึกษา ซึ่งเขาต้องการให้มีผู้เรียนเพิ่มขึ้นในระดับ 500,000 คน ในเวลา 4 ปีข้างหน้า ซึ่งทำให้มีความชัดเจน และสามารถวัดได้ ประเมินได้ หรือการต้องลดค่าใช้จ่ายรายหัวให้ได้ร้อยละ 65 ซึ่งทำให้มองชัดเจน ถึงแม้หลายฝ่ายจะเชื่อว่าทำได้ยาก

2. การใช้นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบอุดมศึกษาให้ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูล และการให้ข้อเสนอแนะ และมีการเก็บอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการรวบรวมอย่างเป็นแบบแผน

3. การใช้นักวิชาการจากหลากหลายด้าน เป็นการมองจากหลายมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์เทคโนโลยี โดยไม่ใช่เป็นการกำหนดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในทัศนะแบบอังกฤษนั้น เขามองการอุดมศึกษาที่ควรมองแบบเห็นกาลไกล และไม่ได้ใช้แนวทางการเปลี่ยนแปลงแบบเอาความต้องการแบบมหาชนเข้ามีส่วนร่วมแบบพวกมากลากไป ซึ่งก็อาจมีผลเสีย โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ประชาชนทั่วไปยากที่จะเข้าใจได้ เช่น การส่งเสริมการวิจัย หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการศึกษา

4. การใช้วิถีประชาพิจารณ์ (public hearing) เพื่อประโยชน์ที่กว้างขวาง ทั้งเป็นการให้การศึกษแก่ประชาคมของประเทศ และการฟังเสียงคนส่วนใหญ่ ที่ยากจะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์เฉพาะตนหรือองค์การ

5. การใช้มาตรการทางการเงิน (public finance) เพื่อการส่งเสริม และการกำหนดทิศทางของการอุดมศึกษา อย่างเช่น การกำหนดเรื่อง กรอบงบประมาณการสนับสนุนอุดมศึกษา กรอบงบประมาณการสนับสนุนและลงทุนด้านระบบสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

6. ปรับมาตรการจากการกดดันไปสู่มาตรการหาวิถีทางออกที่สร้างสรรค์ กล่าวคือ แทนที่จะใช้วิธีการตัด ปรึบลดเงินสนับสนุนการศึกษาแบบผู้ได้รับผลกระทบยังไม่มีความพร้อม ระบบการบริหารจัดการยังเป็นในแบบเดิม วัฒนธรรมการบริหารภายในยังไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ก็ใช้วิธีการส่งเสริม กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการร่วมกันศึกษา ใช้เวลา ซึ่งก็ได้ใช้ไปถึง 18 เดือน ในกรณีของรายงานของเคียร์ริง

7. การรับผิดชอบต่อสังคมโดยทันทีในส่วนที่ภาครัฐจะสามารถทำได้ โดยการออกหนังสือที่แสดงถึงความตั้งใจว่าจะทำอะไร ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นสุภาพคติไทยก็คือ “ตีเหล็ก เมื่อยังร้อน” กล่าวคือ ในขณะที่ทุกคนยังสนใจในประเด็นอยู่ ฝ่ายการเมืองที่นำอยู่ก็ต้องตอบสนองต่อความร้อนใจของคนที่เกี่ยวข้อง

ความต้องการคุณภาพที่สูงขึ้น การอุดมศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ จะสามารถดึงดูดบริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ให้เข้ามาดำเนินกิจการในประเทศได้มาก ความสามารถเหล่านี้รวมถึงความสามารถทางการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา ทักษะ และความรู้ที่สถาบันอุดมศึกษาจะสามารถพัฒนาให้กับกำลังคนในประเทศได้

สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเป็นแถวหน้าในการเสนอโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทั้งบุคคลและองค์กรเพื่อทำให้องค์กรเหล่านี้ได้รับข้อมูลความรู้ที่ทันสมัย สามารถนำมาใช้ในการปรับกลยุทธ์การดำเนินการได้อย่างสร้างสรรค์

▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจจำเป็นต้องตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคล สามารถทำให้คนประสบความสำเร็จในการทำงานไปได้ตลอดชีวิต และสามารถทำให้คนเผชิญกับความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตนได้อย่างมั่นใจ

▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจต้องสร้างกำลังคนที่มีทักษะทางเทคนิคขั้นสูงและมีความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่องานคุณภาพที่ต้องการ การริเริ่มใหม่ ๆ ทั้งด้านผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อตอบสนองต่อองค์กรข้ามชาติ และองค์กรสนับสนุนทั้งหลาย

▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจต้องบริการในระดับนานาชาติ ที่ดึงดูดนักเรียนและนายจ้างต่าง ๆ ในระดับโลก โดย

ต้องคำนึงถึงโปรแกรมการจัดบริการการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยใช้ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่

▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจต้องเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร การตัดสินใจ และวิธีการให้การศึกษาระบบตลอดชีวิต ซึ่งมีการดำเนินการขึ้นในองค์กรอื่น ๆ อย่างมากมายแล้วในเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้

▼ สถาบันอุดมศึกษาต้องคำนึงถึงวิธีการจัดการศึกษามีภารกิจที่ทำให้คนมีความรู้ทักษะและความเข้าใจที่พวกเขาทั้งหลายจะต้องแสวงหาความรู้และทักษะได้เองต่อไป

▼ นอกเหนือไปจากการมีประชากรที่มีทักษะระดับสูงก็คือ ต้องมีการวิจัยที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ใหม่ ความเข้าใจ ความคิดใหม่ บริษัทด้านเทคโนโลยีระดับสูง จะเลือกสถานที่ ณ ประเทศที่มีกำลังคน มีความรู้ความสามารถมากและกว้างขวาง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องสามารถให้ผลงานวิจัย และสามารถให้โอกาสแก่บริษัทในการสื่อสารและความร่วมมือในการพัฒนางานวิจัยขั้นพื้นฐานได้อย่างดี

ระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจนี้ รัฐบาลอังกฤษทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาได้เข้าใจสภาพการเป็นอยู่ที่ดี และได้มีอิทธิพลต่อนโยบายการศึกษาและการฝึกอบรมตลอดมา แต่ด้วยวิธีการแข่งขันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการอย่างที่เป็นอยู่และจะรุนแรงยิ่งขึ้นนั้น ประเทศอังกฤษจึงต้องมองไปที่คุณภาพ ความสอดคล้อง เรื่องของขอบเขตการดำเนินการ ประสิทธิภาพคุ้มครองการลงทุนของการให้การศึกษาและการฝึกอบรม และการที่ประชากรของประเทศให้ความสำคัญจริงจังกในการศึกษา และการฝึกอบรมตลอดชีวิต องค์ประกอบอย่าง

กล่าวมาจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ ความมั่นคงของชาติ และการที่จะสามารถให้บริการแรงงานที่มีคุณภาพได้

1.2.3.3 ภารกิจที่ดำเนินการ

ผลจากการรายงานของเคียร์ริง รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการการศึกษาเพื่อตรวจสอบอุดมศึกษาแห่งชาติ (National Committee of Inquiry into Higher Education) เมื่อเดือนพฤษภาคม 2539 [6] โดยระบุว่าอุดมศึกษามีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติในการที่จะยกระดับความเชี่ยวชาญและการแข่งขันของชาติไปสู่ความสมบูรณ์พูนสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติชุดนี้ขึ้นมาเพื่อทำการศึกษาดูมศึกษาของชาติในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะโครงสร้าง ขนาดและงบประมาณที่จำเป็นในการที่จะพัฒนาอุดมศึกษาของชาติในระยะ 20 ปีข้างหน้า ซึ่งงานชิ้นนี้จะมีผลสำคัญต่ออนาคตของชาติ ต่ออนุชนรุ่นหลัง ต่อพลังเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาติ ฉะนั้นหากจะดูการเปลี่ยนแปลงของอุดมศึกษาของอังกฤษในทศวรรษหน้าก็อาจจะดูได้จากแผนปฏิรูปและภารกิจอุดมศึกษาของอังกฤษตามแผนภูมิที่ 1 อันเป็นกรอบแห่งงานของคณะกรรมการชุดนี้ ซึ่งมีดังนี้

คณะกรรมการรวมทั้งประธาน มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 17 คน ส่วนใหญ่เป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ของอังกฤษ มีนักธนาคารและนักธุรกิจอุตสาหกรรมรวมอยู่ด้วย 2-3 คน คณะกรรมการได้ยึดถือสภาพของความเป็นจริงในพื้นฐานต่อไปนี้เป็นกรอบประกอบการพิจารณา คือ

▼ ความต้องการด้านอุดมศึกษาจากผู้สมัครที่มีคุณภาพอันเหมาะสม ทุกอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความ

ต้องการของผู้ที่ผ่านอุดมศึกษาแล้วในการที่จะยกระดับหรือเพิ่มพูนความรู้ให้ทันสมัยมีจำนวนสูงขึ้น

▼ ผู้เรียนในด้านอุดมศึกษามีความหลากหลายมากขึ้นทั้งด้านจำนวนผู้สูงอายุ ผู้หญิง และผู้ประสงค์จะเรียนบางเวลา

▼ อุดมศึกษายังคงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลังจิตใจและความก้าวหน้าในการเข้าใจ โดยผ่านทางกรให้ทุนการศึกษาและการวิจัย

▼ สหราชอาณาจักรในปัจจุบันจะต้องแข่งขันกับตลาดนานาชาติมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านความรู้สร้างสรรค์ใหม่ ๆ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการปฏิวัติด้านข่าวสารข้อมูล ซึ่งเป็นความต้องการของตลาดแรงงานด้านการศึกษาและฝึกอบรมระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะด้านธุรกิจและด้านการเพิ่มคุณค่าของผลผลิตที่ต้องใช้พื้นฐานการวิจัยของประเทศ

▼ ประเทศคู่แข่งระดับนานาชาติหลายประเทศ ต่างก็มุ่งในการพัฒนาระบบอุดมศึกษาของตนเพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

▼ อุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการชกนนำนโยบายของชาติและสร้างความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม และเทคโนโลยีตามความต้องการด้านอุตสาหกรรมของประเทศผ่านทางด้านการวิจัยและการฝึกอบรมหลังจบปริญญา

▼ ความเจริญของระบบอุดมศึกษามีความสำคัญยิ่งในทุกด้านของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ และมีความสำคัญทั้งในด้านการให้การศึกษา สร้างกำลังคนที่มีคุณภาพ ทำการวิจัยและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

▼ การให้ทุนการศึกษาและการวิจัยจะทำให้
อุดมศึกษาเป็นแหล่งความรู้และความเชี่ยวชาญอันจะเป็น
ประโยชน์ต่อการที่จะแข่งขันกับนานาชาติและคุณภาพของชีวิต
ตลอดจนเป็นรากฐานต่อความรับผิดชอบในด้านการเปลี่ยนแปลง
ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการได้สิ่งใหม่ ๆ เข้ามาและการได้
ศึกษาตลอดชีวิต

▼ อุดมศึกษามีบทบาทต่อชีวิตในสังคม ความรู้สึก
รับผิดชอบที่ดี และจิตวิญญาณของชาติ การถ่ายทอดความเป็น
พลเมืองดี และวัฒนธรรมภายใต้ความแตกต่างในสังคม และ
ทำให้เกิดการพัฒนาคนเพื่อประโยชน์ของบุคคลและสังคมของคน
ทั้งชาติ

▼ อุดมศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์หลักต่อความเจริญ
เติบโตและการปฏิรูปเศรษฐกิจของท้องถิ่น ภูมิภาค และของชาติ

▼ สหราชอาณาจักรมีอุดมศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ
ในท้องถิ่นต่าง ๆ กัน

▼ การเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษากับการศึกษาและ
ฝึกอบรมระดับอื่น ๆ โดยเฉพาะการศึกษาต่อเนื่องมีความสำคัญ
ยิ่งขึ้น

▼ อุดมศึกษาเป็นการส่งออกทางด้านการศึกษาที่
สำคัญตามสิทธิแห่งการศึกษานั้น ๆ

▼ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เปิดให้มีการเรียนการสอน
แบบใหม่ ๆ และอุดมศึกษาสามารถจะเรียนรู้ได้ในที่ทำงานและ
ในบ้านโดยผ่านทางสื่อการศึกษาทางไกล

▼ รัฐได้ตรากฎหมายให้สถาบันการเงินสามารถให้
เงินกู้ยืมต่อนิสิตนักศึกษาในลักษณะที่คล้ายคลึงกับบริษัทกู้ยืม
ของนักเรียน (Student Loans Company)

▼ ได้มีการศึกษาทบทวนในด้านต่าง ๆ ของอุดมศึกษาอันเป็นที่คณะกรรมการควรจะให้ความสนใจ เช่น กรอบคุณสมบัติและการเพิ่มพูนหน่วยกิจ และการโอนหน่วยกิจของอุดมศึกษาของชาติ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และการจัดสรรการให้ทุนวิจัยในสองวัตถุประสงค์

จากกรอบแห่งการพิจารณานี้ ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในสหพันธรัฐ มีดังนี้

▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถในการรองรับนิสิตนักศึกษาหนุ่มสาวเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาเบื้องต้น และผู้มีอายุในการศึกษาตลอดชีวิตได้สูงสุดตามความต้องการของแต่ละบุคคลตามตลาดแรงงานและของชาติในอนาคต

▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับหลักสูตรให้นักศึกษานักศึกษาจะสามารถเลือกได้ในการที่จะศึกษาในวิชาใด สถาบันใด และแห่งหนตำบลใด

▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องรักษาคุณภาพและประกันคุณภาพของอุดมศึกษาไว้

▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องยกระดับประสิทธิภาพของการสอนและการเรียนให้สูงขึ้น

▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้การเรียนรู้ที่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจ้างงาน รวมไปถึงการพัฒนาความชำนาญและเพิ่มคุณค่าแห่งการทำงาน

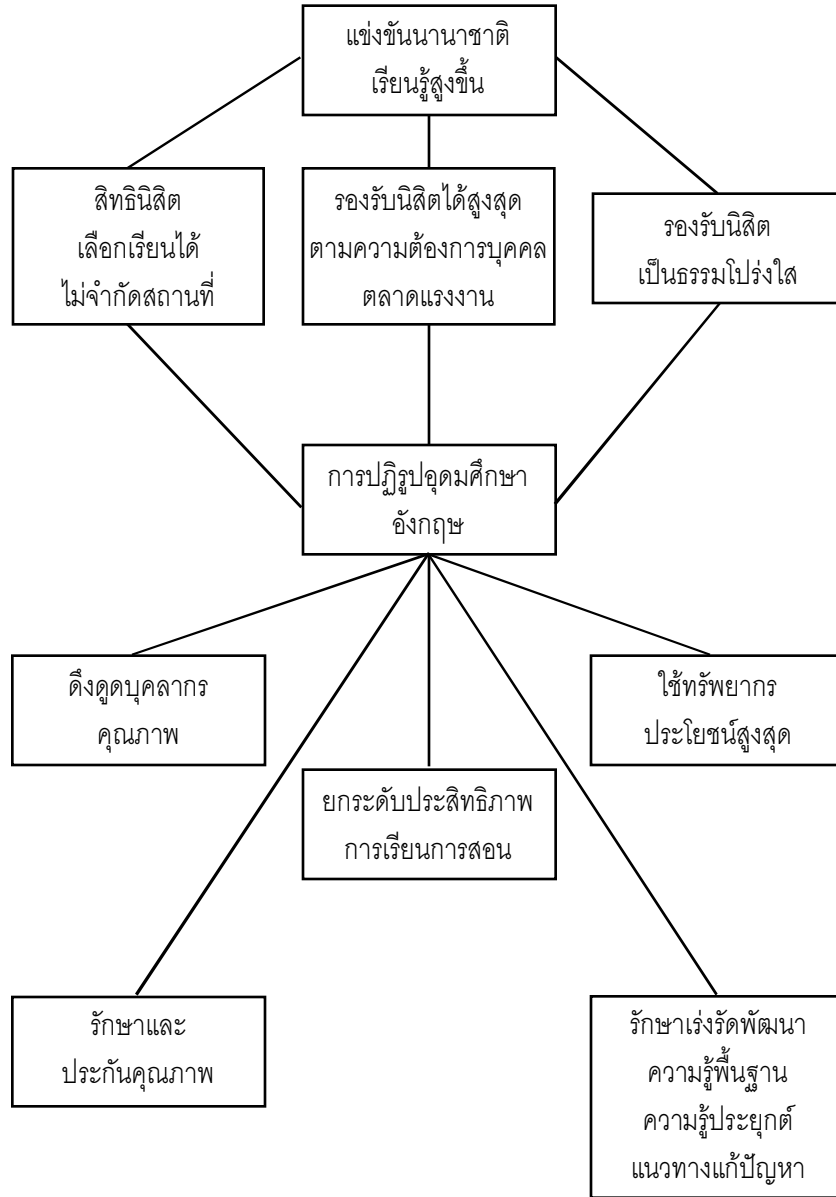
▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจอันเกี่ยวกับการวิจัยด้านความรู้พื้นฐาน ด้านประยุกต์ ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหา (strategic research) จะต้องรักษาไว้และเร่งพัฒนาให้ดีขึ้น

โดยเฉพาะเรื่องที่ยังกฤษฎีความเป็นเลิศทางวิชาการตามมาตรฐานนานาชาติ หรือวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีที่จำเป็นจะต้องดำเนินการก่อน

▼ ภารกิจด้านการจัดการเพื่อการสนับสนุนนิสิตนักศึกษา จะต้องเป็นธรรมโปร่งใสและสนับสนุนหลักการดังกล่าวข้างต้น

▼ สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องเพิ่มขีดความสามารถในการดึงดูดบุคลากรเข้ามาเป็นคณาจารย์ รักษาและสร้างความกระตือรือร้นให้เกิดการทำงาน

▼ การใช้จ่ายทรัพยากรต่าง ๆ จะต้องได้ประสิทธิภาพและคุ้มค่าเงินที่ลงทุน

1.3 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศฝรั่งเศส

จากเอกสารของศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี [8] ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาของฝรั่งเศสไว้ว่า เป็นระบบการศึกษาที่รัฐให้ฟรีทั้งหมด เพราะโดยคุณค่าเรื่องประชาธิปไตย ความเสมอภาค สิทธิในการศึกษาและหน้าที่ของรัฐที่จะต้องสนองตอบต่อความต้องการการศึกษาของประชาชนที่มีมาตั้งแต่การปฏิวัติใหญ่ในปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา โรงเรียนเกือบทั้งหมดจึงเป็นของรัฐ โรงเรียนเอกชนก็มีอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ทำสัญญากับรัฐ และรัฐเป็นผู้จ่ายเงินเดือนของครูในโรงเรียนเอกชนเหล่านี้ การศึกษาทั้งหมดจนถึงอุดมศึกษา เรียนฟรีสำหรับคนจน รัฐยังให้เงินเรียน อาจถือว่าจ้างให้เรียนก็ได้ เรียกว่ารัฐได้ทุ่มเททุกอย่างสำหรับการศึกษาแก่คนฝรั่งเศสทุกคน

1.3.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

อุดมศึกษาของประเทศฝรั่งเศส แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

1) การศึกษาในโรงเรียนเทคนิค หรือสถาบันเทคโนโลยี เป็นการศึกษาระยะสั้น เน้นการศึกษาวิชาชีพ ใช้เวลา 2-3 ปี หลังจากมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. ประกาศนียบัตรช่างเทคโนโลยีชั้นสูง

โรงเรียนมัธยมปลายบางแห่งเปิดรับนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาสาขาเทคนิคหรือสายสามัญ เข้าทำการศึกษาต่อเป็นเวลา 2 ปีก็จบหลักสูตรการศึกษาระดับนี้ มีแขนงวิชาต่าง ๆ ให้เลือกมากกว่า 90 แขนงวิชา จัดว่ามีความหลากหลายตั้งแต่เกษตรกรรม วิศวกรรม การไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร การบริหารบุคคล ไปจนถึงศิลปกรรม เป็นต้น ปีแรกเรียนทฤษฎี

ปีที่สองเน้นการปฏิบัติ ทำให้เมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ทันที

ข. ปริญญาเทคนิค

สถาบันเทคโนโลยีส่วนใหญ่ เป็นของมหาวิทยาลัย (Institut Universitaire de Technologie = IUT) รับนักศึกษา ที่จบมัธยมปลายมาเรียน 2 ปี จบแล้วได้ปริญญาเทคนิค ซึ่งสามารถไปทำงานได้

2) การศึกษาในมหาวิทยาลัย

ผู้จบมัธยมศึกษาทุกคนมีสิทธิเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยไม่ต้องมีการสอบคัดเลือกทำการศึกษาระดับปริญญาตรี โท และเอก ใช้เวลาศึกษา 3-9 ปี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 วงจร คือวงจรที่ 1 เวลา 2 ปี เป็นการศึกษาทั่วไป วงจรที่ 2 ปีที่ 3 และ 4 จบสอบรับปริญญาตรี และโท ตามลำดับ วงจรที่ 3 เป็นการศึกษาเฉพาะสาขาวิชาเพื่อให้เชี่ยวชาญหรือทำการค้นคว้าวิจัยได้ เมื่อจบแล้วจึงจะมีสิทธิเข้าเรียนปริญญาเอก

3) การศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นสูง (Grandes Ecoles)

กระทรวงต่าง ๆ ได้ตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูง หรือ Grandes Ecoles ขึ้นในแต่ละด้าน นักศึกษาต้องแข่งขันกันสูงจึงจะสอบเข้าได้ Ecoles Normales Superieures

1.3.2 ภารกิจตามกฎหมาย

ในอดีตศาสนจักรเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน จนถึง การปฏิวัติใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2332 ต่อมาสภาปฏิวัติได้ออกกฤษฎีกา เมื่อ พ.ศ. 2335 และ 2336 กำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐบาล และมีการจัดตั้งองค์การบริหารการศึกษาของชาติขึ้นมาเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2424 ได้มีการออกกฎหมายแพร์รีร์ ซึ่งมีหลัก

สำคัญ 3 ประการ คือ ให้การศึกษาเป็นการบังคับ การเรียนในโรงเรียนของรัฐเป็นการให้เปล่า และปลอดจากอิทธิพลทางศาสนา ซึ่งหลัก 3 ประการนี้ใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาอีกหลายฉบับ แต่ฉบับที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษามาก ได้แก่ กฎหมายกระจายอำนาจการบริหารไปสู่เขตการศึกษา (Academic) และจังหวัด (Department) ซึ่งออกเมื่อ พ.ศ. 2525 กฎหมายซาวารี (Savary) เพื่อยกเลิกการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งออกเมื่อ พ.ศ. 2527 กฎหมายฉบับ 84-52 ซึ่งออกเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2527 เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา และฉบับวันที่ 12 กรกฎาคม 2530 เกี่ยวกับการให้อิสระแก่สถาบันอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามกฎหมายที่ถือว่าสำคัญที่สุดนั้นคือกฎหมายลำดับที่ 89-486 หรือกฎหมายจอสแปง (La Loi Jospin) ซึ่งออกเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2532 เป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

กฎหมาย 84-52

ภารกิจของอุดมศึกษาที่ระบุไว้ในกฎหมายการศึกษา 84-52 กำหนดเอาไว้ว่าเป็นแหล่งที่สร้างการเรียนรู้และกระจายการเรียนรู้ เพื่อฝึกนักจัดการในอนาคต นักวิจัยและครู มาตรฐานการปฏิบัติในอุดมศึกษาคือ ความสามารถปรับตัวได้ ความสร้างสรรค์ การพัฒนาเนื้อหาของการศึกษาอย่างรวดเร็ว

กฎหมายลำดับที่ 89-486 หรือกฎหมายจอสแปง

กฎหมายจอสแปงได้กำหนดกรอบภารกิจหรือพันธกิจของระบบการศึกษาไว้ดังนี้

▼ สิทธิเพื่อการศึกษาและฝึกอบรมต้องเป็นสิ่งที่ได้รับการยืนยันในประเทศฝรั่งเศส หลักการแห่งความเสมอภาค เสรีภาพ

และความปลอดภัยจากการครอบงำทางศาสนา จะต้องได้รับความเคารพ และรัฐจะต้องประกันว่าเด็กและเยาวชนทุกคนที่อาศัยอยู่บนดินแดนฝรั่งเศส จะต้องได้รับสิทธินี้

▼ การศึกษาจะต้องสามารถเตรียมคนฝรั่งเศสสำหรับอนาคต โดยสามารถนำพาชีวิต สังคม อาชีพ อย่างรับผิดชอบ และสามารถปรับตัว สร้างสรรค์ และสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

▼ การศึกษาจะต้องพัฒนาเยาวชนให้มีฉันทะในการสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและศิลปะ มีส่วนร่วมในประชาสังคม ระบบการศึกษาจะต้องให้มีการฝึกอบรมในการกีฬาและพลศึกษา และจัดให้มีสนามกีฬาตามกฎหมายฉบับวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2527

▼ สถาบันการศึกษาจะต้องจัดให้มีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และมีส่วนร่วมในการปรับตัวอย่างต่อเนื่องของคนฝรั่งเศสต่อพัฒนาการทางสังคม เทคโนโลยีและวิชาชีพ

▼ ระบบการศึกษามีหน้าที่ต่อการสร้างสรรค์การเรียนรู้ การกระจายความรู้ และต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ อันเป็นพันธกิจหลักอย่างหนึ่งของอุดมศึกษาและการวิจัย

1.3.3 ภารกิจในยุคสหวรรษ

1.3.3.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป

แรงผลักดันที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา และนำไปสู่การออกกฎหมายฉบับนั้น เกิดจากปัญหาการศึกษาที่สำคัญอย่างน้อย 5 ประการ [8] คือ

1. ยังไม่เป็นการศึกษาของคนทั้งหมด จำเป็นที่จะต้องขยายฐานให้คนจำนวนมากที่สุดได้โอกาสเรียน ซึ่งชาวฝรั่งเศสเรียกว่าทำการศึกษาให้เป็นประชาธิปไตย

2. ปัญหาวิธีการเรียนการสอน อันเกิดจากหลักสูตร มีการรวมศูนย์มาก ไม่เกิดความหลากหลายขาดความเหมาะสมกับชุมชนท้องถิ่น

3. การบริหารการศึกษาที่รวมศูนย์อำนาจ เมื่อรัฐมีหน้าที่จัดการศึกษา รัฐก็เลยควบคุมการดำเนินงานทุกชนิด ทำให้การบริหารขาดประสิทธิภาพและความคล่องตัว

4. คุณภาพของครูต่ำ ครูประถมศึกษาและครูมัธยมไม่ได้เรียนในระดับมหาวิทยาลัย

5. ปัญหาการศึกษากับการมีงานทำ อัตราการว่างงานร้อยละ 11 เป็นปัญหาใหญ่ว่าจะปฏิรูปการศึกษาอย่างไร จึงจะแก้ปัญหการว่างงานได้

นายกรัฐมนตรืฝรั่งเศส Alain Juppe ได้พูดถึงการศึกษาของฝรั่งเศสในปี 2000 ไว้ว่า จำนวนนักศึกษาในฝรั่งเศสเพิ่มขึ้นมากในช่วงหลัง ๆ นี้ ปัจจุบันประชากรอายุ 20 ปี ประมาณร้อยละ 65 เป็นนักศึกษา จำนวนนี้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจากสิบปีก่อน หรือคิดเป็นอัตราเพิ่มเท่ากับร้อยละ 7 ต่อปี ในขณะที่เดียวกันในจำนวนประชากร 5 คนที่ว่างงานนั้น 2 ใน 5 เป็นผู้ที่มียุ่ต่ำกว่า 30 ปี และประชากรที่มีอายุ 25 ปี หางานได้น้อยกว่าร้อยละ 20 และถ้าหากได้งานก็จะได้งานที่ไม่ค่อยมั่นคงเท่าใด มีการทำงานเป็นบางเวลาเพิ่มขึ้นเมื่อสิบปีก่อนร้อยละ 40 ได้งานที่ดีกว่านี้ อัตราการว่างงานของประชากร อายุ 15-29 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าในช่วงนี้

▼ ฝรั่งเศสกำลังประสบกับภาวะที่ค่อนข้างจะเกินความจริง กล่าวคือ ต้องใช้เวลาเรียนนานขึ้น มีประกาศนียบัตรเพิ่มมากขึ้น แต่เริ่มอาชีพการงานช้า เมื่อมาประสบกับปัญหาการที่หนุ่มสาวมีงานทำน้อยลงทุกที

▼ การที่ได้รับประกาศนียบัตรหรือฝึกอบรม ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นการประกันการจ้างงานต่อไป แต่อะไรคือคุณค่าของระบบการศึกษาซึ่งไม่ได้ช่วยให้หนุ่มสาวเข้าสู่สังคมการทำงานได้

1.3.3.2 ภารกิจดำเนินการ [9, 10]

▼ ปรับระบบการศึกษาอุดมศึกษา 1-2 ปีแรก (Reform of the so-called “1st Cycle”, the first and second university years) ซึ่งมีนักศึกษาตก ต้องออกจากการศึกษากลางคันมาก ทั้งนี้โดย

✱ การให้มีระบบการฝึกอบรมเทคโนโลยีขึ้นในมหาวิทยาลัย

✱ ในช่วงของ 1-2 ปีแรกของการศึกษานี้จะไม่เน้นเรื่องเฉพาะด้านมากนัก มีสาขาให้เลือก 4 สาขา ได้แก่ Human Sciences, Social Sciences, Exact Sciences และ Applied Sciences ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้คุ้นเคยกับแนวทางใหม่ ๆ และวิธีการใหม่ ๆ ก่อนที่จะเลือกเรียนเฉพาะด้านได้เร็วที่สุด ในปีที่สอง เอกชนจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นซึ่งรวมทั้งในการจัดหลักสูตรด้วย

✱ การอบรมด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น ได้รับการจัดลำดับความสำคัญไว้ต้น ๆ การรวมตัวกันของสถาบันต่าง ๆ เป็น Polytechnics ทำให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจโลก

✱ มหาวิทยาลัยต้องการการสนับสนุนเรื่องการเงินมากกว่าที่รัฐบาลได้ให้ มหาวิทยาลัยจะต้องจัดการเรื่องทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจเสียก่อน

▼ สถานภาพของมหาวิทยาลัย (Status of University)

✱ ปรับปรุงสถานภาพของมหาวิทยาลัยและเครือข่ายเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

▼ จัดตั้งทุนให้สำหรับนิสิตทั้งหมดที่เรียนในระดับ 2 ปีหลังขึ้นไปถึงระดับปริญญาโท (Creation of a grant to support all students of the “Second Cycle” (third year onwards Master degree) to make students economically autonomous + 150,000 Bahts/year.) นักศึกษาเหล่านี้ในวันจะมีอายุมากขึ้นทุกที

* ความจำเป็นในการปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาเพื่อสร้างโครงการทางวิชาชีพ (Professional Projects)

* การสร้างสถานภาพนักศึกษาในสังคมว่าจะอยู่ที่ไหน มีบทบาทอย่างไร

- จำเป็นต้องปรับการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงาน

- ทำ Republic Model ก็คือ การส่งเสริมด้วยความเป็นธรรม (Merits) และความเสมอภาค (Equal Chances) คือมีโอกาสเท่าเทียมกัน

การเตรียมการเพื่อปฏิรูปมหาวิทยาลัย

การปฏิรูปในช่วงแรก (Reform of the 1st.Cycle) และการสร้างสถานะทางสังคมให้แก่นักศึกษา (provoke converging propositions)

▼ การปฏิรูปมหาวิทยาลัยเริ่มในมัธยมศึกษา โดยการปรับปรุงวิธีการให้ข้อมูล การแนะแนวและปฐมนิเทศให้ดีขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงโครงการลุ่ม ๆ ดอน ๆ (half-cooked projects) ความผิดพลาดในการปรับตัว (orientation mistakes) ภาระที่มากเกินไป (overloaded options) ซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการเรียนมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 ซึ่งปัจจุบันมีถึงร้อยละ 20

▼ วางแผนให้นักศึกษาได้ปรับตัวในมหาวิทยาลัย 1 ปี โดยจัดให้มี “entrance sas” นักศึกษาทดสอบการเลือกเรียน โดยมีทางเลือกได้หลายสาขาอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา ก่อนที่จะเลือกสาขาเฉพาะด้าน หรือเปลี่ยนทิศทางการเรียน

▼ ปฏิรูปสถานภาพนักศึกษาเพื่อเพิ่มความเป็นธรรมและความเสมอภาคในระบบการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการเงิน

▼ วางแผนให้มีภาคการศึกษาแบบยุโรประหว่างช่วงที่ 2 หรือมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 3 และ 4 เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เพิ่มจำนวนนักศึกษาในมหาวิทยาลัย จาก 300,000 คน เมื่อ 30 ปีที่แล้วเป็นให้สูงกว่า 2 ล้านคน

คณาจารย์ นักวิจัย ระหว่างความจำเป็นของการสอนและกระแสเรื่องงานวิจัย

(Lectures-researchers, between teaching necessities and research streams) [11] ซึ่งมีเรื่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีกว่านี้ คือ

▼ ปัจจุบันบุคลากรมีความหลากหลาย (heterogeneous population) เนื่องจากเปิดประเทศสู่โลกกว้างมากขึ้น บางคนก็ยังเสียดายความเป็นอยู่แบบในอดีต บางคนเป็นแต่นักวิจัย บางคนก็สอนเพียงอย่างเดียว มีความหลากหลายหลายประเภทด้วยกัน

▼ คณาจารย์ส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงไม่ได้ให้การแนะนำนักศึกษาอย่างเพียงพอ แต่กลับใช้เวลาส่วนใหญ่ไปทำงานวิจัย

▼ ภาระงานสอนโดยเฉลี่ยเท่ากับบรรยาย 192 ชั่วโมงต่อปี ถือว่าเป็น “privileged but not understood”

▼ คณาจารย์และนักวิจัยมีความรู้สึกเหมือนถูกจับให้อยู่แต่ในกรอบ

ข้อเสนอของ Wain เรื่องรายงานคณะกรรมการ Fourouk ต่อนายกรัฐมนตรี (Wain propositions of Faurouk Commission Report Submitted to the Prime Minister) [12] ซึ่งมอบเป็นภารกิจให้มหาวิทยาลัยดำเนินการ

▼ ระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถปรับให้เข้ากับการให้และความต้องการด้านอุดมศึกษาซึ่งมีความหลากหลายได้ ต้องปรับระบบใหม่

▼ มีความจำเป็นที่จะต้องนำระบบแนะแนวมาใช้หรือปฐมนิเทศนักศึกษาให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนการเรียนและระดับปริญญา

▼ มหาวิทยาลัยต้องมีอิสระที่จะจัดหลักสูตรของตัวเอง

▼ ใช้สถิติประเมินคุณภาพการสอนของคณาจารย์

▼ จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงห้องสมุดและเอกสาร

เสียใหม่

การปรับเปลี่ยนวิธีคัดเลือกนักเรียนในมหาวิทยาลัยในยุโรป (European Universities converted to selection) [13] จุดสำคัญมีดังนี้ คือ

1. เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจในยุโรปตะวันตกเป็นไปอย่างช้า ๆ การจับอนุปริญญาจึงไม่ได้หมายความว่า จะมีสิทธิได้ทำงานอีกต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากทุกระดับในสังคมฝรั่งเศสต้องเผชิญกับภาวะการว่างงาน อันก่อให้เกิดปัญหานานา นับประการ สิ่งก็ตามมาก็คือการสูญเสียสภาพพจน์ การลดคุณค่าของมหาวิทยาลัยในความคิดเห็นของประชาชนว่า ทำไมเรียนก็นาน

เรียนก็หนัก แต่จบแล้วก็ไม่มีงานทำ ตามรายงานของ Le Morde นักหนังสือพิมพ์ที่เห็นว่าจะต้องปรับเรื่องนี้ให้กลับกัน มีความสำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะฟื้นฟูสถานภาพ (status) ในอุดมศึกษาในยุโรปตะวันตกเสียใหม่

2. เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีนักศึกษาลาออกจากมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับอนุปริญญา มีแต่เพียงความรู้ทั่ว ๆ ไป กับทฤษฎีบ้างเล็กน้อย ทำให้ยิ่งหางานทำได้ยากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องเน้นการฝึกอบรมทางเทคนิคให้มากขึ้น

3. ความก้าวหน้าในเรื่องประชาธิปไตยซึ่งแม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์ แต่ก็นำมาซึ่งการเพิ่มนิสิตเรียนระดับปริญญาตรี และการเพิ่มจำนวนนักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัย โดยจะต้องผ่านการคัดเลือกในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ของประเทศในยุโรปตะวันตก

4. มหาวิทยาลัยในยุโรปได้เพิ่มหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อเข้าตลาดแรงงานที่มีความยากยิ่งขึ้น

5. แนวความคิดของ Le Morde ที่จะแก้ไขสถานการณ์ก็คือ

- จำเป็นที่จะต้องเพิ่มอัตราภาระแนะแนว (คณาจารย์/นักศึกษา)

- จำเป็นต้องเพิ่มการประเมินนักศึกษาแต่ละบุคคล

- จำเป็นต้องพัฒนาความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นรอบ ๆ มหาวิทยาลัย รวมทั้งบริษัทและภาคธุรกิจอื่น ๆ และเพิ่มประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยขนาดเล็กที่มีกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศให้ได้

1.4 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศออสเตรเลีย

การศึกษาในออสเตรเลียเริ่มต้นโดยมีโรงเรียนภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์ นับตั้งแต่ พ.ศ.2415 เป็นต้นมา ได้มาอยู่ในความดูแลของรัฐ สำหรับการอุดมศึกษานั้นมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยซิดนีย์เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2393 ต่อมาในปี พ.ศ. 2396 จึงได้เกิดมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น สำหรับวิทยาลัยนั้นได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยการฝึกหัดครูและวิทยาลัยเทคนิคต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2413 เป็นต้นมา จนปัจจุบันได้กระจายไปทั่วประเทศ

1.4.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

ก่อนการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา ออสเตรเลียมีการแบ่งสถาบันอุดมศึกษาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

วิทยาลัย ทำหน้าที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเน้นหนักไปทางด้านอาชีพหรืออาชีวศึกษา วิทยาลัยเหล่านี้รวมไปถึงสถาบันเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง ตลอดจนวิทยาลัยเฉพาะทางเพื่อการศึกษาอาชีพเฉพาะด้าน ซึ่งมีอยู่มากมายหลายสาขาทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรม ทั้งระดับช่างฝีมือ ช่างเทคนิค ช่างฝีมือชั้นสูง เป็นต้น ซึ่งวิทยาลัยเหล่านี้มีกระจายไปทั่วประเทศมากกว่า 200 แห่ง

มหาวิทยาลัย ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในแขนงวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปจนถึงปริญญาเอก ซึ่งแต่เดิมมี 37 มหาวิทยาลัย กระจายอยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศ เป็นของรัฐทั้งหมด ยกเว้น 2 แห่งที่เป็นของเอกชนซึ่งตั้งขึ้นภายหลัง

มหาวิทยาลัยวิจัย ทำหน้าที่วิจัยอย่างเดี่ยวโดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยอื่น ๆ ตั้งขึ้นเพียงแห่งเดียวที่เซด

เมืองหลวงออสเตรเลียหรือ Australian Capital Territory คือ The Australian National University

เมื่อมีการปฏิรูปเมื่อปี พ.ศ. 2531 ภายใต้กฎหมาย Higher Education Funding Act 1988 ได้มีการยุบรวมวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเล็ก ๆ เข้าเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยหลัก ทำให้เหลือเพียงประเภทเดียว คือประเภทมหาวิทยาลัยรวม 39 มหาวิทยาลัย 158 วิทยาเขต โดยมีจำนวนวิทยาเขตต่างกันตั้งแต่ 1 วิทยาเขตถึง 14 วิทยาเขตในแต่ละมหาวิทยาลัย

1.4.2 ภารกิจตามกฎหมาย

➤ ภารกิจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

การจัดการศึกษาของออสเตรเลียได้ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งเครือจักรภพออสเตรเลีย หรือ The Commonwealth of Australia Act ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2443 โดยกำหนดให้รัฐสภาใช้อำนาจตรากฎหมายด้านการศึกษาไว้ ดังนี้

▼ มาตรา 51 : ภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ รัฐสภาใช้อำนาจตรากฎหมายหรือความสงบเรียบร้อย และการปกครองของออสเตรเลีย ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

(8) การศึกษาวิจัยภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ รัฐสภาของออสเตรเลียได้ตรากฎหมายให้แต่ละรัฐมีอิสระในการจัดการศึกษาในรัฐของตนในปี พ.ศ. 2444 โดยอาศัยแบบอย่างจากประเทศอังกฤษ

➤ ภารกิจตามกฎหมายการศึกษา

ออสเตรเลียได้ตรากฎหมายรองรับในการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการศึกษาตลอดมาในปี พ.ศ. 2526 ได้ตรากฎหมายให้การอุดมศึกษาเน้นความสำคัญไปที่ให้ทุกคนมีโอกาสเข้า

ศึกษาและความเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษา และในปี พ.ศ. 2530 ก็ยังเน้นความสำคัญเช่นเดิมโดยมอบเป็นภารกิจดังนี้

1. สนับสนุนให้เยาวชนเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มากขึ้น
2. เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น
3. ให้สถาบันอุดมศึกษาตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2531 รัฐบาลออสเตรเลียได้ปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอุดมศึกษาครั้งใหญ่ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในเวลาต่อไป เพื่อสนองการปฏิรูปให้ดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไป รัฐบาลได้ตรากฎหมายขึ้นรองรับหลายฉบับด้วยกัน แต่ที่สำคัญได้แก่

▼ กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษา (Higher Education Funding Act, 1988 และ Higher Education Funding Act, No-2, 1989) ซึ่งเป็นการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา โดยยุบวิทยาลัยเล็ก ๆ หรือมหาวิทยาลัยเล็ก ๆ เข้ากับมหาวิทยาลัยหลัก และจัดสรรงบประมาณให้ตามหลักแห่งการยุบรวมนั้น

▼ กฎหมายว่าด้วยความช่วยเหลือต่อวิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง [State Grants (TAFE Assistance) Act 1989]

▼ กฎหมายประกันการฝึกอบรม (The Training Guarantee Act 1990) ซึ่งกระตุ้นให้ภาคเอกชนอุตสาหกรรมและสหภาพแรงงานมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรและฝึกอบรม

▼ กฎหมายว่าด้วยการเก็บค่าเล่าเรียนนักศึกษาต่างชาติ (Overseas Students (Instalment Payments) Charge Act

1989 และกฎหมายคืนค่าเล่าเรียนนักศึกษาต่างชาติ (Overseas Students (Refunds) Act 1990) เพื่อดึงดูดนักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียนทำรายได้ให้แก่สถาบัน

▼ กฎหมายว่าด้วยการให้บริการการศึกษานักศึกษาต่างชาติ (Education Services for Overseas Students Act 1991) เพื่อให้อุดมศึกษาเป็นสินค้าส่งออกกับต่างประเทศ

▼ กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปการศึกษาของนิวเซาท์เวลส์ (Education Reform Act of New South Wales 1990)

▼ กฎหมายว่าด้วยอำนาจเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมแห่งชาติออสเตรเลีย (Australian National Training Authority Act 1992)

▼ กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (Vocational Education and Training Funding act 1992)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภารกิจที่ให้สถาบันการศึกษาไปปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ รัฐบาลจะออกกฎหมายรองรับเพื่อสนับสนุนทั้งด้านการเงินและอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกันเพื่อให้สามารถดำเนินการลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

นอกจากนี้ทางรัฐบาลออสเตรเลียได้ปรับแก้กฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาซึ่งออกเมื่อปี พ.ศ. 2531 หรือ Higher Education Funding Act, 1988 ก็ได้มีการปรับปรุงใหม่ในปี พ.ศ. 2540 ให้ชื่อว่า Higher Education Funding Amendment Bill (No.1) 1997 เป็นต้น ซึ่งการแก้ไขนี้มุ่งเน้นที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา

และได้รับการจ่ายเงินคืนอย่างเป็นธรรมถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับนักศึกษา ทำให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กฎหมายของออสเตรเลียเป็นกฎหมายที่ระบุนายละเอียดได้มากมาย แม้กระทั่งสูตรการคำนวณการจัดสรรงบประมาณก็ได้ระบุไว้ชัดเจนในกฎหมายเป็นต้น

1.4.3 ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ

1.4.3.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป

เนื่องจากออสเตรเลียให้แต่ละรัฐปกครองกันเอง และดูแลมหาวิทยาลัยในรัฐของตนเอง ทำให้ประสบปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน อันได้แก่ ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของการศึกษา ปัญหาด้านคุณภาพมาตรฐานที่มีความหลากหลายทั้งขนาดและจำนวนสถาบันอันยากแก่การควบคุม รวมไปถึงปัญหาการบริหารจัดการการเรียนการสอนซึ่งอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ของแต่ละรัฐ ทำให้ขาดความเป็นอิสระและความคล่องตัว แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ปัญหาค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลกลางจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งเพิ่มภาระหนักหน่วงขึ้นทุกที ในช่วงทศวรรษ 1980 ได้เกิดภาวะซังกันทางเศรษฐกิจทั่วโลก ส่งผลกระทบถึงออสเตรเลียทำให้การศึกษาทุกระดับและทุกประเภทถดถอยลงอย่างมากเนื่องจากถูกตัดงบประมาณลง ประกอบกับอัตราการว่างงานมิได้ลดลงจากปี 2526 ซึ่งสูงถึงร้อยละ 10 กลับเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 11.1 ในปี พ.ศ. 2535 ทั้งนี้หลายฝ่ายเห็นวาระบบการศึกษาของรัฐต้องด้อยคุณภาพไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก ถึงจุดที่จะต้องมีการปฏิรูปเสียใหม่

ขั้นตอนในการดำเนินการนั้น ออสเตรเลียได้ตั้งกรรมการเฉพาะกิจชุดต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามความจำเป็นซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้จะนำเสนอต่อสภาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาการศึกษาออสเตรเลีย (Australian Education Council) สภาการอุดมศึกษา (Higher Education Council) สภาการมีงานทำและการสร้างทักษะ (Employment and Skills Foundation Council) สภามาตรฐานหลักสูตร (Standard and Curriculum Council) ฯลฯ ซึ่งเมื่อผ่านความเห็นชอบแล้ว จะออกกฎหมายรองรับ ซึ่งตัวอย่างของกฎหมายเหล่านี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ในปี พ.ศ. 2530-2534 รัฐบาลออสเตรเลียได้เริ่มทำการปฏิรูปการอุดมศึกษาโดยกำหนดนโยบายปรับเปลี่ยนไว้ 4 ประการด้วยกัน ทั้งนี้ตามรายงานของกาญจนา คุณารักษ์ และประกอบ คุณารักษ์ [14] ดังนี้ คือ

1) เจตคติ : เพื่อสะท้อนความต้องการและความจำเป็นของชาติ สร้างความมั่นใจให้ได้ว่าระบบการศึกษาจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นของชาติได้มากขึ้นและทันที่

2) กระบวนการ : เพื่อยกระดับความสามารถในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดตามความจำเป็น

3) โครงสร้าง : เพื่อขจัดอุปสรรคที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงและขจัดการขัดขวางที่หน่วงเหนี่ยวต่อการนำนวัตกรรมมาใช้

4) การประกันคุณภาพ : เพื่อให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับการประกันคุณภาพของอุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย

1.4.3.2 ภารกิจดำเนินการ

ในปี พ.ศ. 2531 รัฐบาลออสเตรเลียได้ออกสมุดปกขาว เรียกว่า “White Paper Reforms” ทำการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ

- 1) ลดจำนวนมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสามารถควบคุมคุณภาพและมาตรฐานได้อย่างทั่วถึง
- 2) ให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาประเทศโดยส่งเสริมการผลิต พัฒนา และยกระดับกำลังคนให้มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการและทักษะ
- 3) สร้างความเสมอภาคการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ได้มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

เป้าหมายที่ 1 การลดจำนวนมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา ได้ดำเนินการโดย

▼ จัดตั้งระบบการศึกษาของชาติ เรียกว่า Unified National System (UNS) เพื่อให้มีเอกภาพทางด้านอุดมศึกษา

▼ ทำการรวมจำนวนมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเล็ก ๆ เข้าไปอยู่ในเครือข่ายของมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ หรือวิทยาลัยใหญ่ ทำให้จำนวนสถาบันน้อยลง แต่มีขนาดใหญ่ขึ้น และเป็นเครือข่ายมากขึ้น

▼ จัดสรรงบประมาณให้เฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสมาชิก สถาบันใดที่มีนิสิตเรียนเต็มเวลา (Effective Full-time

Student Units) จะมีสิทธิเป็นสมาชิกการจัดสรรงบประมาณให้มากหรือน้อยใช้เกณฑ์จำนวนนิสิตเรียนเต็มเวลาเป็นหลัก สถาบันที่มีนักศึกษาเรียนเต็มเวลามากถึงจำนวน 5,000 คน จะได้รับงบประมาณค่าจ้างคณาจารย์เต็ม และทำวิจัยบางส่วนที่ถึง 8,000 คน จะได้รับงบประมาณค่าจ้างคณาจารย์และทำงานวิจัยเต็มเวลา

▼ ปรับปรุงระบบการบริหารการเงินงบประมาณให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ Cost Effectiveness เป็นเกณฑ์โดยปรับปรุงกฎระเบียบทางการเงินให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารงบประมาณจัดสรรงบประมาณตามสาขาวิชาของแต่ละสถาบันที่เปิดสอนตามความจำเป็นและตามค่าใช้จ่ายที่ควรจะเป็น

▼ ผลักภาระให้ผู้เรียนรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายให้มากขึ้น และจัดงบประมาณช่วยเหลือนิสิตยากจนในรูปของเงินยืมลดหย่อนค่าเล่าเรียน หรือมีส่วนลดเพื่อช่วยการศึกษา

▼ ปรับปรุงระบบการบริหารการจัดการด้านบุคลากร เพื่อให้การบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ และให้คนที่มีความและมีความเป็นอิสระปราศจากความครอบงำ ได้มีการจัดตั้งสมาคมการจ้างงานภายในสถาบันอุดมศึกษาขึ้น ซึ่งสมาคมนี้จะเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับการจัดจ้าง ควบคุมดูแลบุคลากรจ้างบุคลากรตามคุณภาพ และปลดคนที่ไร้คุณภาพออก

▼ ปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตร ได้กำหนดเป้าหมายของหลักสูตร เน้นวิชาที่จำเป็นในอนาคต เช่น วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ วิศวกรรม บริหารธุรกิจ การค้า เป็นอันดับสำคัญ รองลงไปได้แก่ ภาษา สิ่งแวดล้อม ครุศาสตร์ ในเวลาเดียวกันก็กำหนดทิศทางของการวิจัย ให้เน้นวัสดุศาสตร์ วิทยาศาสตร์การเรีนรู้ ชีววิทยาประยุกต์ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

▼ จัดการศึกษาให้เป็นสินค้าส่งออก โดยกำหนดให้ออสเตรเลียเป็นแหล่งนานาชาติ เข้ามาศึกษาต่อเพื่อเป็นการหารายได้จากนักเรียนต่างชาติ

เป้าหมายที่ 2 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการผลิตกำลังคน เพื่อพัฒนาประเทศ ได้ดำเนินการโดย

▼ จัดหลักสูตรให้มีการต่อเนื่องระดับวิทยาลัยถึงมหาวิทยาลัย เพื่อให้สามารถศึกษาได้ต่อเนื่อง ตามลักษณะแรงงาน (Workforce Characteristics) เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ

▼ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันได้

เป้าหมายที่ 3 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของความเสมอภาคในการศึกษา ได้ดำเนินการโดย

▼ ทุกมหาวิทยาลัยจะต้องทำระเบียบ กำหนดนโยบาย เป้าหมายและความช่วยเหลือลงเป็นรายละเอียดในการของบประมาณทุกปี กลุ่มบุคคลด้อยโอกาสเหล่านี้ ได้แก่ ผู้หญิง คนพิการ ชนกลุ่มน้อย ชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล เป็นต้น

ผลของการปฏิรูปครั้งนี้ทำให้เกิดการพัฒนาองค์กร มีการกระจายอำนาจสู่ระดับล่าง คือ คณะและภาควิชามากขึ้น มีการบริหารและการจัดการในรูปแบบของธุรกิจเอกชนมากขึ้น ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยคงไว้ซึ่งความเป็นอิสระวิชาการ สามารถกระจายอุดมศึกษาสู่ปวงชนได้มากขึ้น [19, 20]

ในการเตรียมการเข้าสู่คริสต์ทศวรรษใหม่นี้ รัฐบาลออสเตรเลียได้กำหนดเป้าหมายหลักไว้ 5 ประการ [18] ซึ่งเป็นภารกิจที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการต่อไป ดังนี้

- 1) การขยายโอกาสทางการศึกษา
- 2) การประกันคุณภาพ
- 3) การเพิ่มพูนความสามารถของมหาวิทยาลัยในอันที่จะสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและธุรกิจภาคอุตสาหกรรมที่มีความหลากหลาย
- 4) พัฒนาฐานความรู้และมีส่วนช่วยนวัตกรรมต่าง ๆ ของชาติและของโลก
- 5) การประกันให้มีการตรวจสอบของสาธารณชนในเรื่องการใช้ทรัพยากรของภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของอุดมศึกษาก่อนไทยเล็กน้อย คือตั้งแต่สมัย Meiji ระหว่างปี พ.ศ. 2411-2455 โดยมีเป้าหมายหลักที่จะให้ทัดเทียมและเหนือกว่าอุดมศึกษาในซีกโลกตะวันตก สมัยนั้นญี่ปุ่นได้ส่งนิสิตนักศึกษาไปเรียนยังต่างประเทศและจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อดึงดูดความรู้จากประเทศโลกตะวันตกเข้าสู่ญี่ปุ่น โดยเฉพาะได้เน้นทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ และวิศวกรรมศาสตร์ เข้ามามาก ในขณะที่ประเทศไทยได้ส่งนักเรียนไปเรียนยังต่างประเทศในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกระจายไปหลายสาขา ไม่ได้เน้นหนักทางวิทยาศาสตร์ พื้นฐานและวิศวกรรมศาสตร์เหมือนญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นได้สนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษามาตั้งแต่เริ่มต้น โดยรัฐบาลกลาง จังหวัด หรือท้องถิ่น และเอกชนร่วมลงทุนช่วยกันจัดมหาวิทยาลัยเอกชนบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเกษตร

แห่งโตเกียวได้ฉลองอายุครบร้อยปี เมื่อปี พ.ศ. 2535 นี้เอง อุดมศึกษาของญี่ปุ่นจึงได้เจริญและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อัตราการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของญี่ปุ่นเพิ่มจากร้อยละ 18.7 ของประชากรในวัยเรียนในปี พ.ศ. 2513 เป็น 30.3 ในปี พ.ศ. 2518 และ 33.5 ในปี พ.ศ. 2523 และค่อนข้างคงที่ในเวลาต่อมา เช่นในปี พ.ศ. 2535 อยู่ในอัตราร้อยละ 33.2 ทั้งนี้เป็นผลจากการคุมกำเนิด [21]

1.5.1 ประเภทอุดมศึกษา

ญี่ปุ่นแบ่งประเภทอุดมศึกษาของญี่ปุ่นเป็น 3 ประเภทด้วยกัน [21, 22] คือ

1) มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University หรือ Daigaku) ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งมีการวิจัยและเน้นวิจัยเป็นหลัก อาจจะสอนในระบบสหวิชา หรือหลายสาขาวิชา หรือในระบบเอกะวิชา คือสาขาเดียว เช่น แพทยศาสตร์ เป็นต้น ข้อมูลจากสำนักงาน กพ. ระบุว่าในปี พ.ศ. 2531 ญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยที่เรียนสี่ปีขึ้นไป เป็นจำนวนถึง 491 แห่ง เป็นของรัฐบาลกลาง 96 แห่ง ท้องถิ่น 38 แห่ง และของเอกชน 357 แห่ง ในปี พ.ศ. 2540 คือ 10 ปีให้หลังได้เพิ่มขึ้นเป็น 586 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นของรัฐ 98 แห่ง ท้องถิ่น 57 แห่ง และเอกชน 431 แห่ง จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยเอกชนมากกว่ารัฐและท้องถิ่นเกือบ 3 เท่า

2) มหาวิทยาลัยปฏิบัติการ (Practical Universities) เป็นอุดมศึกษาซึ่งเน้นการปฏิบัติเป็นหลักอันประกอบด้วย

2.1) วิทยาลัยเทคโนโลยี (College of Technology หรือ Koto Senmongakko) รับนักเรียนที่จบจากมัธยมศึกษาตอนต้น เข้าเรียนในหลักสูตร 5 ปี ถึง 5 ปีครึ่ง มุ่งในการให้การศึกษาด้าน

วิศวกรรมศาสตร์ เช่น วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมสารสนเทศ อุตสาหกรรมเคมี เป็นต้น และสามารถเรียนต่อเนืองกับหลักสูตรมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540 ญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี 62 แห่ง เป็นของรัฐบาลกลาง 54 แห่ง ท้องถิ่น 5 แห่ง และเอกชน 3 แห่ง

2.2) วิทยาลัยแบบจูเนียร์คอลเลจ (Junior College หรือ Tanki Daigaku) จัดการศึกษาต่อจากมัธยมตอนปลาย 2-3 ปี ให้การศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ คุรุศาสตร์ บัญชี และคหกรรมศาสตร์ นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นสตรี ในปี พ.ศ. 2540 มีวิทยาลัยแบบนี้ 595 แห่ง เป็นของรัฐบาลกลาง 29 แห่ง ท้องถิ่น 62 แห่ง และเอกชน 504 แห่ง

วิทยาลัยฝึกอบรบวิชาชีพชั้นสูง

นอกจากนี้ยังมีสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติที่ออกมาโดยเฉพาะ ไม่ได้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาในโรงเรียน อันได้แก่ วิทยาลัยฝึกอบรบวิชาชีพชั้นสูง จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย Professional Training Law วิทยาลัยการประมงตามกฎหมาย Ministry of Agriculture และ Fisheries Organization Law วิทยาลัยการอวกาศตามกฎหมาย Ministry of Transportation Organization Law และสถาบันการศึกษาชั้นสูงด้านการป้องกันประเทศตามกฎหมาย Defense Agency Organization Law

3) มหาวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education Universities) เป็นอุดมศึกษาที่เน้นการศึกษาตลอดชีพ

มหาวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิตของญี่ปุ่นประกอบด้วย

3.1) มหาวิทยาลัยทางอากาศ (University of the Air)

มหาวิทยาลัยทางอากาศได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน โดยใช้วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ให้ได้ประสิทธิภาพ การสอนจะใช้เวลาตั้งแต่ 06.00 น. ถึง 24.00 น. ทุกวัน โดยจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้นิสิตสามารถเรียนได้ตามอัธยาศัย ในปี พ.ศ. 2537 มหาวิทยาลัยทางอากาศมีศูนย์ศึกษา 7 ศูนย์ ในแต่ละพื้นที่ทำการ และมีศูนย์ศึกษาระดับภูมิภาค 2 ศูนย์ ในบริเวณที่ส่งภาพทางโทรทัศน์ไปถึง และมีศูนย์ศึกษาทางวิทยุทัศน์ 18 ศูนย์ ในบริเวณที่การแพร่ภาพทางโทรทัศน์ไปถึง ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยทางอากาศได้ขยายตัวออกไปโดยใช้ดาวเทียมและวิธีการใหม่ ๆ มากขึ้น

3.2) วิทยาลัยวิชาชีพพิเศษ (Special Training Colleges หรือ Senshu Gakko)

วิทยาลัยวิชาชีพพิเศษเริ่มต้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2519 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษาต่อเนื่องและตลอดชีวิตแก่นักศึกษาทางภาคปฏิบัติด้านอาชีพศึกษา (Practical Vocational Education) และเทคนิคการศึกษาด้านอาชีพ (Professional Technical Education) ซึ่งในวิทยาลัยวิชาชีพพิเศษนี้มีทั้งประเภทที่รับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าเรียนเรียก Supper Secondary Special Training Collegeds หรือ Koto Senshu Gakko และประเภทที่รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายเรียก Professional Training Colleges (Senmon Gakko) นอกจากนี้มีหลักสูตรทั่วไป (general courses) ซึ่งไม่จำกัดว่าจะจบในระดับใดก็สามารถเรียนเพื่อให้ได้ความรู้และความชำนาญด้านอาชีพตามอัธยาศัย ในปี พ.ศ. 2535 มีวิทยาลัยวิชาชีพพิเศษ 3,408 แห่ง มีนักเรียน 860,000 คน เข้ารับการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2540 ได้ขยายตัวไปเป็น 3,546 แห่ง โดยเป็นของรัฐบาลกลาง 147 แห่ง ท้องถิ่น 220 แห่ง และเอกชน 3179 แห่ง จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นมากก็ได้แก่ Professional Training Colleges ซึ่งรับนิสิตที่จบมัธยมตอนปลายร้อยละ 15 ของนิสิตที่จบทั้งหมด

1.5.2 ภารกิจตามกฎหมาย

กำเนิดของมหาวิทยาลัยในญี่ปุ่น เป็นไปแบบตะวันตก มหาวิทยาลัยแห่งแรก คือ มหาวิทยาลัยโตเกียว นั้น มีจุดกำเนิดจากการจัดตั้งสำนักดาราศาสตร์ (Astronomy Office หรือ Temmon-Kata) ในสมัยโชกุนคนที่ 5 แห่งยุคโทกุกาวะ เมื่อปี พ.ศ. 2227 ทำหน้าที่แปลตำราทางการแพทย์ และวิทยาการสมัยใหม่ของชาวฮอลันดา และขยายตัวเวลาต่อมา โดยแปลตำราของประเทศตะวันตกอื่น ๆ ด้วย จนถึงปี พ.ศ. 2412 จึงเปลี่ยนเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงชื่อ Daigaku Nanko เมื่อมีพระราชบัญญัติการศึกษาชื่อ Shingakusei ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2415 ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น Kaisei Gakko เมื่อปี พ.ศ. 2416 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2420 จึงยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยชื่อ Tokyo Daigaku (Tokyo University) และเลื่อนฐานะเป็น Tokyo Teikoku Daigaku (Tokyo Imperial University) เมื่อปี พ.ศ. 2429 หลังจากนั้นจึงมีมหาวิทยาลัยในเครือ Imperisal เมื่อปี พ.ศ. 2450 Kyushu Imperial University เมื่อปี พ.ศ. 2453 และ hokkaido Imperial University เมื่อปี พ.ศ. 2461

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาของญี่ปุ่นในยุคต้น ซึ่งระบุในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาปี พ.ศ. 2415 ว่า มหาวิทยาลัย คือ “โรงเรียนเฉพาะที่จัดการสอนความรู้ระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ” (A special school to provide instruction in the several disciplines of advanced learning) อย่างไรก็ตามภารกิจที่

ถูกเน้นหนักในยุคนี้ก็คือ การค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการ ตะวันตก การสอนความรู้ระดับสูงที่มีอยู่ในประเทศตะวันตก และลอกเลียนเพื่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทัน กับโลกตะวันตก

ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาของญี่ปุ่นในยุคต่อมา ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2461 (The University Ordinance of 1918) ก็คือการผลิต กำลังคนเพื่อสนองต่อความต้องการพัฒนาประเทศสู่สังคม อุตสาหกรรม และเป็นผลให้มีการยกฐานะโรงเรียนมัธยมชั้นสูง ของทั้งภาครัฐและเอกชนขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยประเภทคณะวิชา เดี่ยว (Single-faculty University หรือ Tanka Daigaku) ในระหว่างปี พ.ศ. 2453 ถึง 2473 มีมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นจาก 3 แห่งเป็น 46 แห่ง โรงเรียนวิชาชีพชั้นสูง (Professional School) เพิ่มจาก 60 แห่งเป็น 111 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษา (Vocational School) เพิ่มจาก 17 แห่ง เป็น 51 แห่ง ทำให้สถาบันอุดมศึกษาของญี่ปุ่นมีหลายรูปแบบ ในช่วงนี้มหาวิทยาลัยแห่งพระจักรพรรดิทั้ง 9 แห่ง ซึ่งถือเป็น สถาบันอุดมศึกษาระดับสูงสุดของประเทศ ได้จัดการเรียนการสอน ตามรูปแบบของมหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนีในสมัยนั้น โดย เน้นภารกิจวิจัยและความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา (Research and Specialization) เป็นหลัก แต่ในเวลาเดียวกันได้นำระบบทหาร และลัทธิชาตินิยมแบบสุดขั้วเข้าสู่ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาด้วย ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวอเมริกันเข้ามา มี ส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาของญี่ปุ่น โดยจัดส่งคณะทำงาน เข้ามาในปี พ.ศ.2489 เรียก “The First United State Education Mission” เข้ามาศึกษาและเสนอแนะโดยให้ยกเลิกภารกิจหลาย

ประการออกจากระบบการศึกษา เช่น ระบบทหาร และลัทธิชาตินิยม ระบบศาสนาชินโตและการเมือง และได้เสนอแนะภารกิจอุดมศึกษาให้เป็นการศึกษาที่สามารถสร้างมาตรฐานความคิดแบบอิสระ (Setting a standard of free thought) ความกล้าในการที่จะค้นคว้าสอบถามสิ่งที่ยังไม่รู้ (bold inquiry) และการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นความหวังของประชาชน (hopeful action for the people) เน้นความสำคัญของการศึกษาพื้นฐาน เปิดโอกาสการศึกษาให้แก่ปวงชน และการวิจัยอย่างเสรี ซึ่งยังผลให้มีการปฏิรูประบบการศึกษาของญี่ปุ่นโดยแก้ไขตั้งแต่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไปถึงตัวสถาบันอุดมศึกษา

รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489 ของญี่ปุ่น [23] ระบุถึงนโยบายการศึกษาของชาติไว้ในมาตรา 26 ว่า “ประชาชนทุกคนจะมีสิทธิในการรับการศึกษาทัดเทียมกันตามความสามารถที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ประชาชนจะได้รับการดูแลให้กุลบุตรและกุลธิดาที่อยู่ในความคุ้มครองได้รับการศึกษาตามกฎหมาย และการให้การศึกษาระดับมัธยมจะต้องได้รับแบบให้เปล่า

เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายแม่บทของการศึกษาในปี พ.ศ. 2490 เพื่อรองรับเรียกว่า “The Fundamental Law of Education 1947 (Law No.25)” ซึ่งมี 11 มาตรา เฉพาะมาตราสำคัญซึ่งบ่งถึงภารกิจของอุดมศึกษาด้วยนั้น (Ministry) มีดังนี้

มาตรา 1 วัตถุประสงค์ของการให้การศึกษ

การให้การศึกษจะต้องมุ่งเพื่อให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ให้บุคคลมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรักในความจริงและความยุติธรรม รู้คุณค่าของแต่ละ

บุคคล เคารพต่อการใช้แรงงาน มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ และซึ่มีซึ่บต่อจิตวิญญาณที่เป็นอิสระ เป็นผู้สร้างรัฐและสังคมที่มีสันติภาพ

มาตรา 2 หลักการศึกษา

การจัดการศึกษาจะต้องเกิดขึ้นได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายนี้ จะต้องพยายามสร้างสรรค์และพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมแห่งคุณค่าของการอยู่ร่วมกันและความร่วมมือ โดยเคารพต่อเสรีภาพทางวิชาการ ความเป็นจริงแห่งชีวิตและปลูกฝังวิญญาณให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง

มาตรา 3 ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

ประชาชนทุกคนจะได้รับโอกาสทางการศึกษาทัดเทียมกันตามความสามารถของแต่ละบุคคล จะต้องไม่มีการกีดกันในด้านเชื้อชาติ ลัทธิศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ หรือกำเนิดของครอบครัว

มาตรา 7 สังคมแห่งการศึกษา

องค์กรของรัฐและท้องถิ่นจะต้องสนับสนุนการศึกษาทั้งในบ้าน ที่ทำงานและที่อื่น ๆ ในสังคม และจะต้องนำไปสู่เป้าหมายของการให้การศึกษาโดยจัดตั้งสถาบัน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ห้องประชาคม ฯลฯ โดยใช้สถาบันการศึกษาและวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสม

มาตรา 8 การให้การศึกษาด้านการเมือง

ความรู้เกี่ยวกับการเมืองอันจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดีจะมีคุณค่าในการให้การศึกษา

สถาบันศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายจะต้องหลีกเลี่ยงจากการให้การศึกษาหรือกิจกรรมการเมืองที่สนับสนุนหรือต่อต้านพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ

มาตรา 9 การให้การศึกษาด้านศาสนา

ความคิดเห็นในขอบเขตของศาสนาและฐานะของศาสนา
ในสังคมประจำวันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการให้การศึกษาด้านศาสนา

สถาบันการศึกษาซึ่งจัดตั้งโดยองค์การรัฐและท้องถิ่นจะต้องหลีกเลี่ยงจากการให้การศึกษารวมหรือจัดกิจกรรมเฉพาะศาสนาใดศาสนาหนึ่งเท่านั้น

พระราชบัญญัติการศึกษาในโรงเรียน (The School Education Law) พ.ศ. 2507 มาตรา 52 ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นภารกิจของมหาวิทยาลัยไว้ 2 ประการดังนี้ (ฉันทนา)

1) เพื่อการสอนและการศึกษาในเชิงลึก ทั้งด้านวิชาชีพชั้นสูง (Professional Learning) และด้านศิลปศาสตร์เชิงเทคนิค (Technical Arts)

2) เพื่อให้ความรู้ในแนวกว้างและพัฒนาสติปัญญา คุณธรรม และความสามารถในการปฏิบัติ (giving a road knowledge and developing the intellectual moral and practical abilities)

นอกจากนี้ยังได้ระบุวัตถุประสงค์อันเป็นภารกิจของบัณฑิตวิทยาลัยไว้ในมาตรา 65 ไว้ 3 ประการ คือ

- 1) สอนและศึกษาทฤษฎี รวมทั้งประยุกต์ใช้ทฤษฎีนั้น
- 2) เป็นเอกรูปและเข้าถึงความลับของทฤษฎี
- 3) ความรู้จากทฤษฎีมาใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาวัฒนธรรม

สำหรับภารกิจของวิทยาลัยระบบจูเนียร์คอลเลจ ซึ่งรับนักเรียนมัธยมปลายนั้น ได้แจ้งเป็นวัตถุประสงค์ไว้ในพระราชบัญญัติว่า “จัดการศึกษาทั่วไป และการศึกษาวิชาชีพชั้นสูง เพื่อ

พัฒนาสติปัญญาและความสามารถในการปฏิบัติอาชีพและดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข” วิทยาลัยนี้จึงมีภารกิจที่แตกต่างไปจากวิทยาลัยเทคโนโลยีซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนในระดับอาชีวศึกษาที่รับมัธยมตอนต้นให้เรียนเน้นหนักไปทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรม การเรียนในจูเนียร์คอลเลจใช้เวลา 2-3 ปี จึงมีระดับการศึกษาเทียบเท่าอนุปริญญาของไทย

อย่างไรก็ตาม หลังสงครามโลกครั้งที่สอง แม้สหรัฐอเมริกาจะนำระบบการศึกษาแบบของอเมริกาเข้ามาใช้ตั้งแต่มัธยมศึกษาไปถึงอุดมศึกษา แต่โดยพื้นฐานที่ต่างกัน ญี่ปุ่นมิได้คล้อยตามไปเสียทั้งหมด ยังคงรักษาระบบของญี่ปุ่นเอาไว้อยู่มาก นั่นคือ การศึกษาถูกบังคับให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันเป็นลักษณะของเอกรูป (Uniform Education) อย่างเหนียวแน่น ในเวลาเดียวกันก็ได้ขยายการศึกษาในหลักการของความเสมอในโอกาสทางการศึกษา (Equal Opportunity) และการศึกษาสู่ปวงชน (Education for All) อย่างกว้างขวาง

1.5.3 ภารกิจในยุคสหประชาชาติ

ลักษณะของอุดมศึกษาญี่ปุ่นที่ถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบเป็นเอกรูปเดียวกัน (Uniform Education) นั้น [24] เป็นเพราะพื้นฐานแห่งวัฒนธรรม การรวมตัวเป็นหนึ่งในเดียวของสังคม ตลอดจนความต้องการทางวิชาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่แตกต่างไปจากสังคมตะวันตก นักวิชาการด้านสังคมและนักประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นได้วิเคราะห์ออกมาว่าเป็นผลจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก ด้วยความต้องการที่จะแข่งขันกับโลกตะวันตกตั้งแต่สมัย Meiji เป็นต้นมา การบังคับวิชาเรียนให้เป็นแนวเดียวกันเป็นวิธีการที่จะทำให้ทันกับโลกตะวันตก นักศึกษาถูกบังคับให้เรียนในวิชาต่าง ๆ ที่เห็นว่าจำเป็น

ประการที่สอง ชาวญี่ปุ่นมีพื้นฐานของคุณค่าแห่งความเสมอภาคกัน (value on egalitarian) ในด้านความร่วมมือของศูนย์ครอบครัว และระดับแห่งความมีวินัยกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งยังผลให้ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในตัวเองเท่านั้น แต่ยังผลให้เลียนแบบเพื่อให้ทัดเทียมกันหรือเหมือนกัน โดยไม่หยิ่งลึกลับถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จิตใจและความต้องการของแต่ละบุคคล การศึกษาจึงถูกขีดเส้นให้เป็นลักษณะที่เหมือนกัน

ประการที่สาม ในขณะที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว คือประมาณกลางทศวรรษที่ 1950 ถึง 1980 บริษัทญี่ปุ่นต่างก็เสาะหาบุคลากรที่จะมาทำงาน โดยเลือกเฉพาะผู้ที่เหมาะสมกับสังคมของตนและสามารถเรียนรู้งานของตนได้ก็เพียงพอ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องมีความคิดสร้างสรรค์หรือความนึกฝันถึงการเปลี่ยนแปลงแต่ประการใด จึงมีผลกระทบมาถึงด้านอุดมศึกษาให้ผลิตบัณฑิตในรูปแบบเดียวกันได้ ซึ่งเป็นความต้องการของบริษัทธุรกิจเหล่านั้น

ประการที่สี่ การเกิดของสังคมอุตสาหกรรมตั้งแต่สมัย Meiji เป็นต้นมา ได้ทำลายอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมครัวเรือนลง ชีวิตที่ยอมรับกันก็คือจะต้องแข่งขันเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เพื่อที่จะได้เข้าทำงานในบริษัทใหญ่ ๆ หรือองค์กรของรัฐที่มีเงินเดือนสูง การแข่งขันเพื่อเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอยู่สูง โดยไม่คำนึงถึงลักษณะของบุคคลว่าสมควรที่จะเข้าศึกษาตามความถนัดหรือความต้องการของตนเองมากน้อยเพียงใด

ประการที่ห้า การแข่งขันกันสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นเป้าหมายใหญ่ของนิสิตนักศึกษา เมื่อสังคมอุตสาหกรรมทำลาย

ชุมชน ครอบครัวซึ่งหมดสภาพที่จะเกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ ปลดปล่อยให้เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทำหน้าที่กำกับแต่ผู้เดียว การศึกษาจึงผูกขาดโดยมหาวิทยาลัยที่จะกำกับบุตรหลานของตน โดยไม่มีเสียงของชุมชนที่จะบ่งบอกความต้องการในการเปลี่ยนแปลงนั้นได้

1.5.3.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา

ระบบการศึกษาที่เป็นเอกรูป (Uniform Education) ไม่ใช่สิ่งที่เลวร้าย เพราะได้สร้างสรรค์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ญี่ปุ่น ให้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา แต่นักศึกษาของญี่ปุ่นก็ตั้งคำถามที่ท้าทายอุดมศึกษาของญี่ปุ่น ว่ามันจะเหมาะสมกับทศวรรษต่อไปหรือไม่ สมควรที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขอย่างไร

ความต้องการที่จะปฏิรูปการศึกษาจากระบบการศึกษาแบบเอกรูปให้มีความหลากหลายได้เพิ่มมากขึ้นทุกที อย่างน้อยเมื่อ 12 ปีที่แล้วมาได้เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยแพทย์แห่งหนึ่งซึ่งได้เปลี่ยนแปลงวิธีการสอบเข้าเสียใหม่ จากการสอบความรู้อย่างเดียวมาสมกับการสอบความถนัด (aptitude test) ด้วยซึ่งได้ผลที่ชัดเจนผู้ที่ไม่มีความถนัดที่จะเรียนแพทย์ให้ออกไปได้มาก ในเวลาเดียวกันโรงเรียนมัธยมหลายแห่งก็ได้ปรับหลักสูตรของตน โดยให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการของญี่ปุ่นให้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเป็นระบบ “Comprehensive High School” แตกต่างไปจาก “Ordinary School” หรือ “Vocational School” ที่มีอยู่ทั่วไป โดยที่นักเรียนสามารถเลือกวิชาที่เรียนเองได้ และจัดหลักสูตรการศึกษาเองได้ โดยอาจารย์เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนคิด พิจารณาถึงความต้องการและ

เป้าหมายอาชีพที่เป็นอนาคตของตนเอง ในปี พ.ศ. 2539 ได้มีโรงเรียนมัธยมที่จัดรูปแบบการศึกษาแบบนี้ 45 โรงเรียนตลอดทั้งประเทศญี่ปุ่น และจำนวนนี้มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกที

นอกจากนี้แนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมากขึ้น ได้แสดงออกทางหนังสือแนะนำการศึกษาสู่ระบบอุดมศึกษาต่าง ๆ แต่เดิมมาหนังสือแนะนำเข้าศึกษาเหล่านี้จะจัดลำดับคะแนนสอบเข้าของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนตัดสินใจว่าตนเองควรจะสมัครสอบเข้ามหาวิทยาลัยใดในสาขาวิชาอะไร ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ที่อาจารย์ที่ปรึกษา มักจะใช้คะแนนการสอบเข้าเป็นเกณฑ์ให้นักเรียนตัดสินใจเลือกสาขาวิชาและมหาวิทยาลัยที่จะสอบเข้า โดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นสาขาที่ตนถนัดหรือไม่ ในปัจจุบันหนังสือแนะนำการเข้าศึกษาได้เปลี่ยนรูปไปเป็นคำแนะนำสาขาวิชาที่จะศึกษา ประกอบไปด้วยคำอธิบายที่ว่า ในสาขาแต่ละสาขานี้มีอะไรที่จะเรียน และเมื่อเรียนไปแล้วสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง และสถาบันใดที่สอนวิชาเหล่านี้ นอกจากนี้หนังสือเหล่านี้เป็นจำนวนมากให้จัดลำดับคุณภาพของการให้การศึกษาโดยให้เครื่องหมาย “ดาว” ในแต่ละภาควิชาและมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักเรียนใช้ตัดสินใจเรียนด้วย นอกจากนี้สิ่งที่แสดงออกถึงความต้องการในการเปลี่ยนแปลงนี้ ก็คือการสอบเข้าในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งแต่เดิมผู้สอบจะสอบเข้าในหลายสาขาวิชา เช่น บริหารธุรกิจ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วรรณคดี ในเวลาเดียวกัน ปัจจุบันผู้เข้าสอบจะเลือกเรียนวิชาน้อยลง ซึ่งเป็นผลมาจากปริมาณการลดน้อยลงของผู้เข้าเรียนในอุดมศึกษา อันเป็นปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในปัจจุบัน และการที่นักเรียนเลือกสาขาที่จะเรียนด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น

ความต้องการในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษานี้ได้เพิ่มมากขึ้นทุกที มีเหตุผลอย่างน้อยห้าประการที่บ่งถึงความต้องการแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ คือ

ประการแรก คนโดยทั่วไปรู้สึกถึงระบบการศึกษาแบบเดิมถึงจุดอิมิตัว ต้องการคุณค่าแห่งการศึกษาแบบใหม่ที่มุ่งให้คนได้เรียนตามความสนใจ ตามความสามารถ ความใฝ่ฝัน และความทะเยอทะยานที่จะเรียนรู้ ฉะนั้น แทนที่จะให้ทุกคนต้องเรียนด้วยกัน ให้ทุกคนสามารถแยกกลุ่มเรียนได้ตามความสนใจ และถนัด โดยอาศัยการใช้เครื่องมือสื่อสารสอนทันสมัยที่เพิ่มขึ้น

ประการที่สอง ผลทางลบในการศึกษาแบบเอกรูปได้ปรากฏชัดเจนมากขึ้น บุคคลเห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตของตัวเองมากขึ้น คนหนุ่มสาวในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแนวคิดไปมากขึ้น และประชากรเกือบร้อยละ 95 ที่เรียนถึงระดับมัธยมญี่ปุ่นสามารถให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาสู่ปวงชนได้ การให้การศึกษาจึงควรที่จะปรับไปตามความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

ประการที่สาม การสลายตัวของเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ การเคลื่อนย้ายของอุตสาหกรรมและแรงงานสู่เอเชียต้องการบุคคลที่มีความสามารถในการทำงานให้แก่บริษัทมากกว่าบุคคลที่จัดให้อยู่ในกรอบ ยิ่งไปกว่านี้บริษัทยังมองเห็นว่าการฝึกอบรมให้ของบริษัทอยู่ในขอบเขตที่จำกัดและไม่เหมาะสมยิ่งขึ้นทุกที จึงต้องการให้สถาบันทำหน้าที่ลดช่องว่างที่เกิดขึ้น

ประการที่สี่ ระบบการจ้างงานของญี่ปุ่นอยู่ในภาวะที่อันตราย โดยเฉพาะประเพณีการจ้างบุคคลเป็นลูกน้องจากสถาบันเดียวกัน การจ้างปีละครั้งโดยพื้นฐานของผู้อาวุโสกว่า

และประกันการจ้างงานตลอดชีวิต การศึกษาผู้ใหญ่ ปัจจุบันมองเหมือนเป็นเครื่องมือในการยกระดับอาชีพ แต่คนหนุ่มสาวปัจจุบันมีความเป็นตัวของตัวเองในการเลือกอาชีพมากขึ้นตามลำดับ

ประการที่ห้า ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นทำให้นักเรียนมีชีวิตอยู่กับสถาบันการศึกษามากเกินไป ประชาชนมีความต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัวและชุมชนมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่สถาบันการศึกษาไม่สามารถสอนให้ได้

อย่างไรก็ตามการยอมรับความเปลี่ยนแปลงนี้ไม่สามารถที่จะทำได้โดยง่าย ได้มีการถกเถียงกันมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับสหภาพครู โดยกระทรวงศึกษามุ่งเน้นในด้านการศึกษารูปแบบเดียวกันและควบคุมโดยส่วนกลาง ในขณะที่สหภาพครูต้องการให้มีความอิสระเสรีและมีความหลากหลาย แต่ในปัจจุบันทั้งสองฝ่ายยอมรับในการศึกษาที่มีความหลากหลาย

สถาบันอุดมศึกษาในญี่ปุ่นในปัจจุบันได้ผ่อนคลายความตึงตัวของหลักสูตรมากขึ้นทุกที่เมื่อมีการแข่งขันมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ยืดหยุ่น นักศึกษาได้มีโอกาสเลือกมากขึ้น แต่วิชาที่เลือกเหล่านั้นได้รับการคัดเลือกกว่าให้ประโยชน์อย่างแท้จริงที่ได้บรรจุในหลักสูตร มีวิชาเลือกเพื่อการเรียนง่าย

1.5.3.2 ภารกิจที่ดำเนินการ

สภาการศึกษากลาง (Central Education Council) ของกระทรวงศึกษาธิการได้วางโครงสร้างการศึกษาของญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 21 ไว้หลายประการ [21] โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ให้สร้างสรรคให้บุคคลมีพลังในการดำรงชีพ มีชีวิตที่มีความสุข

โดยยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงของวิธีการสอนที่เกิดขึ้นโดยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในอนาคต ซึ่งจะยังความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงสำหรับการศึกษาของญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นได้เห็นความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปอุดมศึกษา เพื่อความอยู่รอดของสังคมและการแข่งขันในเวทีโลก จึงได้จัดตั้งสภาอุดมศึกษา หรือสภามหาวิทยาลัย (University Council) ให้ทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมขึ้นไป พ.ศ. 2530

สภาอุดมศึกษาประกอบด้วย กรรมการผู้มีความรู้ความสามารถด้านอุดมศึกษาไม่เกิน 20 คน แต่งตั้งโดยรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของ ครม. คณะกรรมการชุดนี้ทำการเสาะหาข้อมูลทำข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวกับอุดมศึกษาตั้งแต่เรื่องพื้นฐาน เช่น มาตรฐานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย นโยบายการให้ปริญญาไปจนถึงเรื่องนโยบายการศึกษา เช่น แผนพัฒนาอุดมศึกษาและการปฏิรูปอุดมศึกษาของชาติ

คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอแนวทางในการปฏิรูปอุดมศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ในเรื่องการปรับระบบบัณฑิตวิทยาลัยให้มีความคล่องตัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้เสนอให้ปฏิรูปอุดมศึกษาของชาติโดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นไป เพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงในทศวรรษหน้าซึ่งยังผลให้สถาบันอุดมศึกษาของญี่ปุ่นมีพันธกิจและภารกิจที่จะต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในเรื่องต่างๆ หลายเรื่องหลายกรณี แต่ที่สำคัญก็คือ เน้นทางคุณภาพของการศึกษา เริ่มตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนไปจนถึงการพัฒนาองค์การการจัดการศึกษา และวิจัยพัฒนาระบบการประกันคุณภาพและการ

ตรวจสอบประเมินผลงานของตนเอง เป็นต้น ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 2 ถึงแผนภูมิที่ 4 ซึ่งอาจสรุปง่ายๆ เฉพาะส่วนที่สำคัญดังนี้

เป้าหมายการศึกษาชาติของญี่ปุ่น คือ การปฏิรูป (Reform) การศึกษาทุกระดับ และสำหรับระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายหลัก 4 ประการ ได้แก่

- 1) ให้เหมาะกับความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษา
- 2) สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ทัน
- 3) รองรับความต้องการการศึกษาตลอดชีวิตที่เพิ่มขึ้นได้อย่างดี
- 4) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร และที่จำนวนประชากรอายุ 18 ปีลดลง

นโยบายเริ่มแรกในการปฏิรูป (Reform) นั้น มีผลให้สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องทำดังนี้

- 1) ปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตรชาติให้หลากหลายและดียิ่งขึ้น
- 2) ปรับปรุงและขยายบัณฑิตวิทยาลัย และเร่งสนับสนุนทางการเงินเพื่อกระตุ้นการวิจัย
- 3) ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิตโดยกระตุ้นการจัด Refresher Education เพื่อบุคลากรจะได้มีความรู้ก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ
- 4) สำหรับความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับปรุงโครงสร้างการวิจัยจากการเพิ่มทุนวิจัยของรัฐ ปรับปรุงอบรมและรับเพิ่มจำนวนนักวิจัย รวมทั้งขยายและแลกเปลี่ยนนักวิจัยและความร่วมมือกับต่างประเทศ

5) กระทรวงจัดระบบการศึกษาใหม่โดยใช้ Multi - media ในรูปของ

➡ The University of the Air (est. 1983) โดยการให้การศึกษานานาชาติทางไกล

➡ The National Institute of Multi Media Education (est. 1978) ทำหน้าที่เป็นสถาบันวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัย

➡ Refresher Education Programmes (est. 1992) สำหรับการให้การศึกษากลับแรงงานอาชีพ

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือกับนานาชาติ

1) แลกเปลี่ยนนักศึกษา โดยเพิ่มการรับนักเรียนต่างชาติเป็นจำนวน 100,000 คนเมื่อเริ่มต้นศตวรรษที่ 21 (จากจำนวน 53,787 คน เมื่อเดือนพฤษภาคม 2537)

2) การศึกษาเพื่อ International Understanding โดยปรับปรุงการศึกษาภาษาต่างประเทศและหลักสูตรการศึกษานานาชาติ

3) ร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนา โดยจัดหลักสูตรแบบ Interactive Cooperation และโดยความร่วมมือ (Coordination) ของ “Inter University Committee for Development Assistance”

4) ดำเนินการแลกเปลี่ยนกับนานาชาติและการร่วมมือกับองค์การนานาชาติ เช่น UNESCO ,OECD และ APEC ตัวอย่างเช่น The United Nations University

ภารกิจในการปรับปรุงภายในสถาบันอุดมศึกษา

ก. การปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการให้การศึกษานานาชาติ

1) จัดหลักสูตรให้แสดงออกถึงลักษณะเด่นของแต่ละคณะและแต่ละมหาวิทยาลัยโดย

➔ ทบทวนการศึกษาพื้นฐานซึ่งซ้ำซ้อนกับระบบมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ทดแทนด้วยวิชาเฉพาะตั้งแต่การศึกษาในปีที่หนึ่ง

➔ ทบทวนอัตราส่วนของวิชาบังคับและวิชาเลือก โดยให้นิสิตนักศึกษา มีสิทธิในการเลือกมากขึ้น

➔ สร้างวิชาใหม่ ๆ ให้มีลักษณะประสมประสานสาขาวิชาสู่หลักสูตรมากขึ้น

➔ เพิ่มการเรียนรู้ในด้านภาษาต่างประเทศและด้านการหาข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้น

2) จัดบทเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในด้านงานทดลองปฏิบัติการสัมมนาให้มากขึ้น ให้นิสิตนักศึกษา มีโอกาสแบ่งกลุ่มย่อยในการเรียน รายงาน และการอภิปรายร่วมกันมากขึ้น

3) จัดให้มีเอกสารคำสอนในรูปสาระบท (Syllabus) ในทุกสาขาที่เรียน

ข. การติดตามประเมินผลตนเอง

1) จัดให้มีองค์กรเพื่อติดตามประเมินผลตนเองภายในมหาวิทยาลัย และตีพิมพ์ผลการติดตามประเมินนั้นสู่สาธารณชน

2) ให้นักเรียนประเมินผลของบทเรียนในแต่ละสาขา และให้บุคคลภายนอกประเมินผลการศึกษาและวิจัยของมหาวิทยาลัย

ค. การปฏิรูปมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2534 สภาอุดมศึกษาได้เสนอมาตรการปฏิรูปอุดมศึกษาของชาติ ซึ่งประกอบด้วย

1) มาตรการการปฏิรูปอุดมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 ไปถึงทศวรรษหน้าเมื่ออายุประชากรในวัยเรียน (18 ปี) จะลดลงอย่างรวดเร็ว

2) มาตรการในการปรับปรุงบัณฑิตวิทยาลัยทั้งใน
ด้านคุณภาพและปริมาณ

3) มาตรการในการเพิ่มการผลิตบัณฑิตชั้นบัณฑิต
ศึกษาให้เป็นสองเท่าตัวนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึงปี พ.ศ. 2543

**ภารกิจในการปรับปรุงคุณภาพของอุดมศึกษา ให้
ดำเนินการโดย**

- ▼ ขยายบทบาทอุดมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- ▼ สร้างคุณภาพของการศึกษาและวิจัยให้ได้
มาตรฐานโลก
- ▼ จัดการศึกษาตลอดชีวิตให้ทันกับความต้องการ
ของประชากร

มาตรการสร้างความหลากหลายของอุดมศึกษา
โดยมุ่งในการปรับปรุงคุณภาพมากกว่าปริมาณ

▼ ปรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรฐานมหา
วิทยาลัยให้เกิดความคล่องตัว (โดยเฉพาะกฎหมายต่าง ๆ ที่
เกี่ยวกับโครงสร้างและหลักสูตรของมหาวิทยาลัย) อันได้แก่

1) ยกเลิกกฎเกณฑ์ในการบังคับวิชาต่าง ๆ ใน
หลักสูตร เช่น

เดิม หลักสูตรปริญญาตรี 124 หน่วยกิต
บังคับให้เรียนวิชาพื้นฐาน 36 หน่วยกิต ภาษาต่างประเทศ 8
หน่วยกิต พลศึกษา 4 หน่วยกิต วิชาเฉพาะ 76 หน่วยกิต

ใหม่ แต่ละมหาวิทยาลัยมีอิสระที่จะจัดหลักสูตร
ตามความเหมาะสมให้มีหน่วยกิตรวม 124 หน่วยกิต

2) ทบทวนเกี่ยวกับจำนวนคณาจารย์ ผลเลิก
กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับจำนวนคณาจารย์ในแต่ละสาขาวิชา

3) ทบทวนเกี่ยวกับวิธีคำนวณหน่วยกิต อนุญาตให้แต่ละมหาวิทยาลัยกำหนดจำนวนชั่วโมงสอน เพื่อนับหน่วยกิตตามความเหมาะสมเพื่อส่งเสริมวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ได้ เช่น แบ่งกลุ่มย่อยที่ต่างกัน

4) ยกเลิกรูปแบบของคณะ อนุญาตให้มีโครงสร้างของคณะปรับเปลี่ยนได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

▼ จัดระบบการติดตามประเมินผลตนเองในแต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อให้สามารถทบทวนบทบาทของการให้การศึกษาระดับปริญญา ปรับปรุงคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสนองต่อสังคมได้

▼ พัฒนาระบบใหม่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการตลอดชีวิตโดย :

1) สร้างวิธีการเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนได้ตามความสะดวก เช่น รับนิสิตที่ต้องการเรียนเฉพาะบางวิชาโดยไม่หวังปริญญา จัดวิชาเรียนให้สามารถเรียนได้ทั้งกลางวันและกลางคืน และอื่น ๆ

2) จัดตั้ง National Institution for Academic Degree เพื่อการโอนหน่วยกิตต่าง ๆ กันได้

3) สงวนที่นั่งให้สำหรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนเพื่อโอนหน่วยกิต

▼ ขนาดของสถาบันอุดมศึกษา

จำกัดขนาดของสถาบันอุดมศึกษาโดยพื้นฐานของจำนวนผู้เข้าเรียน (อายุ 18 ปี) ที่คาดว่าจะลดลงมากในทศวรรษต่อไป (ซึ่งอาจจะมีผู้เข้าเรียนเพียงประมาณ 1,150,000 คนในปี พ.ศ. 2543)

วางมาตรการเกี่ยวกับการให้การศึกษาและวิจัยชั้น

บัณฑิตศึกษา โดยมุ่งเน้นคุณภาพและปริมาณให้ดำเนินการ :

▼ จัดให้มีความยืดหยุ่นในการรับเข้าศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา และอื่น ๆ ได้แก่

1) รับนิสิตที่เรียนปริญญาตรีปีที่สามเข้าเรียนในระดับปริญญาโทได้

2) รับนิสิตที่สำเร็จปริญญาตรี และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 2 ปี เข้าเรียนในระดับปริญญาเอกได้

3) ลดระยะเวลาการเรียนระดับปริญญาโทจาก 2 ปีเป็น 1 ปีได้ สำหรับผู้ที่มีผลงานดี

4) จัดตั้งระบบการเรียนปริญญาโทภาคค่ำ

▼ พัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้เข้มแข็งทั้งในด้านคณาจารย์ เครื่องมือและห้องปฏิบัติการ โดยรัฐบาลจะเพิ่มงบประมาณสนับสนุนทั้งด้านการให้การศึกษาและวิจัย

▼ ปรับปรุงสถานภาพของนิสิตชั้นบัณฑิต เช่น โครงการให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตชั้นบัณฑิตโดยผ่านทาง Japan Scholarship Foundation ระบบทุนอาจารย์ผู้ช่วยสอน โดยผ่านทาง Japan Society for the Promotion of Science

▼ ขยายขนาดของการรับนิสิตโดยอย่างน้อยให้ถึงสองเท่าในปี พ.ศ.2543

ค) ดำเนินการพัฒนาองค์กรและการจัดการ

▼ เพิ่มการรับคณาจารย์ที่มีพื้นฐานและประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้สำเร็จจากต่างมหาวิทยาลัย หรือผู้มีประสบการณ์สูงในการทำงาน

▼ ใช้ระบบการสมัครงานแบบประกาศโดยเปิดเผย

- ▼ จ้างคณาจารย์จากต่างประเทศให้มากขึ้น
- ▼ ปรับปรุงองค์กรรคณาจารย์
- ▼ พัฒนาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรอื่น ๆ ในสังคม
- ▼ ดำเนินการปรับปรุงระบบการจัดการมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ

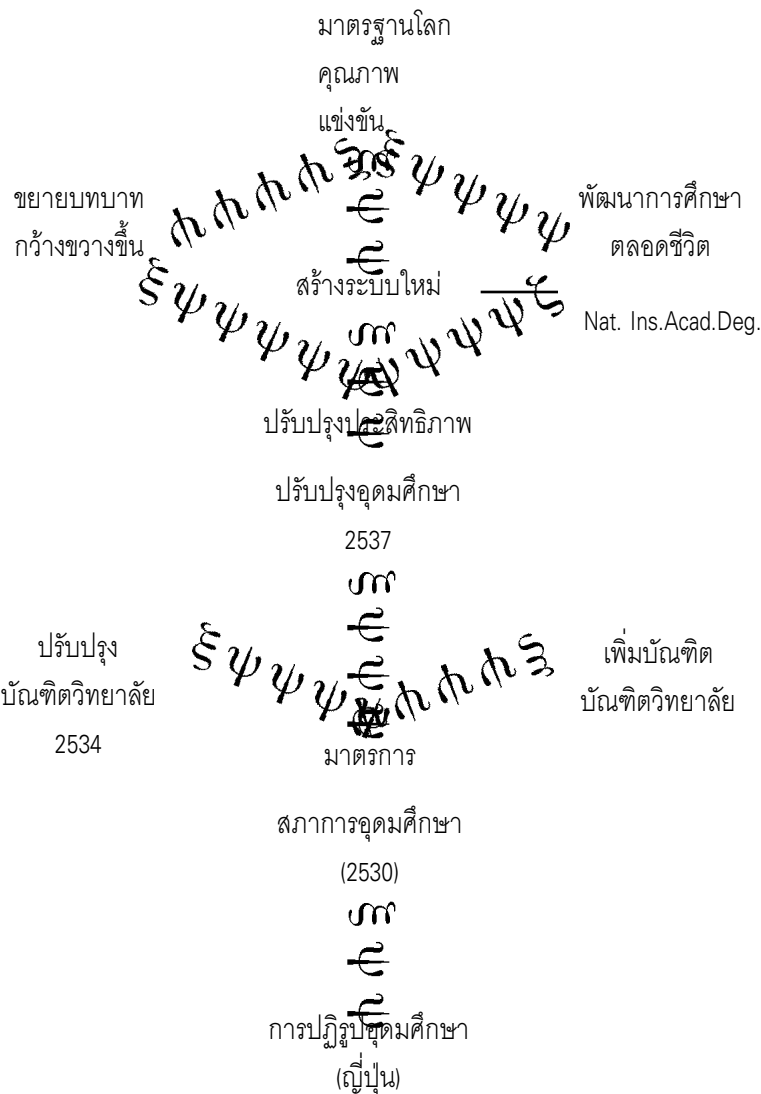
ญี่ปุ่นได้มอบภารกิจให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติตามแผนปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง โดยมีการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน และแผนปฏิรูปการศึกษานี้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับระดับการศึกษาอื่น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การเพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนระดับประถมจากร้อยละ 12 ในปี พ.ศ. 2537 ให้เป็นร้อยละ 100 คือมีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อนักเรียน 2 คน ในปี พ.ศ. 2542 และในโรงเรียนชั้นมัธยมจากร้อยละ 14 ในปี พ.ศ. 2537 ให้เป็นร้อยละ 100 คือนักเรียน 1 คนต่อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ในปี พ.ศ. 2542 [25]

ในด้านการสนับสนุนการศึกษาและวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีก็ได้เพิ่มงบประมาณสำหรับการนี้อย่างรวดเร็ว งบประมาณในปี พ.ศ. 2539 เป็นร้อยละ 8.3 ของงบประมาณของทั้งประเทศ และได้เพิ่มจากงบประมาณในปี พ.ศ.2538 ถึงร้อยละ 10.9 [26] ในปี พ.ศ. 2538 ญี่ปุ่นได้ออก พ.ร.บ. ฉบับใหม่เพื่อการสนับสนุนงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะ เรียกว่า “Sciences and Technology Basic Law” [27] ซึ่งระบุว่า การส่งเสริมสนับสนุนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของชาติ จะต้องมีการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จะต้องมีการวิจัยให้

เพียงพอ ปรับปรุงห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและความสะดวกต่าง ๆ ในด้านการวิจัยตลอดไปจนถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนกับนานาชาติ โดยผลักดันให้งบประมาณสำหรับการวิจัยเพิ่มจากร้อยละ 0.6 ของผลิตภัณฑ์มวลของชาติไปให้ถึงร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลของชาติ ซึ่งงบประมาณนี้ส่วนใหญ่จะตกมาอยู่ที่งานวิจัยของมหาวิทยาลัยและบัณฑิตศึกษาตามแผนปฏิรูปการศึกษาอันจะเป็นการประกันได้ว่าสำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทุกคนจะมีงานทำในด้านการวิจัย ทำให้งบประมาณวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10.2 หรือรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 959 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2539 อันเป็นปีเริ่มต้น [28]

ทั้งนี้ยังไม่นับบทบาทของเอกชน ซึ่งโดยปกติจะทุ่มเทงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาเกือบถึงร้อยละ 80 ของงบประมาณวิจัยและพัฒนาทั้งหมดของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นก็ได้หันไปสนใจในการทุ่มเทงบประมาณเพื่องานวิจัยพื้นฐานเพื่อความรู้ใหม่ (innovative basic research) มากขึ้นในทศวรรษต่อไป เพราะยังเห็นว่าตนเองเป็นรองประเทศพัฒนาต่าง ๆ ของค่ายตะวันตก เช่น ค่าใช้จ่ายในด้านงานวิจัยพื้นฐานของชาติต่อนักวิจัย 1 คนนั้นเป็นเพียงร้อยละ 57 ของฝรั่งเศส 67 ของสหรัฐ และ 75 ของเยอรมนี ซึ่งเป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องดำเนินการต่อไป

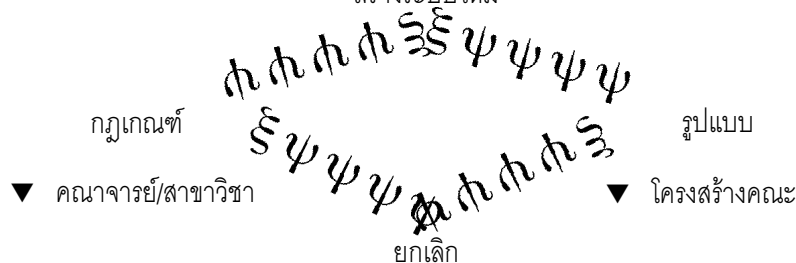

แผนภูมิที่ 2 การดำเนินการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

- ▼ ติดตามประเมินผล
ตนเอง-ตีพิมพ์สู่สาธารณะ
- ▼ นิสิตประเมินผลบทเรียน

ม

สร้างระบบใหม่

การรื้อระบบภายใน

- ▼ ลดความซ้ำซ้อน
- ▼ ลดวิชาที่เฉพาะ (76)
- ▼ ลดวิชาบังคับ (26 หน่วย)
- ▼ เพิ่มวิชาเลือก
- ▼ เพิ่มวิชาภาษาต่างประเทศ
- ▼ จัดวิชาประสมประสาน
- ▼ ทบทวนวิธีคำนวณหน่วยกิต
- ▼ หลักสูตรเด่นเฉพาะทาง, อิสระ
(124 หน่วยกิต, จบ 3 ปีครึ่ง)
- ▼ จัดบทเรียนเป็นกลุ่มย่อย
- ▼ เอกสารรูปสาระบท
- ▼ ใช้เทคโนโลยี

แผนภูมิที่ 3 ภารกิจการรื้อระบบภายในในการปฏิรูปสถาบัน
อุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

2543

เพิ่มขนาดรับ

สองเท่า

เพิ่มคุณภาพ	ขยายปริมาณ
<ul style="list-style-type: none"> ▼ พัฒนาเครื่องมือ <ul style="list-style-type: none"> - ห้องปฏิบัติการ - งบประมาณ ▼ พัฒนาคณาจารย์-รับ <ul style="list-style-type: none"> ➢ สัมครงานโดยเปิดเผย ➢ ต่างสถาบัน ➢ ประสบการณ์สูง ➢ ต่างประเทศ ♣ พัฒนาองค์กร <ul style="list-style-type: none"> ➢ องค์กรคณาจารย์ ➢ ความร่วมมือระหว่างองค์กร 	<ul style="list-style-type: none"> ♣ นิสิตปี 3 เรียนโท ♣ ตริ+2 ปี เรียนเอก ♣ ลดโท 2 ปี เป็น 1 ปี ♣ เรียนโทภาคค่ำ ♣ ปรับปรุงสถานภาพ <ul style="list-style-type: none"> ➢ เพื่อทุนการศึกษา ➢ เพิ่มทุนอาจารย์ ช่วยสอน
<p>การพัฒนาบัณฑิตศึกษาของญี่ปุ่น</p>	

แผนภูมิที่ 4 ภารกิจการพัฒนาบัณฑิตศึกษาของสถาบัน
อุดมศึกษาในประเทศไทยญี่ปุ่น

1.6 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

เกาหลีใต้เป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มของประเทศพัฒนาใหม่ การที่เกาหลีใต้ได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว นั้น เชื่อกันว่าการศึกษามีส่วนเป็นแรงผลักดันที่สำคัญยิ่ง การศึกษาในเกาหลีเริ่มจากการศึกษานอกระบบ (informal practice) ตามด้วยการศึกษาในระบบ (formal education) ต่อมาตอนปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีระบบโรงเรียนสมัยใหม่ และมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาแห่งชาติกับโรงเรียนเอกชน โดยมีช็อนนารีคริสเตียนและกลุ่มผู้รักชาติ ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าออกไปช่วยฟื้นฟูประเทศ

ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2517 เกาหลีใต้มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมก่อให้เกิดการขยายตัวของการศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้จำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นจนล้น ขนาดของโรงเรียนเล็กเกินไป ขาดครูที่มีคุณภาพ ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน เกิดการแข่งขันกันเป็นอย่างสูงในการสอบเข้า ฯลฯ ทำให้เกาหลีต้องใช้มาตรการปรับรื้อระบบใหม่ แต่ที่สำคัญก็คือ ได้มีการขยายมหาวิทยาลัยภูมิภาค (Provincial Universities) และสร้างวิทยาลัยชุมชน คือ Junior Colleged มากขึ้น นอกเหนือจากการปรับรื้อระบบครุศาสตร์การให้การศึกษาอาชีพครู ยก ระดับมัธยมศึกษาเป็นวิทยาลัยครู และสร้างบัณฑิตวิทยาลัยด้านการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อการศึกษาอาชีพครู ซึ่งหมายความว่า เกาหลีใต้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของครูก่อนการขยายการศึกษาในด้านอื่นเป็นอย่างสูง

ในปี พ.ศ. 2523 เกาหลีใต้ได้หันมาเน้นด้านการศึกษาตลอดชีวิตโดยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และเริ่มเน้นการผลิตกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เกาหลีใต้ได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2528 โดยตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการได้เสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับอุดมศึกษาในการพัฒนาสู่ความทันสมัย สร้างอาจารย์ที่มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ จัดบริหารด้านการศึกษาให้เข้าระบบ ให้อิสระแก่การบริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่น และหุ้มการลงทุนด้านการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคณะกรรมการการศึกษากลางเป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กระทรวงศึกษาธิการ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เกาหลีใต้ได้เน้นคุณภาพการศึกษาและสวัสดิการการศึกษา (Educational Welfare) โดยมุ่งเป้าไปที่ความต้องการการศึกษาของประชากร ขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นการศึกษาสู่ปวงชน เพิ่มโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้และพัฒนาชาติได้ [30, 31]

1.6.1 ประเภทสถาบันอุดมศึกษา

ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเกาหลีใต้ แบ่งสถาบันการศึกษาออกเป็น 5 ประเภท ตามสถิติในปี พ.ศ. 2538 [32] มีดังนี้ คือ

1) วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย มีจำนวนทั้งสิ้น 132 แห่ง สอนหลักสูตรปริญญาตรี และในจำนวนนี้มีบัณฑิตวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรปริญญาโทและเอก จำนวน 95 แห่ง

ในส่วนของมหาวิทยาลัยเปิด (Korea National Open University) แต่เดิมนั้นเป็นมหาวิทยาลัยทางอากาศ (Air and Correspondence University) เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2515 มีฐานะเป็น

มหาวิทยาลัยสมทบกับมหาวิทยาลัยโซลแห่งชาติ มุ่งเน้นการสอนด้านอาชีวศึกษา ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติ (Korea National Open University) เมื่อปี พ.ศ. 2537 ได้เปิดสอนในสาขาวิชาการต่าง ๆ มากขึ้น

2) วิทยาลัยครูและวิทยาลัยวิชาการศึกษา

วิทยาลัยครูมีทั้งหมด 11 แห่ง ผลิตครูระดับปริญญาบัตรเพื่อไปสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้เข้าเรียนได้รับการยกเว้นค่าลงทะเบียนและค่าสอน โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วต้องไปทำหน้าที่เป็นครูในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาอย่างน้อย 4 ปี

วิทยาลัยวิชาศึกษานั้น ผลิตครูระดับปริญญาบัตรเช่นกันโดยใช้หลักสูตร 4 ปี แต่ผลิตเพื่อไปสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยแห่งชาติทางการศึกษา ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 คือ Korea National University of Education เพื่อผลิตครูชั้นนำที่ทำการสอนและวิจัยทางการศึกษา เพื่อสอนนักเรียนชั้นประถมและมัธยมได้ และเพื่อผลิตบุคลากรชั้นนำในด้านการสอน และวิจัยทางด้านการศึกษา

3) วิทยาลัยอาชีวศึกษา

มีจำนวนทั้งสิ้น 145 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นของรัฐเพียง 8 แห่ง ที่เหลืออีก 137 แห่งเป็นของเอกชน ทำการสอนโดยใช้หลักสูตร 2-3 ปี หลังจบมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนเข้าเรียนถึงร้อยละ 22 ของนักเรียนที่จบมัธยมปลาย สาขาที่นิยมเข้าเรียนกันนั้นเป็นสาขาวิศวกรรมเทคโนโลยีและพยาบาล

4) โพลีเทคนิค หรือมหาวิทยาลัยเปิดทางอุตสาหกรรม (Open Industrial Universities)

ปัจจุบันมีทั้งหมด 17 แห่ง เป็นของรัฐ 9 แห่ง ของเอกชน 8 แห่ง เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งการศึกษาให้แก่ผู้ที่กำลังทำงาน และประสงค์จะเรียนในระดับอุดมศึกษา แต่ไม่สามารถที่จะเรียนในเวลาปกติได้

5) วิทยาลัยเสริมพิเศษ (Miscellaneous Colleges)

วิทยาลัยประเภทนี้มีจำนวนทั้งหมด 22 แห่ง ในจำนวนนี้ 18 แห่ง สอนหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี และอีก 4 แห่ง เปิดในระดับอาชีวศึกษา ทำการสอนในสาขาวิชาเฉพาะที่ไม่ได้เปิดสอนในวิทยาลัยทั่วไป โดยทั่วไปมักจะเป็นสถาบันขนาดเล็กกว่าวิทยาลัยอื่น ๆ

1.6.2 ภารกิจตามกฎหมาย

▼ ภารกิจตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเกาหลี มีการประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2491 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไข 9 ครั้ง นำมาสู่รัฐธรรมนูญปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2530

มาตราที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาที่สัมพันธ์กับอุดมศึกษามีดังนี้

มาตรา 22 ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการเรียนรู้และศิลปะ

มาตรา 31

1. ประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษาตามความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล

2. เสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษา จะได้รับความคุ้มครองภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย

3. รัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต

▼ ภารกิจตามกฎหมายการศึกษา

เกาหลีใต้มีกฎหมายแม่บททางการศึกษา พ.ศ. 2492 [4] มีลักษณะเป็นกฎหมายที่เน้นในเชิงนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ มีสาระที่ครอบคลุมในเรื่องจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวนโยบายการจ้ดระบบการศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนการกำหนดสาระวิชาการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุมภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละส่วนตามมาตราต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เรื่องทั่วไป

มาตรา 1 การศึกษาจะต้องช่วยในการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งบุคลิก ลักษณะความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ มีคุณสมบัติของพลเมืองที่ดีเหมาะสมสำหรับประเทศประชาธิปไตย และสำหรับการสร้างความเจริญของมนุษยชาติร่วมกัน

มาตรา 2 เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว การจัดการศึกษาต้องมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(ก) เพื่อพัฒนาความรู้และอุปนิสัยที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสุขภาพและการเสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็ง

(ข) เพื่อพัฒนาจิตสำนึกของชาตินิยมเพื่อการดำรงรักษาเอกราชของชาติ และการส่งเสริมการสร้างสันติภาพในโลก

(ค) เพื่อสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรมประจำชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมของโลก

(ง) เพื่อปลูกฝังความเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ ความจริง มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีเหตุผล

(จ) เพื่อส่งเสริมความรักในอิสรภาพ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีความร่วมมือและความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนและสังคม

(ฉ) เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกลูกสุนทรีย์ และสามารถทางด้านศิลปะธรรมชาติ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต

(ช) เพื่อส่งเสริมความอดุสาหะ และการอุทิศตนให้กับงาน เพื่อสร้างคนที่จะเป็นผู้ผลิตที่มีความสามารถและเป็นผู้ประกอบการที่ฉลาดได้

มาตรา 3 การดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น จะต้องทำทั้งในโรงเรียน สถานศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนนอกระบบการศึกษา ได้แก่ ในการดำเนินชีวิตทั่วไป ทั้งทางด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

มาตรา 4 การกำหนดระบบการศึกษา หลักสูตร และวิธีการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงลักษณะ บุคลิกภาพ และความสามารถของบุคคลเป็นสำคัญ

มาตรา 5 การจัดการศึกษาจะต้องไม่เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อเพื่อประโยชน์ทางการเมือง หรือของกลุ่ม/บุคคลหนึ่งใด และโรงเรียนของรัฐจะต้องไม่สอนศาสนาหนึ่งใดโดยเฉพาะด้วย

มาตรา 6 การบริหารงานโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบที่กำหนดในกฎหมายนี้ และตามกฎหมายอื่น

มาตรา 7 โรงเรียนทุกโรงเรียนจะถือเป็นสาธารณสมบัติเพื่อกิจการของรัฐ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานเกณฑ์ต่าง ๆ

ตามกฎหมาย ผู้สำเร็จการศึกษาประเภทเดียวกัน ไม่ว่าจะ เป็น จากสถาบันของรัฐหรือเอกชน จะถือว่ามีความสมบัตินี้เท่าเทียมกัน

มาตรา 9 เพื่อประกันความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาสำหรับคนทุกคนตามความสามารถของบุคคลนั้น ๆ หน่วยงานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะต้องดำเนินมาตรการ ดังนี้

(ก) จะต้องกระจายการตั้งโรงเรียนโดยทั่วถึง เท่าเทียมกันทั้งในแง่พื้นที่และประเภทสถาบัน

(ข) จะต้องมีระบบการให้ทุนการศึกษา และเงินอุดหนุนแก่นักเรียนที่เรียนดี แต่ยากจน

(ค) จะต้องมีการจัดการศึกษาภาคค่ำ ภาคฤดูร้อน ภาคสมทบ และโปรแกรมพิเศษอื่น ๆ สำหรับผู้ทำงานแล้วและต้องการศึกษาต่อ

มาตรา 10 รัฐจะต้องหามาตรการจัดบริการการศึกษาที่จำเป็นให้แก่ประชาชนทั่วไป และผู้ที่มีอายุเกินวัยเรียนในโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา

มาตรา 11 กิจกรรมการศึกษาสามารถจัดในโรงเรียนและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้ หากไม่กระทบกระเทือนต่อธุรกิจนั้น

มาตรา 12 รัฐจะต้องทะนุบำรุงสมบัติทางวัฒนธรรม จัดตั้งและบำรุงรักษาสถานที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยและการส่งเสริมวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม

มาตรา 13 สถานภาพของสังคมของครูจะต้องได้รับการยกย่องและมีหลักประกันที่เหมาะสม

มาตรา 14 รัฐต้องมีองค์กรและดำเนินมาตรการที่จำเป็นและเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหาร การศึกษา โดยสอดคล้องกับมติมหาชน

ส่วนที่ 5 สถานศึกษา

หมวดที่ 1 : โรงเรียนและสถานศึกษา

มาตรา 81 การจัดตั้งสถานศึกษาประเภทต่อไปนี้จะ ต้องจัดตั้งเพื่อให้คนทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาโดยไม่จำกัดเพศ ศาสนา หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

(1) โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

(2) โรงเรียนฝึกหัดครูและวิทยาลัยครู

(3) โรงเรียนอาชีวศึกษา และโรงเรียนอาชีวศึกษา

ชั้นสูง

(4) โรงเรียนศึกษาสมทบ และโรงเรียนศึกษาสมทบ

ชั้นสูง 3

ฯลฯ

หมวดที่ 5 : วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย

มาตรา 108 การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องมุ่ง สอนและคิดค้นคว้าความรู้ ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็น สำหรับการพัฒนาประเทศและโลก และมุ่งพัฒนาความเป็นผู้นำ ด้วย

หมวดที่ 6 : โรงเรียนฝึกหัดครูและวิทยาลัย

มาตรา 118 การศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดครูและ วิทยาลัยครู จะต้องมุ่งผลิตครูระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย

มาตรา 119 วัตถุประสงค์ของโรงเรียนและวิทยาลัยครู
คือ

- (1) พัฒนาบุคลิกและความสามารถโดยเน้นความ
ขยัน ความสามัคคี และการตัดสินใจวิเคราะห์ปัญหา
- (2) สอนทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติในการให้การศึกษา
- (3) ปลูกฝังความสำนึกในการอุทิศตนให้กับวิชาชีพ
และปรัชญาของวิชาชีพครู

หมวดที่ 7 : โรงเรียนอาชีวศึกษาและโรงเรียนอาชีว-
ศึกษาชั้นสูง

มาตรา 129 การศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาหรือ
โรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง จะต้องมุ่งให้ความรู้และฝึกทักษะที่
จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันและสำหรับประเทศ

มาตรา 130 วัตถุประสงค์ของโรงเรียนอาชีวศึกษา
และโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง คือ

- (1) ค้นหาความสามารถพิเศษของผู้เรียน พัฒนา
ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และพัฒนาทักษะวิชาชีพ
- (2) พัฒนาความสนใจและความเข้าใจในการ
อุตสาหกรรมและการค้าของประเทศ
- (3) พัฒนาความสามารถในการจัดการและการ
วางแผนเพื่อการอุตสาหกรรม

หมวดที่ 8 : โรงเรียนศึกษาสมทบ และโรงเรียนศึกษา
สมทบชั้นสูง

มาตรา 137 การศึกษาในโรงเรียนศึกษาสมทบ จะต้อง
มุ่งให้การศึกษาทั่วไปและการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและหน้าที่
พลเมืองให้แก่ผู้ที่มีอายุพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และยังไม่
ได้รับการศึกษา

นอกจากกฎหมายแม่บทการศึกษาแล้ว ในปี พ.ศ. 2521 ประเทศเกาหลีได้ออกประกาศ National Charter of Education อันเป็นการประกาศถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ประกาศดังกล่าวได้เน้นถึงการพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่ศึกษาค้นคว้า มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี มีความรู้ความสามารถในวิทยาการต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการจัดอุปสรรคที่ขวางกั้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การศึกษาจะต้องสอนให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความรัก ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม นอกจากนี้ การศึกษาจะต้องทำให้คนตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างสรรค์ความเจริญของประเทศชาติในฐานะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการสร้างความสำเร็จของบุคคลในชาติ ประเทศดังกล่าว ยังเน้นด้วยว่าประเทศจะอยู่รอดในโลกเสรีได้ก็ด้วยการที่พลเมืองมีความรักชาติและเพื่อนร่วมชาติ และมีความเชื่อมั่นในระบบอบประชาธิปไตย ที่จะร่วมกันสร้างอนาคตของชาติให้เจริญรุ่งเรือง

1.6.3 ภารกิจในยุคสหัฐวรรษ

สำหรับการเตรียมการเข้าสู่คริสต์ศวรรษที่ 21 นั้น เกาหลีได้วางหลักเพื่อประชาชนของตนให้เป็นมนุษยชน (establish humanism) สมถะ (refinement) ทรงความรู้ (informativeness) มีสวัสดิการ (human welfare) และทัศนคติที่กว้าง (Open mindedness) โดยพยายามให้พึ่งตนเอง (raise a self individual) มีความเป็นอิสระ (equipped with a distinct sense of independence) มีความคิดสร้างสรรค์ (a creative individual with a sense of originality) มีจริยธรรมและคุณธรรม จิตใจสูงและเป็นประชาธิปไตย (and ethical individual with sound morality and democratic citizenship)

1.6.3.1 แรงผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา

ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ [32] ได้กล่าวถึงแรงผลักดันของการปฏิรูปการศึกษาไว้ดังนี้ การปฏิรูปการศึกษาเป็นบันไดขั้นหนึ่งของการนำสังคมเกาหลีเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวไว้ในแผนเซ็กเยอวา (Segyehwa Plan) รัฐบาลของประธานาธิบดีเพื่อการปฏิรูปการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2537 (The Presidential Commission of Education Reform : PCER) คณะกรรมาธิการชุดนี้ได้ระบุถึงปัจจัยแวดล้อมทางด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ต้องเปลี่ยนแปลงการศึกษาไปสู่ระบบใหม่ไว้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองแบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางอารยธรรมแห่งมนุษย์ในปัจจุบันได้เกิดขึ้นหลายประการ เช่น

▼ การเป็นสังคมแห่งสารสนเทศและความรู้ วัฒนธรรมของสังคมได้เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรม และเคลื่อนเข้าสู่สังคมแบบสารสนเทศ ทำให้ความรู้และทักษะในการมองโลกเปลี่ยนแปลงไป

▼ ความเป็นโลกาภิวัตน์ ได้ชักนำให้ทุกคนในทุกสังคมกลายเป็นสมาชิกของสังคมโลกไปพร้อมกับการเป็นสมาชิกของสังคมแต่ละประเทศ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้ผู้คนในโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็วและใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

▼ การพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องพึ่งการศึกษาเพื่อสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถเหมาะกับเทคโนโลยีของระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่

▼ ความปรารถนาที่จะสร้าง “เกาหลี” จะย่อมนำสำเร็จได้ด้วยการจัดการศึกษาแบบใหม่ เนื่องจากการศึกษาคือแหล่ง

ทรัพยากรมนุษย์ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ให้แก่สังคมและ
เป็นดัชนีอย่างหนึ่งในการชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของชีวิต

2) ความเป็นสังคมสารสนเทศ (Information Society)
ทำให้เกิดความจำเป็นต่อไปนี้ คือ

▼ พลังความรู้และปัญญาในการแสวงหาความรู้และ
เทคโนโลยีอย่างใหม่ ตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เท่าทัน
กับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องอาศัย
การศึกษาที่ทันสมัย

▼ การขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ประชาชน
เกาหลีทุกคนมีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อตามทันความรู้ และ
เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

▼ ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย
ที่สุด เทคโนโลยีสารสนเทศคือตัวเร่งความเจริญที่สำคัญ ประเทศ
ใดที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการ
สอนและการศึกษาโดยทั่วไปได้ ประเทศนั้นจะกลายเป็นผู้นำใน
การสร้างอารยธรรมในอนาคต

▼ อิทธิพลของสังคมสารสนเทศที่ส่งผลกระทบต่อระบบการ
ศึกษา เช่น

• การเพิ่มขึ้นของความรู้และข้อมูลข่าวสารทำให้
จำเป็นต้องขยายระยะเวลาการเรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

• หลักสูตรอาชีวศึกษาที่ใช้ฝึกอบรมคนรุ่นใหม่
เพื่อให้ได้ทักษะสมัยใหม่ต้องขยายจากระดับมัธยมศึกษาไปสู่
อุดมศึกษา

• การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง
จำเป็นต้องบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

• การนำเทคโนโลยีสารสนเทศแบบสื่อผสมหลายทางมาใช้ในการศึกษา ทำให้ต้องมีการปรับปรุงการศึกษาในหลาย ๆ ด้าน เช่น การจัดการศึกษา เนื้อหาและวิธีการสอน

3) ความเป็นโลกาภิวัตน์

ส่งผลหลายประการต่อระบบการศึกษาต่อ

▼ ในยุคที่โลกไร้พรมแดนทำให้พรมแดนทางความคิดและอุดมการณ์หมดไป ประเทศทุกประเทศเป็นเหมือนเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจกลายเป็นเศรษฐกิจแบบเสรีที่มีการแข่งขันกันอย่างไร้พรมแดน ความคิดเรื่องการสร้างกำแพงกันการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

▼ ข้อเรียกร้องที่โลกไร้พรมแดนต้องการจากการศึกษาในระบบใหม่มีหลายประการได้แก่

ประการแรก มาตรฐานการศึกษาของประเทศต้องเทียบได้กับมาตรฐานโลก

ประการที่สอง เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมโลกร่วมกับชาติอื่น ๆ พร้อม ๆ กับการรักษามรดกทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของเกาหลีอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางเพื่อเป็นพื้นฐานให้เข้าใจวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ด้วยจิตใจที่เปิดกว้าง

ประการที่สาม การที่จะเป็นพลเมืองแห่งสังคมโลกได้จะต้องไม่เพียงแต่ต้องมีมุมมองแบบหลากหลายวัฒนธรรม แต่จะต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารแบบข้ามวัฒนธรรมอีกด้วย

ประการที่สี่ จำเป็นต้องให้มีการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษามากยิ่งขึ้น

▼ คุณภาพของการศึกษาต้องเทียบได้กับมาตรฐานการศึกษาโลก สถาบันการศึกษาต้องทำบทบาทในการสร้างความรู้ใหม่จากฐานข้อมูลที่เพิ่มขึ้น

▼ ต้องเน้นความมีลักษณะเฉพาะตัวควบคู่กับความ เป็นสากล

▼ ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบใน การจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของชุมชนได้มากขึ้น

ในประเด็นเหล่านี้เกาหลียังคงเน้นคติที่ว่า “Think Globally, Act Locally” เพื่อเป็นแนวทางของการพัฒนาไปสู่ระดับ มาตรฐานโลกบนพื้นฐานที่ชุมชนย่อย ๆ ของประเทศยังมีความ สำคัญและมีบทบาทร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีความ เป็นเกาหลีไปพร้อม ๆ กับความเป็นสมาชิกของสังคมโลก

1.6.3.2 ภารกิจที่ดำเนินการ

1) เป้าหมายของระบบการศึกษาใหม่

เอกสารของ ดร.คักดีชัย นิรัญทวิ [22] ได้ระบุว่า คณะ กรรมการแห่งประธานาธิบดี ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดของ ระบบการศึกษายุคใหม่ของเกาหลีภายใต้ความคิดที่เรียกว่า Edutopia หรืออุดมรัฐทางการศึกษา (anutopia of education) ซึ่ง หมายถึง ความเป็นรัฐสวัสดิการทางการศึกษา โดยระบบการศึกษา ต้องเป็นระบบเปิดและเป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ชาวเกาหลีทุก คนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากการศึกษาได้ตลอดเวลาและทุก สถานที่

คณะกรรมการได้กำหนดกรอบลักษณะของ Edutopia เพื่อเป็นกรอบความคิดของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจ ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้

1.1) ในด้านเวลา ต้องจัดการศึกษาให้บุคคลรับ ประโยชน์ได้ตลอดเวลา ตลอดชีวิต

1.2) ในด้านสถานที่ ต้องใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ อันเฉียบคม เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเปิดประตูสู่การศึกษาได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา

1.3) ในด้านสถาบัน จัดสร้างระบบเครดิตแบงก์ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนเพื่อสะสมหน่วยกิต และมีความสะดวกในการถ่ายโอนหน่วยกิตข้ามโรงเรียนหรือข้ามสถาบันการศึกษา ตลอดจนข้ามสาขาวิชาได้

1.4) ในด้านมหาวิทยาลัย ปรับให้มีการลดจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกให้น้อยลงเท่าที่จะน้อยได้ และปรับให้มีการเรียนการสอนในระบบวิชาเอกคู่ (double major) หรือ 3 วิชาเอกควบ (triple major) อีกทั้งต้องปรับให้ภาควิชาสามารถทำงานร่วมกันโดยไม่มีพรมแดน ความเป็นภาคชัดขวาง

1.5) ในแง่มัธยมศึกษา ให้นักเรียนมีเสรีภาพที่จะถ่ายโอนการเรียนระหว่างอาชีวศึกษาสู่มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ หรือจากสายสามัญสู่สายอาชีวศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา ต้องมีความหลากหลายพร้อม ๆ กับเน้นความสามารถเฉพาะด้าน และเปิดให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกโปรแกรมเรียนอย่างกว้างขวาง

1.6) การศึกษาระบบเปิด การศึกษาในระบบอุดมรัฐ ทางการศึกษาจะต้องเอื้อประโยชน์แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางกายภาพ และบุคคลที่ประสบความยากลำบากในการเข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียน การศึกษาที่พึงประสงค์จึงเป็นการศึกษาที่เรียกว่า “เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่สูงด้วยคุณค่าแต่ราคาต่ำ” (Low-cost but high quality education for all)

2) ลักษณะของคนที่เป็นผลผลิตของการศึกษาในยุค อุดมรัฐทางการศึกษา

ลักษณะของบุคคลที่พึงปรารถนาอันเป็นผลผลิตของการศึกษาที่เหมาะสมกับยุคสมัยจะต้องมีลักษณะเด่น 4 ประการ คือ

2.1) มีความพร้อมที่จะร่วมมือกับผู้อื่น ด้วยจิตใจที่เอื้อเฟื้อ มีสำนึกทางศีลธรรมมีสำนึกของความเป็นชุมชน และทำงานโดยมีความเชื่อว่ามนุษย์เราสามารถค้นพบความหมายที่แท้จริงของชีวิตได้โดยการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

2.2) มีความคิดสร้างสรรค์ คือ มีความสามารถที่จะสร้างสรรค์ให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้เพื่อสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

2.3) มีจิตใจที่เปิดกว้าง คือ เป็นบุคคลที่ตระหนักว่าชีวิตไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังเพียงความสัมพันธ์กับคนในชาติของตนเท่านั้น แต่ต้องสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับประชากรทั่วโลก ในขณะที่เดียวกันต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นเกาหลีด้วย

2.4) ให้ความสำคัญแก่การทำงาน คือ เป็นบุคคลที่รักการทำงานอย่างมีจริยธรรมโดยเชื่อว่างานทุกงานมีคุณค่าเสมอ

3) หลักการในการปฏิรูปการศึกษา

หลักการที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อตอบสนองสังคมเกาหลียุคใหม่มีดังนี้ คือ

3.1) การศึกษาที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน (Learner-oriented Education) คือ การศึกษายุคใหม่ต้องตอบสนองความต้องการที่จะเรียนมากกว่าการติดตามความต้องการของครูและผู้บริหาร

3.2) ความหลากหลายรูปแบบของการศึกษา หมายถึง การให้มีโรงเรียนและการศึกษาเฉพาะทางหลายรูปแบบเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถหาความรู้พัฒนาตนเองได้ตรงตามความสนใจ

3.3) ความเป็นอิสระในการดำเนินการของสถาบันศึกษา สถาบันฯ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการกิจการของตนเองร่วมกับการที่มีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น

3.4) ความมีอิสระภาพและความเสมอภาค ระบบการศึกษาควรจะเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคนได้รับโอกาสที่จะพัฒนาตนเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งผู้ที่ด้อยโอกาสก็ควรจะได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดด้วยเสรีภาพในการเลือกและสิทธิที่จะรับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

3.5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระบบการศึกษา การศึกษาจะเป็นระบบที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนได้จะต้องนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่และอุปกรณ์ในระบบมัลติมีเดียมาช่วยให้บุคคลทุกคนศึกษาหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

3.6) ความเป็นเลิศทางการศึกษา เป้าหมายระยะยาวของการศึกษาเกาหลี คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้าสู่ระดับมาตรฐานโลก

4. วัตถุประสงค์ของระบบการศึกษาใหม่

คณะกรรมการแห่งประธานาธิบดีฯ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาไว้ดังนี้ คือ

4.1) สร้างระบบการศึกษาแบบเปิด

ระบบการศึกษาแบบเปิด คือ ระบบที่เปิดให้แก่ประชาชนอย่างไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ การศึกษาต้อง

มีสถานะเป็นอุดมรัฐทางการศึกษา คือ เป็นรัฐสวัสดิการทางการศึกษาสำหรับประชาชนทุกคน

4.2) อุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยต้องมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ต้องได้รับการสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกันต้องมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสร้างนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ แนวทางการพัฒนา คือ

- ▼ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางวิชาการแห่งชาติเพื่อช่วยเสริมให้มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานโลก และให้มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนทางการเงินตามผลการประเมินคุณภาพของมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย

- ▼ รูปแบบของมหาวิทยาลัยต้องหลากหลายพอที่จะตอบสนองความต้องการที่จะเรียน พร้อมกับมีอำนาจในการตัดสินใจ ในประเด็นสำคัญ ๆ

- ▼ ปรับระบบการรับนักศึกษาให้มีความยืดหยุ่นโดยมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งสามารถกำหนดวิธีการของตนเองได้ ยกเว้นมหาวิทยาลัยแห่งชาติและมหาวิทยาลัยของรัฐที่ยังต้องทำตามแนวทางที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ

- ▼ ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และไม่เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย จะต้องได้เรียนในระดับอาชีวศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอันทันสมัย

- ▼ จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาวิชาชีพในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.3) จัดระบบสนับสนุนการศึกษาอย่างรอบด้าน
ระบบการสนับสนุนต้องกระทำหลาย ๆ ทางพร้อมกัน
ได้แก่

▼ การเพิ่มงบประมาณสนับสนุนการศึกษาได้ถึง
5 เปอร์เซ็นต์ของ GNP ในปี 1998

▼ จัดตั้งระบบสารสนเทศทางการศึกษาและระบบ
ประเมินผลอย่างกว้างขวางเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือก
โปรแกรมการศึกษา และมองเห็นภาพรวมของการศึกษาที่มี
คุณภาพ

▼ เพิ่มอำนาจความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมใน
การตัดสินใจประเด็นทางการศึกษาให้แก่องค์กรบริหารท้องถิ่น
ผู้เรียนรู้ในท้องถิ่นและประชาชน

▼ การอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาซึ่งอยู่ภายใต้การ
ดูแลของรัฐต้องปรับให้มีคุณภาพเหมาะกับยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

▼ การศึกษาต้องไม่เป็นระบบที่แยกตัวออกจาก
ระบบอื่น แต่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่พัฒนาเพื่อกลุ่ม
เป้าหมายพร้อม ๆ กับส่วนอื่นของสังคม

5) ยุทธวิธีของการปฏิรูปการศึกษา

คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปได้
กำหนดยุทธวิธีเพื่อสร้างระบบการศึกษาแบบใหม่ตามหลักการที่
ระบุไว้ข้างต้นดังนี้

5.1) สร้างพื้นฐานสำหรับอุดมรัฐทางการศึกษา โดย
วิธีดังนี้

▼ ปรับโครงสร้างของสถาบันการศึกษาเพื่อทำการ
ศึกษาให้เป็นระบบการศึกษาแบบเปิด โดยดำเนินการในสิ่งเหล่านี้
คือ

- ✦ ใช้ระบบการเรียนแบบสะสมหน่วยกิต (Credit Bank System) เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเรียนสะสมหน่วยกิตไปพร้อมกับการทำงานตามปกติของตนเอง
- ✦ โปรแกรมขยายของมหาวิทยาลัย และสถานศึกษา คือการมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมีภารกิจเปิดหลักสูตรพิเศษสำหรับบุคคลภายนอก เพื่อให้ผู้สนใจเรียนได้พบกับผู้มีประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพที่สนใจ
- ✦ การเรียนนอกเวลา หรือเรียนภาคสมทบ คือการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ทำงานแล้วได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ และทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างงานกับการศึกษา
- ✦ สร้างโปรแกรมการศึกษาที่มีความหลากหลาย คือ การพัฒนาหลักสูตรและลักษณะการเรียนการสอนที่มีหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน
- ✦ ความอิสระในการย้ายสถานศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาที่มีอิสระที่จะย้ายข้ามสถานศึกษาหรือมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างโรงเรียนสายสามัญศึกษากับสายอาชีวะ
- ✦ ลดจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอก เป็นการลดจำนวนหน่วยกิตของการเรียนวิชาเอกเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสเลือกเรียนวิชาได้กว้างขึ้น รวมทั้งการเรียนข้ามหรือควบวิชาเอก
- ✦ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของชุมชนชนบท โดยสร้างระบบการเรียนการสอนทางไกล เพื่อให้ประชาชนในชนบทได้รับการศึกษาที่ทันสมัย
- ✦ จัดการศึกษาสำหรับสตรีและคนชรา เป็นการจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการทำงานในอุตสาหกรรม

สารสนเทศ ส่วนผู้สูงอายุพึงได้รับการศึกษาเพื่อสุขภาพกายและจิตใจ

- ✦ จัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ เป็นการจัดโปรแกรมการศึกษาในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นในรูปแบบต่าง ๆ แก่ผู้พ้นวัยศึกษาในโรงเรียน

- ✦ สร้างระบบสนับสนุนการเรียนทางไกล ด้วยการใช้อุปกรณ์อันทันสมัย เช่น TV, PC, VTR, CD-ROM, VDO เพื่อให้การศึกษาศัพท์ใหม่เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างกว้างขวาง

- ✦ การสร้างมหาวิทยาลัยรูปแบบใหม่ เป็นโครงการนำร่อง คือ การทดลองจัดมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการในรูปแบบสถาบันอุดมศึกษาทางอาชีวศึกษา หลักสูตร 2-4 ปี ใช้การเรียนการสอนแบบระบบเปิด คือ ใช้การเรียนแบบการสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) และสามารถเรียนได้ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน โดยมหาวิทยาลัยอาจติดตั้งศูนย์บริการการศึกษาขึ้นตามที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ

- ▼ สร้างพื้นฐานทางเทคนิคสำหรับการศึกษาระบบเปิด

- ✦ จัดตั้งศูนย์สื่อผสมเพื่อการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนระบบการศึกษาแบบเปิดในเรื่องของการผลิตอุปกรณ์การสอน ซีดี-รอม ตลอดจนซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษา

- ✦ จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและเผยแพร่การบริการข้อมูลทางการศึกษา เป็นกรรมการที่มีบทบาทส่งเสริมกับบทบาทของศูนย์สื่อผสมเพื่อทำให้การบริการดำเนินไปอย่างครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

5.2) ความหลากหลายรูปแบบและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของมหาวิทยาลัย

มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความหลากหลายรูปแบบและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของมหาวิทยาลัยดังนี้

▼ การสร้างความหลากหลายและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้แก่มหาวิทยาลัย

✦ ปรับปรุงแบบของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต้องมีเอกสิทธิ์ในการจัดโปรแกรมการเรียนที่แตกต่างหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ที่คาดเดาไม่ได้ เช่น เปิดให้นักศึกษาได้เลือกเรียนวิชาเลือกเสรีอย่างกว้าง หรือสามารถเรียนวิชาเอก 2-3 วิชาไปได้พร้อม ๆ กัน หรือสร้างหลักสูตรที่ผลิตบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

✦ จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยทางวิชาชีพด้านสารสนเทศ และยุคโลกาภิวัตน์ คือ การเปิดสอนหลักสูตรระดับหลังปริญญาตรี ในสาขาวิชาที่สมยุคสมัยแห่งโลกาภิวัตน์

▼ ความมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องการจัดตั้งหน่วยงาน การรับนักศึกษาในระบบโควต้า และงานวิชาการของมหาวิทยาลัย

✦ ใช้ระบบเกณฑ์มาตรฐานเป็นฐานคิดเรื่องการจัดตั้งมหาวิทยาลัย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉพาะทางขนาดเล็กใหม่ ๆ ขึ้นบนเกณฑ์ทางวิชาการที่รัฐกำหนดไว้และแต่ละมหาวิทยาลัย

✦ มหาวิทยาลัยมีอำนาจตัดสินใจในเรื่องจำนวนรับนักเรียน และงานวิชาการบนพื้นฐานของศักยภาพของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรพัฒนาตนเองให้เข้าสู่มาตรฐานสากล

▼ เสริมสร้างความเป็นเลิศทางการวิจัยโดยวิธีการ
ดังนี้ คือ

✦ ส่งเสริมให้นักวิจัยเกาหลีได้ทำงานร่วมกับ
นักวิจัยชั้นเยี่ยมของต่างประเทศ และในแต่ละสถาบันต้องสร้าง
บรรยากาศทางวิจัย ตลอดจนวิธีการดำเนินการให้มีการแข่งขัน
เพื่อสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพ

✦ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการวิจัย
เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล
สนับสนุนงานวิจัย โดยสร้างเครือข่ายข้อมูลในระหว่างมหาวิทยาลัย
สถาบันทางการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

✦ เชื่อมโยงปริมาณการสนับสนุนด้านงบประมาณ
เข้ากับผลการประเมินมหาวิทยาลัย เมื่อมหาวิทยาลัยได้รับ
อำนาจในการตัดสินใจในการบริหารแล้ว ควรมีระบบประเมินเพื่อ
พัฒนาตนเอง โดยรัฐจะยึดเอาผลการประเมินนั้นเป็นเกณฑ์หนึ่ง
ในการให้เงินสนับสนุน

▼ ความเป็นमानานาชาติของมหาวิทยาลัย

✦ ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย มีผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง
ประเทศ เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสัมพันธ์

✦ นโยบายการรับนักศึกษาต่างชาติ รัฐบาลยินดี
เพิ่มเงินสนับสนุนให้มีการรับนักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียนที่
เกาหลีได้

✦ สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเกาหลีขยายสาขา
ไปเปิดในต่างประเทศ

▼ รักษาเอกลักษณ์ความเป็นเกาหลีขยายสาขาไป
เปิดในต่างประเทศ

ปลูกฝังวัฒนธรรมความเป็นเกาหลีให้แก่ผู้เรียนด้วย
แม้ผู้เรียนจะอยู่ในต่างประเทศก็ตาม

5.3) มอบให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดศึกษา

5.4) สร้างหลักสูตรใหม่เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์
และความคิดสร้างสรรค์

การศึกษาจะต้องคำนึงถึงการปลูกฝังความดีงามใน
จิตใจ เพื่อเหนี่ยวรั้งไม่ให้ผู้คนที่ต้องติดอยู่ในกระแสของวัตถุนิยม
และการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมากเกินไป โดยวิธีการต่อไปนี้ คือ

▼ การส่งเสริมศีลธรรมมี 5 ประการ ที่จะต้องกระทำ
คือ

✦ ปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาสำหรับการ
ส่งเสริมบุคลิกภาพใหม่ โดยปรับให้เป็นหลักสูตรที่แทรกอยู่ในทุก
ระดับชั้น และกำหนดบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไป

✦ ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน ต้องนำเอาวิธี
การสอนใหม่ ๆ มาใช้แทนวิธีการสอนที่เน้นความรู้เรื่องศีลธรรม
แบบเดิม

✦ จัดกิจกรรมกลุ่มและงานอาสาสมัครให้แก่
เยาวชน โดยการเพิ่มเครื่องอำนวยความสะดวกและแหล่งการฝึก
อบรมนอกห้องเรียน

✦ ประสานการอบรมเลี้ยงดูและการแนะแนว
จากผู้ปกครองเข้ากับการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยการให้
ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องทฤษฎี ทักษะ การปลูกฝังบุคลิกภาพ
ความเข้าใจชีวิตนักเรียน และให้ผู้ปกครองตระหนักในความ
สำคัญของบทบาทของตนเอง

✦ ขอความร่วมมือกับสื่อมวลชนให้เพิ่มบทบาท
ทางการศึกษา เพราะสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง
พัฒนาการทางอารมณ์ของเยาวชน

▼ ปรับหลักสูตรสำหรับความคิดสร้างสรรค์

โดยดำเนินการหลายประการพร้อมกัน คือ

✦ ปรับโครงสร้างหลักสูตร ลดวิชาบังคับและเพิ่มวิชาเลือกมากขึ้นเพื่อให้การเรียนตอบสนองความต้องการเรียนมากขึ้น และเน้นการจัดหลักสูตรรายบุคคลมากกว่าหลักสูตรแบบรวม ๆ

✦ มีความยืดหยุ่นในการใช้หลักสูตร โดยการเปิดทางให้โรงเรียนปรับเปลี่ยนวิชาเรียนตามความจำเป็น

✦ ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถพื้นฐานในการเรียน ทักษะพื้นฐานในการเรียนภาษาเกาหลีและการสื่อสาร คือ การเขียน การอ่าน และการพูด

✦ ปรับปรุงตำราเรียน โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานการศึกษาจังหวัดทำหน้าที่เพียงการกำหนดแนวทางอย่างกว้าง ๆ แล้วเปิดโอกาสให้มีการแข่งขัน

▼ ปรับวิธีการสอนให้ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน

✦ ใช้การเรียนแบบเรียนด้วยตนเอง คือเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า ทดลอง อภิปราย มากกว่าการบอกความรู้

✦ ใช้การเรียนที่ตอบสนองความสามารถในการเรียนที่เรียนได้สำเร็จได้ช้าต่างกัน

✦ ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อทำให้การเรียนรู้อยู่ทั้งในการศึกษาทางไกลและการศึกษาแบบใกล้ชิดในห้องเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

✦ จัดกิจกรรมเสริมหลังเวลาเรียน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมให้แก่นักเรียน และผู้สนใจในชุมชน

♣ จัดการศึกษาพิเศษ และการศึกษาเพื่อเด็กที่มี อัจฉริยภาพ โดยต้องมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนพิการด้านต่าง ๆ โดยจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีมัธยม ทั้งนี้รวมถึงการให้ความสำคัญแก่เด็กที่มีแววอัจฉริยะ ด้านวิชาการด้านศิลปะ ด้านดนตรี ฯลฯ

▼ จัดการศึกษาเพื่อความเข้าใจระดับนานาชาติและ ภาษาต่างประเทศ โดยเน้นที่

♣ การศึกษาที่สมลักษณะของยุคโลกาภิวัตน์ โดยเพิ่มโอกาสให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาไปเรียนในต่างประเทศพร้อมกับการถ่ายโอนหน่วยกิตได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล กับสถาบันการศึกษาของนานาชาติ

♣ ปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยปรับปรุงทั้งเนื้อหาและวิธีสอน ระบบการสนับสนุน เช่น ลงทุนจ้างเจ้าของภาษามาเป็นผู้สอน จัดให้มีเคเบิลทีวีภาคภาษาอังกฤษ

5.5) ปรับระบบการรับเข้าเรียนมหาวิทยาลัย

6. ภารกิจในการปฏิรูประบบอาชีวศึกษาใหม่

เป้าหมายหลักของการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา คือ การจัดตั้งระบบอาชีวศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเสริมกับแนวคิดเรื่อง การปรับสังคมเกาหลีให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนตามความถนัดของแต่ละบุคคล และเหมาะสมกับตลาดแรงงาน แนวทางการปฏิรูปมี 4 ประการ คือ

6.1) ปรับเปลี่ยนจากระบบที่ติดต่อนเป็นระบบเปิด กว้าง ผู้ที่จบอาชีวศึกษาระดับมัธยมปลายแล้ว สามารถเลือก ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติ วิทยาลัยขั้นต้น โรงเรียน โพลีเทคนิค และสถานศึกษาอื่น ๆ

6.2) ระบบการศึกษาพื้นฐานอยู่ที่การแข่งขันและความร่วมมือ เป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการแข่งขันด้านคุณภาพในระหว่างโรงเรียนด้วยกัน

6.3) อาชีวศึกษาจะต้องเป็นประโยชน์แก่ภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงต้องเปิดทางให้คนในภาคอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาตลอดจนการแลกเปลี่ยนในการใช้บุคลากร

6.4) ปรับจากระบบที่ขาดประสิทธิภาพไปสู่ระบบที่มีประสิทธิภาพ โดยรัฐจะต้องปรับหลายอย่างในระบบอาชีวศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เช่น การเชื่อมระบบการศึกษากับระบบธุรกิจ พัฒนาการใช้สื่อผสมหลายทางและเครื่องมือที่ทันสมัยการเพิ่มอิสระในการบริหารงาน เป็นต้น

การดำเนินงานกระทำดังนี้ คือ

▼ ปฏิรูปอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

♣ ปรับระบบอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของระดับวิทยาลัย และการทำงานโดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

♣ ขยายโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเฉพาะทาง เช่น ทางด้านไฟฟ้า การสื่อสาร การออกแบบ ดนตรี เป็นต้น โดยการปรับโรงเรียนอาชีวศึกษาระดับมัธยมให้เป็นโรงเรียนเฉพาะทาง เพิ่มเครื่องมือที่ทันสมัยในการเรียน รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการคัดเลือกต้องเป็นไปตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

♣ สร้างความบูรณาการและความหลากหลาย ในหลักสูตรระดับมัธยม คือ เป็นการบูรณาการระหว่างโรงเรียน มัธยมศึกษาสามัญและสายอาชีวศึกษาเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถ เลือกเรียนวิชาได้กว้างขึ้น

♣ ขยายโอกาสในการศึกษาต่อ โรงเรียนต้องให้ความแน่ใจในเรื่องการเรียนต่อหลังจบการศึกษา โดยโรงเรียน ต้องเชื่อมโยงหลักสูตรเข้ากับหลักสูตรในระดับวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัย

♣ จัดการเพิ่มความรู้ให้ด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมในระหว่างปฏิบัติงาน ภายใต้การดูแลของหน่วยงานที่มีชื่อว่า “สภาการฝึกอบรมและอาชีวศึกษา” (Vocational Education and Training Council) ตลอดจนการเปิดทางให้บุคลากรภาค อุตสาหกรรมเข้ามาช่วยบริหารโรงเรียน ในองค์กรระดับสภาโรงเรียน

♣ พัฒนาคุณภาพของครูอาชีวศึกษา จะกระทำ หลายวิธีการไปพร้อมกัน เช่น

- ปรับระบบการคัดเลือกครูทางด้านวิชาชีพ เทคนิค โดยการเชิญบุคคลที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน หรือ บุคลากรที่เกษียณอายุแต่มีประสบการณ์เข้ามาสอนวิชาภาคปฏิบัติ

- เชิญบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางช่าง และนักบริหารธุรกิจมาเป็นอาจารย์ในลักษณะสอนบางช่วงเวลา

♣ เพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย โดยวิธี การต่าง ๆ หลายวิธี เช่น เพิ่มงบประมาณจัดซื้อ จัดหาให้สถาน ศึกษาใช้เครื่องมือร่วมกัน ใช้ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม เอกชนใช้ระบบการสอนทางไกลและระบบสารสนเทศผ่าน คอมพิวเตอร์เพื่อเข้าถึงความรู้สมัยใหม่ได้เร็วขึ้น

❖ การสนับสนุนด้านการเงิน รัฐจะถือว่าอาชีวศึกษามีความสำคัญที่จะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อเพิ่มความทันสมัยให้แก่การเรียนการสอน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาจะมีความสำคัญลำดับต้น ๆ ในการได้รับทุนการศึกษาจากองค์การรัฐบาล และสภาแห่งทุนการศึกษาเกาหลี (Korea Scholarship Council)

▼ อาชีวศึกษาในระดับวิทยาลัย โรงเรียนโพลีเทคนิคและมหาวิทยาลัยโพลีเทคนิคดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

❖ ปฏิรูปการศึกษาระดับวิทยาลัยอาชีวะ โรงเรียนโพลีเทคนิคให้อยู่ในระดับอุดมศึกษา และขยายฐานะออกไปสู่สถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต เปิดการศึกษาเพื่อประชาชนทุกระดับอายุ

❖ สร้างความเข้มแข็งการศึกษาอาชีวะ และเทคนิคในระดับวิทยาลัยอาชีวะ ที่มุ่งเน้นการผลิตกำลังคนให้แก่อุตสาหกรรมขนาดเล็กถึงขนาดกลาง และในขณะเดียวกันก็เป็นสถาบันที่นำไปสู่การเรียนต่อระดับสูง โดยการเชื่อมโยงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับวิทยาลัยอาชีวะ และวิทยาลัยอาชีวะกับโรงเรียนโพลีเทคนิค และมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่ของสถานศึกษาสำหรับชุมชนที่ให้บริการความรู้ด้านอาชีวะแก่ชุมชน

❖ ส่งเสริมให้เปิดวิทยาลัยเฉพาะทางเพื่อสร้างบุคลากรที่มีพื้นฐานความสำคัญในอาชีพ เช่น ด้านโฆษณา ช่างยนต์ ออกแบบแฟชั่น ปูรงอาหาร สร้างภาพการ์ตูน โดยวิทยาลัยเหล่านี้มีอิสระในการบริหารงานของตนเองอย่างเต็มที่

♣ ปรับกระบวนการรับนักศึกษา เพื่อให้การเรียน อาชีวศึกษาเชื่อมโยงไปได้ตลอดถึงระดับมหาวิทยาลัย และให้ การเรียนตรงกับความต้องการของผู้เรียน

▼ ปรับให้โรงเรียนโพลีเทคนิคมีบทบาทต่อชุมชน มากขึ้น โดยอาจอนุญาตให้เป็นสถาบันอิสระที่สามารถตั้งกองทุน ของตนเองเพื่อดำเนินการแข่งขันในการพัฒนาคุณภาพ แต่ต้องมี บทบาทในการให้การศึกษเพิ่มเติมแก่ประชาชน ผู้ประกอบการ อุตสาหกรรม หรือธุรกิจขนาดย่อม หรือผู้ที่ทำงานอยู่ในธุรกิจ ขนาดดังกล่าว

7. มหาวิทยาลัยในระบบใหม่

มหาวิทยาลัยในระบบใหม่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ได้เรียนหนังสือต่อโดยไม่ต้องละทิ้งจากงานที่ตนทำ มหาวิทยาลัย จะดำเนินการโดยระบบเครือข่ายที่ใช้สื่อการสอนหลายมิติ และ การสอนทางไกล

▼ รูปแบบของมหาวิทยาลัยใหม่ มหาวิทยาลัยนี้จะเปิด โอกาสให้ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวะและวิทยาลัย อาชีวศึกษาชั้นต้น ได้เข้าเรียนในหลักสูตรอนุปริญญาและ ปริญญาตรี

▼ วิธีการเรียน วิธีดำเนินการจะใช้การเรียนการสอน ทางไกล และใช้แรงงานอุตสาหกรรม หรือบริษัทเป็นฐานการเรียน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทำงาน (consortium) จาก หลายวิทยาลัยอาชีวศึกษาชั้นต้น การเรียนการสอนจะใช้วิธีดังนี้คือ

♣ ผู้สอนภาคปฏิบัติจะเป็นบุคลากรของบริษัทหรือ โรงงานอุตสาหกรรมที่จะสอนให้ในแหล่งที่ทำงานนั้น ๆ

❖ วิชาเชิงทฤษฎีทั้งด้านวิชาช่างและวิชาทั่วไปสอน โดยการสอนทางไกล ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากศูนย์สื่อผสมเพื่อการศึกษาแห่งชาติ

❖ การเรียนการสอนจะมี 2 โปรแกรม คือ อนุปริญญา จะเป็นหลักสูตรต่อจากมัธยมศึกษาสายอาชีพอีก 2 ปี โดยเรียนในสถานประกอบการอุตสาหกรรมกับระดับปริญญา เป็นการเรียนต่ออีก 2 ปี หลังอนุปริญญาโดยเรียนที่สถานประกอบการอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน

โครงการนี้จะเริ่มปี 1997 เป็นต้นไป

นอกจากนั้นอนุญาตให้ภาคเอกชนและมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ร่วมกันจัดการสอนระดับบัณฑิตศึกษา แบบสอนทางไกลให้แก่ผู้ทำงานในบริษัทและโรงงาน โดยผู้ที่ผ่านโปรแกรมนี้จะได้รับวุฒิที่เรียกว่า ปริญญาโทเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialized Master's degree)

กลุ่มเป้าหมายสำคัญอื่นที่อาชีพศึกษาจะต้องครอบคลุมไปถึง คือ

▼ กลุ่มคนที่ยากจนขั้นแค้น กลุ่มคนพิการ ซึ่งจะต้องได้รับการศึกษาด้านอาชีพ โดยผ่านหน่วยงานของรัฐและเอกชน จัดการศึกษาให้มีความรู้อย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษาสายอาชีพ

▼ กลุ่มทหาร โดยจัดการศึกษามีหลักสูตรเดียวกับพลเรือน แต่สามารถเรียนได้ในระบบสะสมหน่วยกิต (Credit Bank System) นอกจากนั้นความสามารถในการทำงานอาจพัฒนาขึ้นมาจากความรู้อตามเหล่าทหารที่สังกัดอยู่ เช่น เหล่าทหารช่าง ทหารสื่อสาร ทหารยานยนต์ เป็นต้น

8. การเพิ่มบทบาทของเอกชนและรัฐบาลท้องถิ่น

เอกชนและรัฐบาลท้องถิ่นถูกกระตุ้นให้เข้ามาร่วมจัดการอาชีวศึกษาโดยถือว่าเอกชนมีความสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงความรู้และความต้องการทักษะวิชาชีพใหม่ ๆ ได้รวดเร็วกว่ารัฐ องค์กรเอกชนจึงควรเข้ามาร่วมให้การศึกษาด้านอาชีพ อย่างน้อยในระดับการฝึกอบรมเพื่อรับวุฒิปัตรี ส่วนรัฐบาลท้องถิ่นต้องมีบทบาทในการฝึกอบรมอาชีพ โดยการร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมในท้องถิ่น เพื่อดึงความรู้ความสามารถของบุคลากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น

1.7 ภารกิจที่กำหนดไว้ในองค์การการศึกษาสหประชาชาติ

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ระยะ 2-3 ปีมานี้ องค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ได้จัดประชุมนานาชาติในระดับภูมิภาคเกี่ยวกับการอุดมศึกษาไว้ 5 ภูมิภาคด้วยกัน ครั้งหลังสุดได้จัดประชุมระดับโลกภายใต้หัวข้อเรื่องอุดมศึกษาในคริสต์วรรษที่ 21 : วิสัยทัศน์และการปฏิบัติ ณ สำนักงานใหญ่ยูเนสโก กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อเดือนตุลาคม 2541 ซึ่งในครั้งนี้ได้นำข้อสรุปเกี่ยวกับภารกิจของอุดมศึกษาจากแต่ละภูมิภาค [33] มาร่วมในการพิจารณาด้วย ก่อนที่จะสรุปเป็นภาพรวมขององค์การฯ

1.7.1 ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาค

1.7.1.1 ภูมิภาคนี้ได้ให้ความสำคัญต่อภารกิจของอุดมศึกษาดังนี้

▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องขยายโอกาสในการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา

- ▼ สถาบันอุดมศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่เป็นเครื่องมือในสังคมที่เปิดกว้างในการคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงและดำเนินการจัดการอุดมศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรให้พร้อมที่จะจัดการเปลี่ยนแปลง
- ▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้การฝึกอบรมทักษะทั่วไป และทักษะเฉพาะด้านเพื่อให้ผู้เข้าเรียนมีการพัฒนาภาพรวมที่เหมาะสม
- ▼ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีการพัฒนาวิธีการสอนเพื่อสอนให้นักศึกษาเรียนรู้วิธีการเรียนรู้

1.7.1.2 ภูมิภาคแอฟริกา

ภูมิภาคนี้ได้สรุปประเด็นหลักของภูมิภาคไว้ 4 ด้าน คือ

- ▼ การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- ▼ การสร้างความหลากหลายของหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของภูมิภาค
- ▼ การส่งเสริมให้สตรีได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น
- ▼ การสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางด้านวิชาการ

1.7.1.3 ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ภูมิภาคนี้ได้สรุปสาระสำคัญซึ่งเป็นภารกิจไว้ดังนี้

- ▼ การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับภูมิภาค
- ▼ ภูมิภาคประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ จะต้องพยายามปรับวิกฤติให้เป็นโอกาส สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นความมีประสิทธิภาพและความเป็นเลิศไปพร้อมกัน

▼ ภูมิภาคฯ ให้ความสำคัญกับรัฐในการพัฒนา อุดมศึกษา โดยเน้นบทบาทของการส่งเสริมการติดตามและ ประเมินผล

▼ ภูมิภาคฯ เห็นประโยชน์ในการจัดการอุดมศึกษา หลากหลายรูปแบบ เช่น มหาวิทยาลัยเปิด การศึกษาโดยสื่อ ทางไกล การศึกษาในลักษณะกลุ่มการเรียนรู้ การศึกษาจาก สถานที่ทำงาน ซึ่งเป็นภารกิจที่สถาบันอุดมศึกษาควรจะต้อง จัดขึ้น

▼ สถาบันอุดมศึกษาควรจะสามารถหารายได้จาก การรับจ้าง จัดทำงานวิจัย ทรัพย์สินทางปัญญา และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ เทคโนโลยีขั้นสูง

▼ ภูมิภาคฯ ให้ความสำคัญต่อการช่วยผู้ด้อยโอกาส โดยให้ทุนการศึกษา เงินกู้เพื่อการศึกษา และการสนับสนุน การอุดมศึกษาโดยปรับระบบภาษี เป็นต้น

1.7.1.4 ภูมิภาคยุโรป

ภูมิภาคฯ เห็นการอุดมศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ ต่อการเปลี่ยนแปลงและผลของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อ ความ ต้องการของตลาดแรงงาน จึงได้เน้นเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็น หลัก ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีภารกิจดังนี้

▼ จะต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและ หลักสูตรเสียใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

▼ หลักการในเรื่องโอกาสในการเข้าศึกษาในระดับ อุดมศึกษาจะต้องเปิดกว้างและยืดหยุ่น

▼ จะต้องสอนให้นักศึกษารู้วิธีการจัดการต่อการ เปลี่ยนแปลง โดยนอกเหนือจากความรู้ด้านวิชาชีพแล้วยังจะต้อง ให้มีทักษะส่วนตน ทั้งด้านการติดต่อสื่อสาร ความคิดริเริ่ม ความ มีวินัยในตนเองและการทำงานเป็นทีม

▼ อาจารย์ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้เป็นผู้สอนเสริมและผู้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษา

1.7.1.5 ภูมิภาคอาหรับ

ภูมิภาคฯ ให้ความสำคัญกับการประสานประสานกลมกลืนของคนในชาติในภูมิภาค และต้องเริ่มจากการให้ค่านิยมและพันธกรณีที่มีต่อกันในทุกระดับ โดยเฉพาะความมีสันติภาพของภูมิภาคโดยเน้นภารกิจหลัก คือ

▼ ความเสมอภาคของการอุดมศึกษา เน้นความร่วมมือใกล้ชิดระหว่างครู นักศึกษา และผู้บริหาร

▼ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อความก้าวหน้าของอุดมศึกษา จากการใช้ดาวเทียมในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเปิดที่เอื้อต่อการอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค

▼ การเรียนการสอนจะต้องเป็นรูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลาย

▼ ต้องมีปฏิสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอุดมศึกษา เช่น ภาคธุรกิจ เอกชน และสังคมโดยรวม เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาของภูมิภาค

1.7.2 ข้อเสนอภารกิจที่กำหนดไว้ในองค์การยูเนสโก

จากผลการประชุมระดับโลกเกี่ยวกับการอุดมศึกษาที่องค์การยูเนสโกเมื่อเดือนตุลาคม 2541 นั้น ที่ประชุมได้ให้ค่านิยมการอุดมศึกษาว่า “หมายถึง การศึกษา การฝึกอบรมและการฝึกวิจัย ในระดับหลังมัธยมศึกษา กิจกรรมวิชาการเหล่านี้จัดโดยวิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาอื่นใดที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะจากหน่วยงานกลางของรัฐ” และผล

การประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้ให้การรับรองพันธกิจและภารกิจของการอุดมศึกษาไว้ 17 มาตรา ซึ่งปรากฏตามเอกสารของศาสตราจารย์ เกษม วัฒนชัย [34] ดังนี้

มาตรา 1 การอุดมศึกษามีภารกิจหลักที่จะให้ การศึกษาอบรม การฝึกอบรม และการวิจัยแก่เยาวชน และแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมของการเรียนรู้ชีวิต

มาตรา 2 การอุดมศึกษาจะต้องยึดบรรทัดฐานแห่งจริยธรรมสำหรับกิจกรรมวิชาการทุกชนิด นอกจากนั้นยังต้องมีความอิสระในการบริหารจัดการ แต่ก็มีควมรับผิดชอบในภาระหน้าที่และศึกษาแนวโน้มของสังคมอย่างรู้เท่าทัน

มาตรา 3 การอุดมศึกษาจะต้องให้โอกาสทางการศึกษาแก่ทุกคน สนับสนุนให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้เข้าสู่การอุดมศึกษาอย่างทัดเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็ชนกลุ่มน้อย ผู้ยากจน หรือผู้พิการ

มาตรา 4 สนับสนุนให้สตรีได้เข้าสู่อุดมศึกษาอย่างทัดเทียมกับบุรุษ

มาตรา 5 เพิ่มพูนความรู้ด้านการวิจัยทั้งด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และให้นำผลวิจัยนั้นมาเผยแพร่ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้

มาตรา 6 การอุดมศึกษาจะต้องเน้นความสอดคล้องของกิจกรรมวิชาการกับความต้งการและความจำเป็นของสังคม

มาตรา 7 เพิ่มความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ

มาตรา 8 เพิ่มความหลากหลายในการให้การศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เรียนจากภูมิหลังที่หลากหลายสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด

มาตรา 9 เน้นการศึกษาเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดเป็น
และคิดอย่างสร้างสรรค์

มาตรา 10 ให้ความสำคัญต่อคณาจารย์และนักศึกษา
ในการจัดการศึกษา

มาตรา 11 จัดให้มีการประเมินผลเชิงคุณภาพ

มาตรา 12 ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและทางการ
สื่อสาร เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้

มาตรา 13 เพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ระบบบริหารการ
อุดมศึกษา

มาตรา 14 ให้ถือว่าการจัดสรรงบประมาณเพื่อการ
อุดมศึกษาเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐด้วย และจะต้องจัดให้ทั่วถึง
ทั้งแก่สถาบันของรัฐของชุมชนและของเอกชน

มาตรา 15 สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้และการ
ประยุกต์ความรู้ระหว่างประเทศ

มาตรา 16 ให้เปลี่ยนสภาพสมองไหล (brain drain) ซึ่ง
เป็นภาวะที่ประเทศด้อยพัฒนาสูญเสียผู้มีความรู้ไปให้ประเทศที่
เจริญแล้ว กลับมาเป็นสภาพสมองกำไร (brain gain) ซึ่งหมายถึง
สภาวะที่สมองไหลกลับ คือ ผู้มีความรู้กลับไปทำงานในประเทศที่
ยังด้อยพัฒนา

มาตรา 17 สร้างเครือข่ายผู้ร่วมงานและพันธมิตรในการ
จัดการอุดมศึกษา ทั้งในระดับท้องถิ่นภูมิภาคและสากล

สำหรับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละสถาบันมี
ภาระที่จะต้องทำอย่างเร่งด่วนดังนี้

(1) ทุกสถาบันควรกำหนดพันธกิจ (mission) เพื่อเป็น
แนวทางในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน

และโครงการ โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต

(2) ต้องมีความคล่องตัวในการบริหารสถาบัน (institutional autonomy) สร้างระบบบริหารสถาบันให้มีประสิทธิภาพสูงในระดับมาตรฐานสากล ตรวจสอบได้ทั้งจากการตรวจสอบภายใน และภายนอก

(3) ต้องประกันให้มีอิสระทางด้านวิชาการ (academic freedom)

อิสระภาพด้านวิชาการ หมายถึง ความมีอิสระของนักวิชาการที่ค้นหาความรู้เผยแพร่และถ่ายทอดความรู้นั้น ใครจะมาบังคับกะเกณฑ์ไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกันนักวิชาการก็ต้องรับผิดชอบต่องานวิชาการนั้นว่าจะไม่ทำลายศีลธรรมอันดีและไม่ทำลายความสงบสุขของสังคม และนักวิชาการต้องยึดความเป็นกลาง

(4) ให้ยึดหลักจริยธรรมพื้นฐานสำหรับทุกสาขาวิชาชีพ และยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับแต่ละวิชาชีพ

(5) พัฒนาคณาจารย์เพื่อทำหน้าที่สอน วิจัย อบรม พุ่มพักลูกศิษย์ และภาระหน้าที่อื่นของมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ

(6) สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการชุมชน กิจกรรมวิชาการเหล่านี้ต้องมีเป้าหมายเพื่อกำจัดความไม่รู้ ความยากจน ความรุนแรง ความอดอยาก และโรคภัยไข้เจ็บในสังคม

(7) สถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดกว้างและให้โอกาสทางการศึกษา กำจัดกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการเข้าศึกษา สร้างระบบการเทียบโอนรายวิชาและรับโอนนักศึกษาให้คล่องตัว

ที่สุด เท่าที่มาตรฐานการศึกษาจะพึงให้ทำได้ นอกจากนั้นยังควรจัดโครงการพิเศษเพื่อให้ผู้ประกอบการได้เข้ามาศึกษาต่อดังที่เรียกกันว่า การอุดมศึกษาผู้ใหญ่

(8) สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์กับสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือทั้งในเรื่องการฝึกอบรม การวิจัย และการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ามาศึกษาต่อ

(9) สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมการวิจัยในทุกสาขาวิชา ให้ถือว่าการสอนและการวิจัยเป็นคู่แฝดกัน

(10) สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำและปรึกษาแก่นักศึกษา จัดสอนเสริมเพื่อปรับฐานให้เข้มแข็งสำหรับนักศึกษาที่มีพื้นฐานอ่อนด้อยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและดูแลการกินอยู่ของนักศึกษา

(11) สถาบันอุดมศึกษาต้องให้หลักประกันว่า การเรียนการสอนและการฝึกงานตามหลักสูตรจะทำให้บัณฑิตมีความรู้ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับพร้อมที่จะออกปฏิบัติงานได้จริง และควรช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาในการหางานทำหรือในการสร้างงานด้วยตนเอง

วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ได้จากการประชุมครั้งนี้มีหลายประเด็นที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาไทย การปรับเปลี่ยนที่จะให้เกิดผลดังที่นำเสนอจากการประชุมจำเป็นต้องอาศัยนโยบายนำทางการเมืองของรัฐ ต้องอาศัยความมีสายตาไกลและความกล้าหาญของผู้บริหารอุดมศึกษาและนักวิชาการที่จะต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

บทที่ 2

ประเภทและภารกิจสถาบันอุดมศึกษาไทย

ประเทศไทยโดยลักษณะของภูมิศาสตร์พื้นฐานทาง วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ มีศักยภาพสูงในการที่จะ แข่งขันบนเวทีเศรษฐกิจและมีโอกาสที่จะเป็นประเทศพัฒนาใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ แต่ในปัจจุบันยังมีจุดอ่อนอยู่หลายประการที่ จะเป็นอุปสรรคขัดขวาง ไม่สามารถที่จะก้าวหน้าทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของโลกได้ จุดอ่อนที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดก็คือ โครงสร้างการศึกษา โดยเฉพาะอุดมศึกษา ซึ่งมีผลกระทบไปถึง ปัจจัยอื่น ๆ ให้กลายเป็นจุดอ่อนไปด้วย เช่น ความด้อยทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับในบทนี้จะได้วิเคราะห์ถึง ความสำคัญของอุดมศึกษาไทยในการที่จะแก้ไขจุดอ่อนเหล่านั้น สังคมไทยและการศึกษาตลอดจนรูปแบบและลักษณะของ อุดมศึกษาไทยอันพึงปรารถนา ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไทย ที่ควรจะเป็นยุคใหม่ที่กำลังก้าวเข้ามาในระยะเวลาอันใกล้

2.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาไทย

สถาบันอุดมศึกษาไทยได้พัฒนามาหลายทศวรรษ จุดเริ่มต้นก็ด้วยคำเตือนของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรง ตระหนักถึงภัยคุกคามของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปที่ออกล่า อาณานิคม ยึดครองประเทศต่าง ๆ รอบข้างใกล้เข้ามาในพระ- ราชอาณาจักรมากขึ้นทุกที เมื่อพระองค์ทรงพระประชวรหนัก ได้ ทรงสั่งเสียเอาไว้ว่า “การศึกษาสงครามข้างญวนข้างพม่าเห็นจะ

ไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่ข้างพวกฝรั่งให้ระวังให้ดี อย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่คิด ควรจะเรียนเอาไว้ ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่านับถือเลื่อมใสไปทีเดียว” โดยเหตุฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงคบหาสมาคมกับชาวต่างประเทศมาก และได้ทรงอาศัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงช่วยเหลือภารกิจการเจรจาและทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ ในยุโรปหลายประเทศรวมไปถึงสหรัฐอเมริกา นับได้ว่าทรงปูพื้นฐานเพื่อการรองรับความเจริญแบบตะวันตก เริ่มจากมีการแต่งตั้งราชทูตไปมาหาสู่ มีการจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และเริ่มมีการส่งนักเรียนไทยไปเรียนยังต่างประเทศที่มีสัญญาไมตรีต่อกัน เมื่อมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการส่งนักเรียนไทยไปเรียนต่างประเทศอย่างจริงจัง แทบจะทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นด้านการทหาร การปกครอง การคลัง วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาเหล่านี้ได้กลับมาเป็นเรี่ยวแรงอันสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติในเวลาต่อมา

สถาบันอุดมศึกษาไทยเกิดขึ้นมาไม่นานเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในยุโรป เริ่มต้นจากปี พ.ศ. 2532 มีการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์ พ.ศ. 2540 โรงเรียนกฎหมาย พ.ศ. 2445 โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในปี พ.ศ. 2453 พ.ศ. 2457 โรงเรียนยันตรศึกษา ต่อมาก็ได้รวมเอาโรงเรียนทั้ง 4 มาสถาปนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย ต่อมาก็ได้มีการสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2476

ซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2485 ซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2486 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเพิ่มขึ้นเรื่อยมา ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน เมื่อ พ.ศ. 2512 ซึ่งมีวิทยาลัยเอกชน 6 แห่ง จัดสอนหลักสูตรปริญญาจนมาถึงในปี พ.ศ. 2538 มีสถาบันอุดมศึกษาระดับต่าง ๆ ในภาคต่าง ๆ ของประเทศรวมทุกภาคและวิทยาเขตถึง 630 แห่ง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 496 แห่ง ทบวงมหาวิทยาลัย 66 แห่ง และกระทรวงอื่น ๆ 68 แห่ง มาถึงปี พ.ศ. 2542 มีมหาวิทยาลัยของรัฐเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง หากแบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษาไทยก็อาจจะแบ่งได้ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จัดการศึกษา ระดับปริญญาตรี โท เอก ในสาขาวิชาต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท
 - 1.1 มหาวิทยาลัยจำกัดรับเป็นของรัฐโดยรวมทุกวิทยาเขต 30 แห่ง ของเอกชนรวมทุกวิทยาเขต 35 แห่ง
 - 1.2 มหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับมี 3 แห่งของ 2 มหาวิทยาลัย
- 2) สถาบันอุดมศึกษาระดับสูง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษา ระดับปริญญาตรีถึงโทในบางสาขาวิชา อันได้แก่ สถาบันราชภัฏ 36 แห่ง และสถาบันราชมนฑล 35 แห่ง
- 3) วิทยาลัย และโรงเรียนเฉพาะกิจเฉพาะกลุ่มจัดการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงถึงปริญญาตรีเฉพาะสาขาวิชาชีพ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 425 แห่ง และกระทรวงอื่น ๆ 68 แห่ง

การแบ่งประเภทนี้ไม่ชัดเจน เพราะยึดถือระดับปริญญา จำนวนสาขาวิชาที่สอนเป็นหลักในการแบ่งแยกขาดการยึดถือภารกิจและเป้าหมายมาประกอบเป็นหลัก

สุธรรม อารีกุล และคณะ [35] ได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่า ระบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรจะจัดออกเป็น 3 ระบบ หรือ 3 ประเภท โดยยึดถือภารกิจและเป้าหมายเข้าไปประกอบเป็นหลักสำคัญด้วยดังนี้:-

1) ประเภทมหาวิทยาลัย

ทำหน้าที่ในการสอน วิจัย บริการทางวิชาการ ให้การศึกษาระดับสูง ปริญญาตรี โท เอก ในหลายสาขาวิชามุ่งสู่ความทันสมัยและระดับสากล เพื่อสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ภาระหน้าที่นี้ควรจะเป็นของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2) ประเภทสถาบันอุดมศึกษาระดับสูง

ทำหน้าที่ในการสอน วิจัย บริการทางวิชาการ ให้การศึกษาระดับสูง ปริญญาตรี โท เอก ในบางสาขาวิชา มุ่งอุดมศึกษาสู่ปวงชนและอุดมศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น ภารกิจนี้ควรจะเป็นของสถาบันราชภัฏและสถาบันราชมนฑล และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในท้องถิ่น

3) ประเภทวิทยาลัย หรือวิทยาลัยวิชาชีพเฉพาะ

ทำหน้าที่ในการสอน วิจัย บริการทางวิชาการ ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า มุ่งอุดมศึกษาเฉพาะกลุ่มเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเฉพาะและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาต่อเนื่องและตลอดชีวิต ภารกิจนี้ควรจะเป็นของวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ทั้งของรัฐและเอกชน

ในหนังสือความฝันของแผ่นดินซึ่งเรียบเรียงโดยอมรวิรัช นาคกรทรรพ [36] ได้กล่าวถึงระบบอุดมศึกษาแบบร่วมกันคิด แบ่งกันทำไว้ในบทสัมภาษณ์ของปวงชนไว้ว่า รัฐจะต้องจัดระบบสถาบันอุดมศึกษาใหม่เป็นระบบย่อยที่มีความเข้มข้นในบทบาทหน้าที่ต่างกัน และเมื่อมองในภาพรวมสามารถสนององภารกิจสำคัญทั้ง 4 ด้านให้แก่สังคมได้ ได้แก่

1) ระบบมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา

เน้นหนักด้านการวิจัย บุกเบิกความรู้ใหม่และการผลิตกำลังคนระดับปริญญาโท เอก เป็นภารกิจของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2) ระบบวิทยาลัยชุมชน

เน้นหนักการศึกษาต่อเนื่องและการบริการวิชาการแก่ชุมชน ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ควรจะเป็นภารกิจของสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค

3) ระบบวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา

เน้นหนักด้านการสอน การฝึกอบรมเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในสายวิชาการวิชาชีพต่างๆ แก่สังคม ภารกิจนี้ควรจะเป็นของวิทยาลัยของรัฐและเอกชน สถาบันราชภัฏและสถาบันราชมงคล

อย่างไรก็ตาม การแบ่งเป็นระบบหรือประเภทใดก็ดีแล้วแต่สิ่งที่สำคัญก็คือ สถาบันในแต่ละระบบจะต้องมีความเข้มแข็งสามารถสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพได้ตามความต้องการของชุมชนและสังคม สามารถจัดหลักสูตรการศึกษาที่มีความหลากหลาย และต่อเนื่องกันได้ภายในสถาบันและระหว่างสถาบัน

ทั้งระดับที่ต่ำกว่าและสูงกว่าให้สามารถศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต หรือตามอัธยาศัย สถานเป็นระบบเดียวกันได้

2.2 จุดเด่นของอุดมศึกษาไทย

เมื่อพิจารณาถึงจุดเด่นของอุดมศึกษาไทย ก็พบว่า อุดมศึกษาไทยมีจุดเด่นอยู่บางประการที่ควรจะได้กล่าวถึง คือ :

1) การแบ่งแยกการบริหาร

การที่สถาบันอุดมศึกษาไทยสังกัดอยู่ในหลายหน่วยงาน อันได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงอื่น ๆ ที่มีวิทยาลัยเฉพาะกิจ เช่น วิทยาลัยพยาบาล ซึ่งสังกัด กระทรวงสาธารณสุข หรือวิทยาลัยการทหารต่าง ๆ ซึ่งสังกัด กระทรวงกลาโหม ทำให้มีการแบ่งแยกการบริหาร ทำให้เกิดความหลากหลายขึ้น และมีหน่วยงานที่เจริญก้าวหน้าแตกต่างกันไป ไม่ทำให้อยู่ภายใต้สภาพเดียวกัน หน่วยงานใดที่มีการกระจายอำนาจก็ย่อมจะเจริญได้เร็วกว่าหน่วยงานที่ยึดกุมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง

2) การกระจายที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา

แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีสถานที่ตั้งในกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนมาก คือมีถึง 156 แห่ง แต่ก็มีสถาบันอุดมศึกษากระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ แต่ละภาคนับร้อยแห่ง อันได้แก่ ภาคกลางรวมตะวันออกเฉียงเหนือ 148 แห่ง ภาคเหนือ 104 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 103 แห่ง ภาคใต้ 127 แห่ง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 630 แห่ง กล่าวได้ว่าทุกจังหวัดจะมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนหลังมัธยมอย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่งเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ได้กว้างขวางพอสมควร

3) อุดมศึกษาสู่มวลชน

สถาบันอุดมศึกษาให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี เช่น ปีการศึกษา 2537 มีจำนวนนักศึกษาทุกระดับการศึกษาถึง 1,155,756 คน ซึ่งเป็นร้อยละของประชากรในวัยเรียน นับว่าใกล้เคียงกับร้อยละ 15 ที่ถือกันว่าเป็นอุดมศึกษาสู่มวลชน (mass education) หรือพันภาวะที่เป็นอุดมศึกษาเพื่อกลุ่มคน (elite education) แต่ก็ยังไม่ถึงระดับอุดมศึกษาสู่ปวงชน (universal education)

2.3 ภารกิจสถาบันอุดมศึกษาไทยตามกฎหมาย

แต่เดิมนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทยมีปรากฏในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา และการบริหารบุคลากรการศึกษา ไม่มีกฎหมายการศึกษาเป็นแม่บทกลาง บทบัญญัติการศึกษาในรัฐธรรมนูญปรากฏในหมวดสิทธิเสรีภาพ หน้าที่และแนวนโยบายรัฐธรรมนูญ ส่วนพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาและการบริหารบุคลากรการศึกษา ก็มักจะอิงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและระเบียบข้าราชการพลเรือน ทำให้การบริหารไปอยู่ภายใต้ระบบราชการและถูกควบคุมโดยรัฐ ส่วนพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานอุดมศึกษา แม้จะมีพระราชบัญญัติออกมาเฉพาะสถาบัน ก็มีลักษณะคล้าย ๆ เช่นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ซึ่งอยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ก็จะกำหนดภารกิจตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคือ ให้ทำหน้าที่ในการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ไม่มีการ

กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน แม้มหาวิทยาลัยที่ตั้งใหม่โดยมุ่งหวังให้ออกนอกระบบราชการ เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ก็ระบุไว้แบบเดียวกัน เพียงแต่เพิ่มเติมภารกิจของการถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีลงไป พระราชบัญญัติที่กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนนอกเหนือจากภารกิจ 4 ประการที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ ซึ่งระบุว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูและพัฒนาท้องถิ่น ส่วนวิทยาลัยต่าง ๆ นั้นก็มักจะระบุให้มีภารกิจในการผลิตบุคคลในวิชาชีพนั้น ๆ เช่น วิทยาลัยเกษตรกรรม ก็ทำหน้าที่ในการผลิตบุคลากรทางเกษตร เป็นต้น

2.3.1 ภารกิจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาฝึกอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ตามเหตุผลที่ปรากฏในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐ ให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชนตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้ความคุ้มครอง การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติเพื่อ

เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2.3.2 ภารกิจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดภารกิจต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาดังนี้ :

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต “การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หมวด 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบ ก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางด้านความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี

ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่ง มาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการ

แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา 31 ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา 32 ให้กระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา หรือในรูปคณะกรรมการจำนวน 4 องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 33 สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการพิจารณากลับกรองกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 34 คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม แห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากรการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความ เป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม แห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา 36 ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการ หรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทาง ตาม มาตรา 21

ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสานส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดย

การกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินทุนอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 56 การผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 57 ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษาดังนี้

(1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุนการอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

(1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

(2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

(3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพ และความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

(5) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐ หรือองค์การมหาชน

(6) จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี่ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้

(7) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและ
เอกชน

มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดย
บุคคล ครอบครั้ว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ
สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความ
เหมาะสมและความจำเป็น

มาตรา 62 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมิน
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการ
ศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา แนวการจัดการศึกษาและ
คุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในและหน่วยงาน
ของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามและการ
ประเมิน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและ
โครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุ
โทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้
ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การ
ศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
ตามความจำเป็น

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต
และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น
วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนา
ขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมี
การให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้
โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคน และสังคม

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานงานวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.3.3 สรุปภารกิจตามกฎหมาย

เมื่อกล่าวโดยสรุป กฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้มีบทบัญญัติ ซึ่งสรุปสาระสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ปรากฏในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การบริหารจัดการ ให้กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท โดยมีคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษา การสนับสนุน ทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระ และความเป็นเลิศทางวิชาการตาม กฎหมายการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามมาตราที่ 31 และ 34

1.2 การสนับสนุนของรัฐ ปรากฏตามมาตราต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 สนับสนุนในด้านทรัพยากรโดยผ่านทาง คณะกรรมการการอุดมศึกษาตามมาตราที่ 31 และทางสภา การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามมาตราที่ 33

1.2.2 รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเป็นค่าใช้จ่ายการดำเนินการและงบประมาณให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของชาติ และภารกิจของสถานศึกษา จัดตั้ง กองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน จัดสรรทุนการศึกษา ในรูปกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้ยากจน และรวมถึงทรัพยากรอย่างอื่นให้

แก่ผู้ต้องการเป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาตามมาตรา 60

1.2.3 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพตามมาตราที่ 25

1.2.4 รัฐต้องให้การสนับสนุนสถาบันศึกษาเอกชนในด้านเงินอุดหนุน กองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและพึ่งตนเองได้ตามมาตรา 46 และ 60

1.2.5 รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอตามมาตรา 52

1.2.6 เกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อใช้สำหรับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อการเรียนการสอน และเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตขีดความสามารถของผู้ใช้หรือผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา ระดมทุนจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐและเงินจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งให้มีหน่วยงานกลางพิจารณาเสนอแผนนโยบาย ฯลฯ ในเรื่องเหล่านี้ตามมาตราที่ 63, 64, 65, 66, 67, 68 และ 69 ตามลำดับ

1.3 ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา

ได้ปรากฏตั้งแต่เรื่องของความมุ่งหมายและหลักการที่ต้องการพัฒนาคุณภาพของคนไทยตามมาตรา 6 เป้าหมายของ

กระบวนการเรียนรู้ในมาตรา 7 หลักของการจัดการศึกษาในมาตรา 8 หลักการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการ รูปแบบของการจัดการศึกษาตามมาตรา 15, 16, 19, 20, 21 นอกจากนี้ยังระบุแนวทางการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามมาตรา 22 และกระบวนการเรียนรู้ที่จะมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้างตามมาตรา 23 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดประการใดบ้างตามมาตรา 24 ลักษณะของหลักสูตรตามมาตรา 28 ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในมาตรา 29 และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ก็จัดให้มีระบบการประกันในมาตรา 47 การประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษาในมาตรา 48 การประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรา 49 และความร่วมมือของสถาบันศึกษากับสำนักงานรับรองมาตรฐานฯ ตามมาตรา 50

พระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุความมุ่งหมาย หลักการ รูปแบบ และแนวทางการจัดการศึกษา ตลอดจนภารกิจที่จะต้องปฏิบัติเป็นรายละเอียดมากพอสมควร

2.4 ภารกิจสถาบันอุดมศึกษาไทยในยุคศหัสวรรษ

2.4.1 แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูป

1) กระแสผลักดันให้ออกนอกระบบราชการ

แนวความคิดให้อุดมศึกษามีอิสระจากการควบคุมของรัฐนั้นมีมานานแล้ว เมื่อครั้งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมัยเมื่อทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระ

พระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงทำรายงานโครงการมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2471 มีข้อความตอนหนึ่ง ซึ่งทรงกล่าวถึงความเป็นอิสระและภารกิจของมหาวิทยาลัยไว้ว่า :-

“ในที่นี้ขอปรารภต่อไปว่า

1) มหาวิทยาลัยควรเป็นคณะอิสระ ขึ้นแก่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยตรง หรือขึ้นแก่คณะอภิรัฐมนตรี เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ดและเคมบริดจ์ก็ขึ้นกับเฮาส์ออฟลอร์ด มิได้ขึ้นกับบอร์ดออฟเฟเคเคชั่น

2) เพื่อที่มหาวิทยาลัยจะประพฤติหน้าที่ที่เข้าใจกันว่าเป็นกิจของมหาวิทยาลัย รัฐบาลจะต้องให้การรมสิทธิพิเศษแก่มหาวิทยาลัย

ก. ทำการค้นคว้าหาความจริงในทางธรรม และในทางวิทยาศาสตร์ได้โดยสะดวก ด้วยการปกป้องรักษาของรัฐบาล

ข. นำความรู้และความคิดที่สอดคล้องมาได้นี้มาแพร่หลาย สอนกุลบุตรด้วยความมุ่งหมาย ให้แผ่ประโยชน์แก่บ้านเมืองและแก่อีก [37]

กระแสผลักดันให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2506 ซึ่งได้มีการจัดสัมมนาขึ้นที่สวนจิตรลดา จังหวัดสมุทรปราการ โดยระดมคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มาพิจารณาหาทางแก้ไขให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ในเวลาต่อมาสภาการศึกษาแห่งชาติสมัยนั้นได้จัดให้คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไปดูการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และอินเดีย ประมาณปี พ.ศ. 2510-2512 เป็นจำนวน 3 รุ่น โดยหวังจะให้มาปฏิรูปลงสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนา

ทัดเทียมกับของต่างประเทศ แต่การดำเนินการในครั้งนั้นไม่มีการ ต่อเนื่องและไม่ประสบผลที่จะทำให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบได้ แม้ในช่วงที่มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ อันได้แก่ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์นั้น ก็มีความพยายามที่จะให้เป็นมหาวิทยาลัย แรกที่อยู่นอกระบบราชการ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะขาด ความร่วมมือร่วมใจจากหลายฝ่ายที่จะให้เกิดขึ้น

ประมาณปี พ.ศ. 2515 สถาบันอุดมศึกษาได้รวมตัวกัน จัดตั้งที่ประชุมอธิการบดีขึ้นมา เพื่อให้เป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการ แต่ร่วมกันพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถาบันอุดมศึกษา มติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้ส่งผ่านทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อให้รัฐบาล ช่วยแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ แต่ก็มีได้ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แม้ว่าจะเกิดองค์กรของที่ ประชุมสภาคณาจารย์ทั่วประเทศตามมาภายหลังที่จะช่วย เป็นปากเสียงให้แก่สถาบันอุดมศึกษาก็ตาม อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยเกิดใหม่ อันได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ก็ สามารถบรรลุผลเป็นมหาวิทยาลัยแรกที่ไม่อยู่ในระบบราชการ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลในสมัยรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน และในปี พ.ศ. 2535 ก็ได้ผลักดันให้มหาวิทยาลัยของรัฐ 16 มหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากรัฐบาลได้หมดวาระการทำงานเสียก่อน เมื่อมีการร่าง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กลุ่มนักวิชาการได้ผลักดันให้การศึกษามี ความสำคัญและปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญมากขึ้น โดยเฉพาะให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะขึ้นมาจากด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ระดม ความคิดจากนักวิชาการหลายฝ่ายช่วยกันยกร่างพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติขึ้น และนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร จนกระทั่งผ่านขึ้นตอนต่าง ๆ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใช้ในเดือนสิงหาคม 2542 ในท้ายที่สุด สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ มีส่วนที่สัมพันธ์กับอุดมศึกษา หลายมาตรา ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 2.3.1 และในส่วนที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นนิติบุคคล สามารถจัดเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ หรือออกนอกระบบราชการ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้กำกับดูแลของสภาสถาบันศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม การออกนอกระบบราชการนั้นเป็นการแก้ปัญหาทางด้านหนึ่งเท่านั้น มิได้แก้ปัญหาทั้งหมดที่รุมเร้าสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2) ความล้มเหลวของสถาบันอุดมศึกษาไทย

ความล้มเหลวของอุดมศึกษาไทยนั้นได้แสดงออกในหลายทาง ทั้งในด้านสังคม ผลการสัมมนาทางวิชาการ หรืองานวิจัย สื่อมวลชน และอื่น ๆ ดังตัวอย่างเช่น :-

2.1) การแก้ปัญหาวิกฤติของประเทศ

สังคมไทยได้ให้ความยกย่องต่อสถาบันอุดมศึกษา และมีความคาดหวังเป็นอย่างสูงต่อภารกิจต่าง ๆ ที่จะมีประสิทธิผลในการแก้ปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ของประเทศ และนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดมาก็คือ สถาบันอุดมศึกษากลับวิกฤติเสียเอง ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตามที่มุ่งหวังได้ นอกจากจะไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ไม่สามารถผลิต

บัณฑิตที่มีคุณภาพให้ได้ตามความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติแล้ว สถาบันอุดมศึกษาเองยังไม่มีเป็นสังคมแห่งผู้รู้ ไม่ได้เป็นแหล่งแสวงหาสะสมความรู้เพียงพอที่จะเป็นผู้นำหรือสามารถชี้นำช่วยประเทศชาติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ในทางกลับตรงกันข้าม กลับกลายเป็นแหล่งของผู้ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเจริญได้รวดเร็วกว่า ชำร่วยยิ่งกว่า นั่นก็คือ สถาบันอุดมศึกษาเองกลายเป็นแหล่งที่สร้างปัญหาต่าง ๆ เพิ่มภาระให้แก่สังคม ดังที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนตลอดมา

2.2) วิกฤตของอุดมศึกษาไทย

วิกฤตของอุดมศึกษาไทยเกิดจากปัญหาทั้งภายนอกสถาบันและภายในสถาบันเอง [35] ซึ่งยังผลให้เกิดความล้มล้างของสถาบันอุดมศึกษาไทย

ปัญหาภายนอกเกิดจากนโยบายของรัฐซึ่งไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตามรัฐบาลที่ปรับเปลี่ยนบ่อย ๆ ไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ไม่ต่อเนื่องกัน และไม่มีการยึดถือปฏิบัติ และบางครั้งก็สวนทางกัน ทำให้โครงการต่าง ๆ ไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้องและพัวพัน การลงทุนด้านอุดมศึกษาของรัฐที่ต่ำมาตลอด กฎหมายซ้ำซ้อนและไม่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง แผนพัฒนาการศึกษาของชาติและนโยบายการศึกษาของชาติมิได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง

วิกฤตอุดมศึกษาไทยอันเกิดจากปัญหาภายในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความคล่องตัวและความรวดเร็วในการบริหารและจัดการ สภามหาวิทยาลัยที่มีความอ่อนแอ

ไม่สร้างสรรค์ ไม่กระจายอำนาจ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดนโยบายควบคุมดูแลการบริหาร การจัดการสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงให้เข้มแข็ง สถาบันอุดมศึกษาเจริญโดยไร้ทิศทาง ไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม การแบ่งส่วนราชการที่มีมากเกินไป และโครงสร้างการบริหารที่ขาดความเป็นชุมชนวิชาการ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการปรับ ยุบ รวม และพัฒนาโครงสร้างให้เป็นชุมชนวิชาการใหม่ ผู้บริหารที่ไร้ประสิทธิภาพ ไม่รู้ระบบบริหาร ไม่สามารถพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้ต่อเนื่อง หลักสูตรที่ล้าสมัยแยกวิชามากเกินไป มีความซ้ำซ้อน ลอกเลียน ซึ่งกันและกัน ไม่มีความหลากหลาย ขาดความยืดหยุ่น ไม่เป็นสากลและไม่เกิดบูรณาการ คุณภาพของอาจารย์ที่ลดลง จำนวนผู้มีคุณภาพน้อยลง วิธีการเรียนการสอนที่ล้าสมัย ไม่มีการปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้ เป็นการเรียนเพื่อเรียนรู้ ให้มีปัญญาอันเกิดจากการสดับการเล่าเรียน การฝึกปฏิบัติคิดพิจารณาเหตุผลและแก้ปัญหาเป็น และการสอนที่มีการถ่ายทอดในความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นระบบ ตามความเหมาะสมและมีประโยชน์ พร้อมกับการนำสื่อและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าสู่ระบบการเรียนการสอน ทำให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพลดลง ขาดการแสวงหาความรู้และขาดคุณสมบัติที่ดี

2.3) อุดมศึกษาในเวทีเศรษฐกิจของโลก

การให้การศึกษาแก่พลเมืองโดยเฉพาะอุดมศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการแข่งขันบนเวทีเศรษฐกิจของโลก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดว่าจะสามารถนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้มากน้อยประการใด ผลจากการวัดปัจจัยต่าง ๆ

เปรียบเทียบระหว่างประเทศโดยสถาบัน International Management for Development (IMD) และ World Economic Forum แห่งประเทศสวีเดน [38] ได้พบว่า ประเทศไทยมีจุดด้อยในด้านความไม่มีเสถียรภาพทางด้านสังคมและการเมืองของรัฐบาล ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศซึ่งถูกทำลายย่อยหรือหายไป ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่ำ และโครงสร้างทางการศึกษา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในระดับประถมศึกษา เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาอยู่ในอัตราที่ต่ำ และต่ำมากตามลำดับ ผลจากการอันดับความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาโดยสื่อมวลชนระดับสากล คือ เอเชียวิค สถาบันอุดมศึกษาไทยถูกจัดไว้ในอันดับท้าย ๆ เสมอ ผลของการวัดความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศต่าง ๆ 50 ประเทศ ของ Braunn และคณะ [39] ซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญ ปรากฏว่าประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ไม่ว่าจะ เป็นสาขาวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ หรือ แพทยศาสตร์ และในภาพรวมอยู่ในอันดับที่ 48 ของ 50 ประเทศ ดัชนีชี้วัดของต่างประเทศเหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นว่าสถาบัน อุดมศึกษาไทยยังด้อยที่จะอยู่ในระดับสากล

2.4.2 ความสูญเสียของชาติอันเกิดจากความล้มเหลว ของสถาบันอุดมศึกษาไทย

วิกฤติอุดมศึกษาไทยได้ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ทุกฝ่าย ซึ่งเป็นความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อชาติบ้านเมือง อาจกล่าวได้โดยสรุปดังนี้ :

2.4.2.1 ความสูญเสียต่อบุคคล

▶ บุคคลโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาผู้ผ่านสถาบัน อุดมศึกษาได้ถูกหล่อหลอมให้หลงผิดว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่เหนือ

กลุ่มบุคคลอื่นจะต้องประกอบอาชีพที่สะดวกสบาย เงินเดือนสูง ๆ ในขณะที่ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะปฏิบัติงานสนองตอบต่อนายจ้างได้ และกลายเป็นบุคคลที่ลุ่มหลงในวัตถุนิยม ก่อหนี้สินให้กับตนเองและครอบครัว เป็นบุคคลที่ไร้คุณภาพ

▶ บุคคลโดยเฉพาะคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ผ่านการศึกษาระดับสูงได้เรียนรู้ความรู้อันทันสมัย เมื่อมาอยู่ในแวดวงของสถาบันอุดมศึกษา ได้สูญเสีย หรือสร้างความสูญเสียในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น :

♥ เป็นบุคคลที่มีสมองเสื่อม เพราะไม่มีโอกาสวิจัยเสาะแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ความรู้ที่มีอยู่เดิมหดหายไป เป็นอาจารย์ที่ไร้คุณภาพ

♥ เป็นบุคคลที่ไม่เชื่อประโยชน์ให้แก่สังคม เพราะไม่สามารถชี้นำหรือทำประโยชน์ในการใช้วิชาการเพื่อแก้ปัญหาให้แก่สังคมได้

♥ เป็นบุคคลที่ทำร้ายสังคมหรือสร้างปัญหาให้แก่สังคม เพราะกลายเป็นตัวถ่วงความเจริญของสังคม ใช้ความไม่รู้ในคราวของผู้ทรงภูมิความรู้ในทางที่ผิดต่าง ๆ

♥ เป็นบุคคลที่ทำลายวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาติ สร้างความเสื่อมศรัทธาให้แก่สังคม แทนที่จะเป็นบุคคลสมควรแก่การยกย่อง ให้ความเคารพบูชาในฐานะผู้มีบุญคุณถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ กลับกลายเป็นผู้ทวงบุญคุณ ได้รับการดูถูกเหยียดหยามในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.4.2.2 ความสูญเสียของชุมชนและสังคม

สังคมให้ความยกย่องต่อสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นแหล่งทรงความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุตรหลานของตน

เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นคนดี สามารถปฏิบัติอาชีพต่าง ๆ เลี้ยงครอบครัวได้ แต่ผลตอบสนองที่ได้รับก็คือ :

▶ ครอบครัวได้ทุ่มเทพยายามเพื่อสนับสนุนให้บุตรหลานของตนเข้าศึกษาในสถาบันชั้นสูง กลุ่มผู้ที่มีผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งต้องขายที่ขายนาเพื่อนำมาใช้สนับสนุนการศึกษา โดยหวังพึ่งพาบุตรหลานตนในอนาคต ต้องประสบความผิดหวัง เมื่อบุตรหลานของตนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ไม่สามารถจะพึ่งพาได้อย่างที่หวัง เป็นการลงทุนที่สูญเปล่า สร้างผลกระทบอื่น ๆ ที่ติดตามมา เช่น ความแตกแยกให้แก่สถาบันครอบครัว

▶ สังคมมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น เมื่อสถาบันอุดมศึกษากลายเป็นแหล่งหล่อหลอมให้นิสิตนักศึกษาหลงผิดคิดว่าเป็นอภิสิทธิ์ชนเหนือผู้อื่น ขาดคุณธรรมและจริยธรรม เอาวดเอาเปรียบผู้อื่น รวมทั้งสถาบันกลายเป็นแหล่งที่มั่วสุมเกะกะกลุ่มกันเป็นอันธพาล สร้างอิทธิพลต่าง ๆ ภายในสถาบัน บังคับรุ่นน้องให้ปฏิบัติตาม ยกพวกทะเลาะเบาะแว้งกันภายในสถาบันและต่างสถาบัน ใช้สถาบันเป็นแหล่งการค้าและอิทธิพล กลายเป็นปัญหาของสังคมดังที่ได้เกิดและรุนแรงขึ้นในบางสถาบัน

▶ สังคมเกิดความแตกแยกมากขึ้น เมื่อบัณฑิตที่จบจากสถาบันถูกหล่อหลอมให้ลุ่มหลงในสถาบัน กลายเป็นบุคคลที่ถือศักดิ์ถือสีของสถาบัน กลายเป็นฝักเป็นฝ่าย เล่นพรรคเล่นพวก สร้างความไม่เป็นธรรมให้เกิดต่อสังคม และขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของสังคมในท้ายที่สุด

สังคมไทยยังไม่มีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ของตนต่อสังคมอุดมศึกษาในปัจจุบัน แต่การเปลี่ยนแปลงของโลก

ยุคข่าวสารที่ไร้พรมแดนและความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น สังคมไทยจะกลายเป็นแรงกดดัน ให้สถาบันอุดมศึกษา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไข ดังที่ต่างประเทศได้ทำกัน โดยสื่อมวลชนที่ประเมินผลงานของสถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น อันตีความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อประชาชนได้ทราบ ทำให้เป็นแรงกดดันทางอ้อมให้สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาตนเอง

2.4.2.3 ความสูญเสียต่อชาติบ้านเมือง

▶ บัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเป็นผู้นำของสังคม ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และในทางกลับกัน กลายเป็นผู้ตามกระแสนิยม หรือสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับสังคม กลายเป็นตัวถ่วงความเจริญของชาติ

▶ สถาบันอุดมศึกษาไม่เป็นแหล่งที่จะเอื้ออำนวยความรู้ และเป็นที่พักพิงของสังคมตามที่สังคมมุ่งหวังได้ ในขณะที่เดียวกัน กลับเป็นผู้ตามและเป็นผู้สร้างปัญหาให้แก่สังคม กลายเป็นตัวถ่วงความเจริญของชาติ

▶ ประเทศชาติไม่สามารถจะพึ่งพิงสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นพลังสมองของชาติและผลิตพลังสมองของชาติมาช่วยกันพัฒนาชาติบ้านเมืองได้ ประเทศชาติจึงยังเกาะติดกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา และยากที่จะย่างเข้าสู่กลุ่มประเทศพัฒนาใหม่ได้ตามที่มุ่งหวัง แม้ว่าโอกาสและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อำนวยให้ก็ตาม

วิกฤติอุดมศึกษาจึงไม่ได้ทำความสูญเสียให้แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ แต่ยังคงความสูญเสียให้แก่ทุกฝ่าย รวมไปถึงความเสียหายต่อชาติบ้านเมืองที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือช่วยกันแก้ไข และถ้าไม่แก้ไข ไทยก็จะเป็นชาติที่ล้าหลังอยู่ต่อไป

2.4.3 ความสำคัญของอุดมศึกษากับการแก้ปัญหาวิกฤติ

การศึกษา เป็นการสร้างพลังมันสมองของชาติที่จะช่วยกันคิดอ่านแก้ปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองได้ ความสำคัญของการศึกษาโดยเฉพาะอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญดังนี้

▶ สร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพหรือพลังสมอง

ไซมอน เปเรส ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศของอิสราเอลเคยกล่าวไว้ว่า ประเทศใดประเทศหนึ่งจะแก้ปัญหาวิกฤติของตนเอง หรือสร้างความสำเร็จได้เปรียบกว่าประเทศอื่นได้นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เหลือเฟือในประเทศนั้น หรือขึ้นอยู่กับดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล แต่ขึ้นอยู่กับการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพหรือพลังสมองที่มีอยู่ และการจัดการพลังสมองเหล่านั้นให้ได้ใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาวิกฤติต่าง ๆ สร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในประเทศนั้น ๆ

ทั้งนี้อิสราเอลเป็นตัวอย่างที่ดีของประเทศที่เล็กและขาดทรัพยากร ซึ่งต่างกับประเทศอาหรับทั้งหลายที่มีพื้นที่ใหญ่โต ร่ำรวยไปด้วยน้ำมัน แต่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยกำลังคนที่มีอยู่น้อย แต่มีความรู้ความสามารถสูง สร้างความมั่งคั่งและมั่นคงให้แก่ประเทศเทียมป่าเทียมไหล่กับอารยประเทศทั้งหลายได้

▶ การจัดการพลังสมอง

คนที่เป็นพลังสมองของชาติย่อมสามารถเคลื่อนย้ายได้ โดยไร้พรมแดนจากประเทศหนึ่งไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง การมีคนอันเป็นพลังสมองจำนวนมากแต่ไม่มีการจัดการที่ดีแล้ว คนเหล่านั้นก็อาจจะเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่อื่นได้ ซึ่งเป็นการสูญเสียที่เรียกกันว่าสมองไหล ฉะนั้น ประเทศที่ผู้ปกครองฉลาดและเห็น

คุณค่าของพลังสมองเหล่านั้นมักจะมีวิธีการจัดการที่ดีที่มีเพียงแต่จะดึงพลังสมองเหล่านั้นไว้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศของตนเองเท่านั้น แต่ยังคงดึงดูดพลังสมองจากประเทศอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ให้แก่ตนเองด้วย ประเทศเล็ก ๆ ดังสิงคโปร์ได้ปฏิบัติโดยดึงดูดชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพมาให้ปฏิบัติงานให้แก่สิงคโปร์ได้เป็นจำนวนมาก ในเมื่อตนเองยังสร้างพลังสมองได้ไม่เพียงพอ ทำให้สิงคโปร์เจริญรุดหน้าทั้ง ๆ ที่ขาดทรัพยากรธรรมชาติสนับสนุน

ฉะนั้น ประเทศที่ไม่มีพลังสมองมากมายหากสามารถจัดการใช้พลังสมองบนดินแดนของตนเองให้ได้ประโยชน์สูงสุดแล้ว ก็จะมีความเข้มแข็งและความร่ำรวย แต่ประเทศที่จะได้เปรียบที่สุดก็คือประเทศที่สร้างพลังสมองได้มากมายและใช้ประโยชน์จากพลังสมองให้ได้ประโยชน์สูงสุด อย่างเช่นสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

► การให้การศึกษเพื่อสร้างพลังสมอง

การให้การศึกษโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลังสมองหรือทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งเกิดขึ้นได้มากเท่าใด ย่อมจะสร้างความได้เปรียบให้แก่ประเทศนั้น ๆ แต่ก็เน้นเรื่องที่จะต้องลงทุนเพื่อให้ได้ผลระยะยาว ประเทศต่าง ๆ ที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลจึงให้การสนับสนุนการอุดมศึกษาของชาติและลงทุนเพื่อพัฒนาสมองของชาติให้เจริญรุดหน้าตลอดเวลา

2.4.4 อุดมศึกษาไทยกับการแก้ปัญหาวิกฤติของประเทศ

► อุดมศึกษาไทยเป็นขุมกำลังพลังสมองของประเทศ มีความสำคัญที่จะต้องเป็นผู้ผลิตและเป็นผู้ดำเนินการแก้ปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อให้ยืนหยัดอยู่ในประชาคมโลกที่ดีได้

▶ ปัญหาวิกฤติที่ประเทศกำลังเผชิญในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตนั้น มีทั้งที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาโดยตรง และโดยทางอ้อมและอาจจะแยกได้ดังในแผนภูมิที่ 5 ดังนี้

2.4.4.1 ภาวะวิกฤติที่ทำทลายอุดมศึกษาโดยตรง

ความด้อยของประเทศอันเป็นภาวะวิกฤติที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาโดยตรง ได้แก่

▶ ความด้อยในขีดความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันเป็นหน้าที่โดยตรงที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้ดำเนินการด้านนี้ และสถาบันอุดมศึกษาจะต้องหาทางแก้ไข

▶ ความด้อยในโครงสร้างการศึกษาหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลสถาบันอุดมศึกษา ยังไม่สามารถรองรับความต้องการของจำนวนประชากรที่ต้องการจะเข้าศึกษาสูงได้ และในเวลาเดียวกันให้คุณภาพการศึกษาไม่ดีพอในการผลิตกำลังคนยากแก่การที่จะเป็นมันสมองให้แก่ประเทศแก้ไขวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ได้

▶ การพัฒนาประเทศสู่ระบบนานาชาติ สถาบันอุดมศึกษาเป็นประตูสำคัญในเรื่องของความร่วมมือกับนานาชาติ และจะต้องเป็นผู้นำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาเรียนรู้ เพื่อให้ทัดเทียมกับนานาชาติ และสามารถแข่งขันในระดับสากลได้

2.4.4.2 ภาวะวิกฤติที่ทำทลายอุดมศึกษาโดยทางอ้อม

ภาวะวิกฤติเกิดขึ้นในประเทศหลายด้าน แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาโดยตรง แต่เป็นหน้าที่ของอุดมศึกษาที่จะต้องช่วยแก้ไขโดยการบริการให้ความรู้ ชี้นำวิกฤติที่เกิดขึ้น ตลอดจนหาหนทางแก้ไข หรือแม้กระทั่งมีส่วนร่วมในการแก้ไข ซึ่งมีดังต่อไปนี้

▶ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ
ตัวอย่างเช่น

♥ การสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์
จากทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ ตลอดจนสร้างเสริม
ทรัพยากรธรรมชาติ

♥ การพัฒนาที่ยั่งยืน

♥ การรักษาสีทธิประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ
โดยเฉพะความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรพันธุกรรม

▶ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ อันได้แก่
สาธารณูปโภคต่าง ๆ การสร้างถนนหนทาง โทรคมนาคม หรือแม้
กระทั่งการสร้างเขื่อนเพื่อพลังน้ำและไฟฟ้า เพื่อการพัฒนาด้าน
เศรษฐกิจและสังคมชาติ มีทั้งด้านประโยชน์และโทษ ตลอดจน
เงื่อนไขเวลารวมทั้งเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาควรมี
ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น วิจัยเรื่องพลังงานทดแทน อันได้แก่ พลัง
แสงแดด พลังลม หรือชี้นำได้ถึงข้อดี ข้อเสียต่าง ๆ ที่เกิดผล
ประโยชน์คุ้มค่าหรือไม่ ฯลฯ

▶ เสถียรภาพทางสังคมและการเมืองรัฐบาล

สถาบันอุดมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในการที่จะ
สร้างเสถียรภาพทางสังคมให้แก่ประเทศ หากให้การศึกษาด้าน
ประสงค์ของสังคมไทย และเป็นตัวจักรสำคัญในการที่จะชักจูง
ให้การเมืองและการปกครองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น มี
คนที่มีคุณภาพสู่การเมืองมากขึ้น

แผนภูมิที่ 5 บทบาทของอุดมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ

▲ ความสามารถในด้านการบริหารและการจัดการ

สถาบันอุดมศึกษานอกจากจะต้องสร้างบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารและการจัดการแล้ว ยังจะต้องสร้างความเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การรักษาทรัพย์สินทางปัญญา การปรับตัว โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการบริหาร การจัดการต่าง ๆ ที่อยู่ในภาวะวิกฤติของประเทศ

2.4.5 การศึกษาที่พึงประสงค์ของสังคมไทยในอนาคต

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มีจุดเน้นหนักในด้านการพัฒนาคนและทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งแตกต่างไปจากแผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ ในอดีตที่มักจะมุ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยมีส่วนของการพัฒนาสังคมเป็นอันดับรอง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงเป็นแผนที่สอดคล้องกับความสำคัญและความจำเป็นของการที่จะต้องพัฒนาคนและทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทยให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคนและทรัพยากรมนุษย์นั้นจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาและมีการต่อเนื่อง จึงมีควรที่จะจำกัดอยู่แต่เฉพาะในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เท่านั้น

2.4.5.1 สังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 [40] ได้กำหนดสังคมไทยที่พึงปรารถนาไว้ดังนี้

▲ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่น มีความภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีความมั่นคงสงบสุขสันติกับนานาชาติ เป็นที่ยกย่องและเป็นประเทศระดับแนวหน้าในประชาคมโลก เป็นสังคมที่คนมี

ความสุข อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เป็นสังคมที่มี
สมรรถภาพ มีเสถียรภาพ มีความเสมอภาค มีความยุติธรรม มี
ระเบียบวินัย มีความเมตตากรุณา เคารพในสิทธิมนุษยชน มีหลัก
ธรรมของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของคนใน
สังคม

▶ คนไทยทุกคนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่าง
เต็มที่มากขึ้นทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีส่วนร่วม
อย่างเต็มภาคภูมิในกระบวนการพัฒนาประเทศ เด็กไทยทุกคน
จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ได้
รับสารอาหารครบถ้วนตั้งแต่ปฐมวัย รวมทั้งได้รับการศึกษาชั้น
พื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี และทุกคนมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐาน
ทางสังคมที่มีคุณภาพ

▶ คนไทยมีขีดความสามารถพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อรับมือกับ
กระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีในระดับที่สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ คนใน
วัยหนุ่มสาวได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ
40 ของคนในกลุ่มอายุ 18-24 ปี กลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้
รับโอกาสทางการศึกษาและการมีงานทำอย่างทั่วถึงถ้วนหน้า คน
ไทยจะมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ รู้จักตัวเอง รู้เท่าทันโลก
และมีศักยภาพที่จะปรับตัวเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าตลอด
ทุกช่วงวัยของชีวิต

▶ เศรษฐกิจตั้งอยู่บนรากฐานของความสร้างสรรค์ เป็น
ศูนย์กลางที่สำคัญในภูมิภาคทั้งในด้านการผลิต การคมนาคม
การเงิน การท่องเที่ยว และบริการ มีระบบการค้าขายแบบเสรีที่มี
ประสิทธิภาพและเป็นธรรม ทันโลกทางด้านเทคโนโลยีและนำโลก

ในมิติที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ โดยมีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นฐานการจ้างงานและสร้างโอกาสในการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ทั่วทุกกลุ่มคนทุกพื้นที่

▶ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคและชนบทไม่แตกต่างจากคนในเมืองหลวง คือ จะมีโอกาสได้รับบริการโครงสร้างพื้นฐาน และบริการพื้นฐานทางสังคมที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง มีหลักประกันด้านสุขภาพอนามัย สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกด้วยเครือข่ายระบบโทรคมนาคม และขนส่งที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพได้อย่างเสรี และใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

▶ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการดูแลรักษาและจัดการอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพของคนในปัจจุบัน เพื่อเป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่คนรุ่นหลัง คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีเมืองและชุมชนที่น่าอยู่อาศัย มีความปลอดภัย เป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ

▶ มีระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ โดยมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีภาคราชการที่มีประสิทธิภาพ มีนักรการเมืองและข้าราชการที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถสูง และยึดผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลักเป็นที่พึง และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดสังคมไทยที่พึงประสงค์ไว้ว่าควรจะมีลักษณะดังนี้ :

- สังคมแห่งการเรียนรู้ รู้เท่าทันโลก
- สามารถแข่งขัน และร่วมมือเป็น
- สังคมที่มี :
 - ♥ เสรีภาพ
 - ♥ สมรรถภาพ
 - ♥ วินัย
 - ♥ ยุติธรรม
 - ♥ เมตตากรุณาและคุณธรรม
ตามหลักธรรมทางศาสนา
 - ♥ เสถียรภาพ
- คนมีความสุข
- ครอบครัวอบอุ่น
- ชุมชนเข้มแข็ง
- สังคมสันติ
- เศรษฐกิจสมดุล
- เคารพในสิทธิมนุษยชน
- สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
- ประเทศชาติมีความมั่นคง
- มีสันติกับธรรมชาติ เพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมโลก

2.4.5.2 การศึกษาที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

ในการประชุมสัมมนาระดับชาติ เรื่อง ยุทธศาสตร์การ
ศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ [41]
นั้น ได้มีการกล่าวถึงการศึกษาที่พึงประสงค์ของสังคมไทยใน
อนาคตไว้หลายประการ และได้นำเข้าสู่แนวคิดในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นในเรื่องของการ
พัฒนาคนในเวลาต่อมา ซึ่งอาจจะสรุปได้ดังนี้

- ▶ การศึกษาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคลให้เป็นคนดีมีสุข ครอบคลุมอบอุ่น การฝึกกำลังกัน เป็นชุมชนที่เข้มแข็งให้เป็นสังคมที่มีสันติ สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ โดยมีสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
- ▶ การศึกษาที่ให้อิสระและความหลากหลายแก่ผู้เรียนทุกคนมีทางเลือกและทางออกที่ดีได้
- ▶ การศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมรากฐานของสังคมไทย มีคุณภาพระหว่างเศรษฐกิจที่ทันสมัยกับสังคมวัฒนธรรมไทย
- ▶ การศึกษาที่เป็นสื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงแก่นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาติอื่น ความเป็นไทยและความเป็นสากลสัมพันธ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันได้ในประชาคมโลก การศึกษาที่มีคุณภาพหรือความพอดีในการผสมผสานคุณลักษณะต่างขั้วกัน เพื่อช่วยเสริมสร้างทั้งความเจริญทางวัตถุและความเจริญทางจิตใจ อันได้แก่ ความพอดีในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ
 - ♥ ความพอดีระหว่างการเป็นผู้นำกับการเป็นผู้ตาม
 - ♥ ความพอดีระหว่างความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะกับความสามารถในการดำรงตนในฐานะปัจเจกบุคคล
 - ♥ ความพอดีระหว่างเสรีภาพกับความรับผิดชอบ
 - ♥ ความพอดีระหว่างความสามารถแข่งขันกับความสามารถรู้จักพอรู้จักร่วมมือ
 - ♥ ความพอดีระหว่างการเห็นความสำคัญและประโยชน์ในวิทยาการสมัยใหม่ กับความชื่นชมในภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม
 - ♥ ความพอดีระหว่างการเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ไทย

♥ ความพอดีระหว่างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการงาน และฐานะกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และเพื่อความปิติยินดีแห่งการเรียนรู้

♥ ความพอดีระหว่างการเพิ่มพูนทักษะความสามารถเฉพาะทางกับการเพิ่มพูน สุนทรียภาพและความรอบรู้ในภาพรวม

♥ ความพอดีระหว่างการเรียนรู้ผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ กับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการมนุษย์สัมพันธ์ มนุษย์และมนุษย์สัมพันธ์ธรรมชาติ

♥ ความพอดีระหว่างการจัดประมวลสาระความรู้ทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงการศึกษานับตั้งแต่อดีตของสังคมไทย ในอนาคตแล้ว สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องปรับเปลี่ยน การเรียนการสอนและวิธีการเรียนรู้ไปอีกมากมายจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.4.5.3 บทบาทของการศึกษาไทยอันพึงประสงค์ในการ สร้างทรัพยากรมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์

บทบาทของการศึกษาในการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติของแต่ละบุคคลและสังคมที่ดี ซึ่งได้กำหนดไว้ เป็นนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ฉบับที่ 8 ในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ ได้กำหนดไว้ดังนี้

▶ สร้างคนให้มีปัญญา (wisdom) มีความคิดรวบยอด (conceptual thinking) มีความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และสามารถเพิ่มศักยภาพหรือเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง เพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

➤ สร้างคนให้เป็นบุคคลเรียนรู้ หรือมีวัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์ สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสังคมการเรียนรู้ หรือสังคมวิชาการ (intellectual society) โดยให้เป็นบุคคลที่มีความสุขในการเรียนรู้ มีเหตุผล โลกทัศน์กว้าง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน

➤ สร้างคนให้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคู่กับศิลปะ ธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ เพื่อให้มีสุนทรียภาพทางจิตใจ เข้าถึงความงาม ความดี ความสุข และมีพฤติกรรมแห่งการอนุรักษ์และช่วยเหลือเกื้อกูล

➤ สร้างคนให้มีความรู้และฝึกปฏิบัติในด้านการประกอบสัมมาชีพได้ และมีความสามารถในการจัดการ การจัดองค์กร เพื่อให้การประกอบอาชีพมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

➤ สร้างคนให้มีความรู้และเข้าใจในสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมไทย และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และระดับนานาชาติ สามารถวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมโดยสันติ

➤ สร้างคนให้มีหลักศาสนธรรมประจำใจ มีระเบียบวินัย ความเป็นประชาธิปไตย เคารพอาวูโส ความภูมิใจในชาติ ถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2.4.6 ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไทยอันพึงปรารถนา

ในปัจจุบัน อุดมศึกษาไทยได้ขยายตัวจากการศึกษาเฉพาะกลุ่ม หรือ elite education ไปสู่ระดับใกล้การศึกษาของมวลชน หรือ mass education คือใกล้ระดับ 15% ของประชากรที่มีอยู่ในวัยเรียน แต่ยังคงอยู่ห่างไกลที่จะไปถึงขั้นของการศึกษาของปวงชน หรือ universal education

นโยบายของอุดมศึกษาไทยที่มักจะกล่าวถึงแต่เดิมคือ มุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความมีอิสระเสรีทางวิชาการ และความทัดเทียมในโอกาสทางการศึกษา แต่ก็ขาดการปฏิบัติตามนโยบายเหล่านั้น

เป้าหมายของอุดมศึกษาก็มักจะกล่าวถึงการผลิตกำลังคนตามความต้องการของสังคมเศรษฐกิจหรือตลาดแรงงาน แต่ก็ขาดความชัดเจนที่จะให้ถือปฏิบัติได้

ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับความต้องการของสังคมไทยที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้มีความพร้อมในการที่จะแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจของโลก ซึ่งล้าแล้วแต่มีปัญหาทำลายอุดมศึกษาไทย ประกอบกับการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกาศใช้ ซึ่งมีผลบังคับให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและภารกิจต่าง ๆ ไปด้วย ซึ่งภารกิจหลักที่จะต้องปรับเปลี่ยนแปลงในยุคศหัสวรรษนี้มีดังนี้

2.4.6.1 ความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของอุดมศึกษาของชาติ

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษานั้น จะต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาประกอบเป็นพื้นฐานของความจำเป็นแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้น อันได้แก่ :-

- 1) ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้าง การบริหาร และการจัดการ เพื่อให้ได้รูปแบบโครงสร้างใหม่ การบริหารและจัดการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

2) ความจำเป็นในด้านเสรีภาพของการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความคล่องตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

3) ความจำเป็นในการขยายการศึกษาภายใต้งบประมาณที่จำกัด เพื่อให้ใช้งบประมาณที่มีอยู่จำกัดนั้นได้ประสิทธิภาพและได้ประโยชน์สูงสุด

4) ความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผู้รู้ แสวงหาความรู้ สะสมความรู้ และถ่ายทอดความรู้อันทันสมัยสู่ชนในชาติได้

5) ความจำเป็นจะต้องขยายวิชาการใหม่ ๆ ให้ทันโลก เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเข้าสู่ระบบสากล สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้

6) ความจำเป็นที่จะต้องขยายการศึกษาสู่ปวงชน เพื่อให้ทันต่อความต้องการความรู้ของชนในชาติ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่ปวงชน โดยการเพิ่มการศึกษานอกระบบ การศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาตลอดชีวิต

7) ความจำเป็นที่จะต้องเปิดอุดมศึกษาโดยเสรี เพื่อให้สามารถระดมทุนทรัพยากรต่าง ๆ มาขยายการศึกษาให้ทันต่อความต้องการของชาติ

8) ความจำเป็นที่จะต้องกำกับดูแลให้อุดมศึกษาได้คุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้เกิดการแข่งขันในด้านคุณภาพและเป็นหลักประกันว่าอุดมศึกษาซึ่งให้แก่ปวงชนนั้นได้คุณภาพและมาตรฐาน

9) ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามต้องการ

2.4.6.2 ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ความทันสมัยและนำสมัย

พระเทพเทวี (ป.อ.ปยุตโต) [42] ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า การศึกษามีความมุ่งหมายประการหนึ่ง คือ ไม่ให้คนเป็นทาสของความเปลี่ยนแปลง แต่ให้เป็นผู้สามารถนำการเปลี่ยนแปลงได้ คือให้เป็นอิสระอยู่เหนือการถูกกระทบกระเทือนชักพาดโดยความเปลี่ยนแปลง และกลับนำความรู้เท่าทันต่อเหตุปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงนั้นมาชี้แนะ จัดสรรความเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางที่เป็นผลดีแก่ตนได้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความทันสมัยและนำสมัยไว้ว่า ความทันสมัยและนำสมัยที่แท้จะต้องประกอบด้วยปัญญา เพราะทันสมัยก็คือความรู้ทัน และนำก็คือเป็นต้นคิด เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้นำทาง การเปลี่ยนแปลง ...ประกอบด้วยความรู้ เป็นการรู้ทัน หรือรู้เท่าทัน หยั่งเห็นลงไปถึงเหตุปัจจัยของเรื่องนั้น ๆ คุณและโทษของสิ่งหรือการกระทำนั้น ...ดำเนินการนำการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปด้วยปัญญาที่จะให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งาม เป็นผลดีแก่ชีวิตและสังคม เรียกได้ว่าเป็นนายของยุคสมัยและเป็นนายของเหตุการณ์

แม้ว่าวิสัยทัศน์ขององค์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมองเห็นการณ์ไกลในภัยคุกคามจากตะวันตก ให้เรียนรู้ความคิดของตะวันตกดังที่รับสั่งเสียเอาไว้ว่า “การงานสิ่งใดของเขาคิด ควรจะเรียนเอาไว้ก็ให้เขาอย่างเขา แต่อย่านับถือเลื่อมใสไปทีเดียว” ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสานต่อให้มีการเรียนรู้ฝ่ายตะวันตก จนกระทั่งส่งคนไปเรียนทางตะวันตกกลับมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่ความทันสมัย แต่ผลที่เกิดในระยะต่อมามีได้เป็นไปตามพระราช-

ปณิธานที่ทรงตั้งเอาไว้ เพราะปรากฏว่า “ไปเรียนรู้เขา และนับถือ เลื่อมใสเขาไปหมด” เพราะทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามเขาไปหมด คิดเอง ทำเองไม่เป็น ผลที่เกิดขึ้นกลายเป็นวิกฤติอุดมศึกษาดังที่กล่าวไว้ในตอนต้น ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ความทันสมัยและนำสมัยในที่นี้ จึงเป็นภารกิจตามความหมายของพระเทพเวทีดังกล่าวข้างต้น

ภารกิจในการนำอุดมศึกษาไปสู่ความทันสมัยหรือนำสมัย ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญต่อไปนี้

1) ภารกิจในการปฏิรูปโครงสร้าง การบริหาร และการจัดการให้ทันสมัย

เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย การบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพสูง ความมีเสถียรภาพในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน และสามารถปรับเปลี่ยนได้ทันต่อเหตุการณ์ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของโลก สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องปฏิรูปโครงสร้าง การบริหารและการจัดการ อันได้แก่ :

1.1) การรื้อปรับระบบ (Reengineering) ภายในสถาบัน

1.1.1 มาตรการการปรับองค์กรหรือโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษาให้เหมาะสม

สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันพยายามขยายสาขาวิชาต่าง ๆ ออกไปในวงกว้าง พยายามให้มีทุกสาขาวิชาการที่สากลมีอยู่ การขยายตัวของสถาบันออกไปในวงกว้างเพื่อให้ครอบคลุมมากสาขาที่สุดที่จะทำได้โดยงบประมาณที่จำกัด ทำให้คุณภาพลดลง ไม่มีความเชี่ยวชาญลึกซึ้งในด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ ทำให้กลายเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตเพื่อปริมาณมากกว่าคุณภาพ เหมาะสำหรับการให้การศึกษาทั่วไป

มากกว่าที่จะมีความเชี่ยวชาญพอที่จะไปประกอบอาชีพหรือปฏิบัติงานด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ภารกิจที่สถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการ คือ การปรับองค์กรหรือโครงสร้างของสถาบัน ซึ่งหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ได้ดำเนินการดังกล่าวไว้ในตอนต้น มาตรการในการดำเนินการ ได้แก่

- ♥ พัฒนาสถาบันให้มีเอกลักษณ์ของความเป็นเลิศทางวิชาการเฉพาะทาง
- ♥ ยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น กระจายบุคลากรและภารกิจไปยังหน่วยงานอื่นที่จะสร้างเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีกว่า
- ♥ สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ทั้งขนาดเล็กและใหญ่กว่าเพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

1.1.2 มาตรการการปรับระบบบริหารและการจัดการ

ระบบบริหารและการจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาไม่พัฒนา ส่งผลให้คุณภาพอื่น ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาด้อยไปด้วย ภารกิจในการปรับระบบบริหารและการจัดการที่สำคัญ เช่น

- ♥ ปรับโครงสร้างขององค์กรสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่กำกับดูแลมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ♥ เลือกสรรผู้บริหารระดับต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ
- ♥ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบภาวะความคล่องตัว

♥ ลดขั้นตอนของการทำงานให้น้อยลง เพื่อการปฏิบัติภารกิจได้เร็วขึ้น

♥ การลดตำแหน่งที่ไม่จำเป็น

♥ การมอบหมายภาระงานที่ชัดเจนและครบถ้วน

♥ การพัฒนาเครือข่ายข้อมูลข่าวสารที่เอื้ออำนวย

ต่อการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของสถาบัน

1.1.3 ลักษณะสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เหมาะสม
ในอนาคต

ประกอบ คูปรัตน์ [43] ได้กล่าวถึงแนวโน้มทาง
อุดมศึกษาของไทยในอนาคตไว้ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบอุดมศึกษาด้านการทำให้
เป็นประชาธิปไตยให้มากขึ้น (Democratization) คือ ให้ตัวแทน
ประชาชน กลุ่มคนเข้าไปทำหน้าที่กำกับการทำงานของสถาบัน
อุดมศึกษา ประชาชน ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในด้านค่าใช้จ่าย
ทางการศึกษามากขึ้น โดยสถาบันอุดมศึกษาต้องตอบสนอง
ต่อมหาชน โดยผลิตบัณฑิต ทำการวิจัยและบริการทางวิชาการ
มากขึ้น

2) การสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นใน
ระบบอุดมศึกษา (Diversity) ระบบอุดมศึกษาไทยจะเป็นระบบที่
หลากหลาย ตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจที่เป็นเสรีภาพของ
ระบบการผลิตที่แตกต่างกันไป

3) อุดมศึกษาจะเน้นที่คุณภาพมากขึ้น (Quality)
สังคมบริโภคสิ่งที่มีคุณภาพมากขึ้น มีกลไกตรวจสอบคุณภาพ
มากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจะไม่สามารถรับความนิยม
ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนหรือเลิกกิจการ

4) อุดมศึกษาในอนาคตจะเน้นการลดขนาดของการดำเนินการ (Downsizing) ลดต้นทุนและค่าใช้จ่าย แต่คงคุณภาพและประสิทธิภาพไว้ และทำให้มีขนาดพอเหมาะ (Rightsizing) ไม่ให้เสียค่าใช้จ่ายหรือทรัพยากรไปโดยที่ได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า

5) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง (Technology in Education) ในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาจะต้องริบพัฒนาตามเทคโนโลยีให้ทัน เพื่อใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นเพื่อการศึกษา

6) ระบบความสัมพันธ์ หรือสายบังคับบัญชาแบบแนวดิ่งจะเปลี่ยนเป็นระบบเครือข่าย (Newworking) ต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ต่างก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานโดยเน้นการตอบสนองต่อผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัวและทันต่อเหตุการณ์

7) การลงทุนร่วม (Joint Venture) กิจกรรมการอุดมศึกษา อันได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย หรือการบริการแก่สังคม จำเป็นต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับภายนอกและองค์กรเอกชนต่าง ๆ เพื่อจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้น

8) ระบบการอุดมศึกษากำลังก้าวไปสู่ความเป็นนานาชาติ (Internationlization) ซึ่งเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องส่งเสริมให้สังคมไทยไปสู่การคบค้าและสัมพันธ์กับสังคมโลก และต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นนานาชาติด้วย

9) การบุกเบิกด้านวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research and Development) สถาบันอุดมศึกษาไทย

ต้องสามารถสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นได้เอง เพื่อประกัน การพัฒนาทางเศรษฐกิจและความกินดีอยู่ดี ระบบอุดมศึกษา ต้องหันมาให้ความสำคัญต่อบัณฑิตศึกษามากขึ้น และต้อง ดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ

10) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ความสำคัญต่อ การพัฒนาบุคลิกภาพมากขึ้น (Personality Development) การฝึก อบรมหรือการพัฒนาความรู้เป็นอันมากจะถูกดำเนินการโดยภาค ธุรกิจหรือชุมชนเอง สถาบันอุดมศึกษาต้องหันมาสนใจในการ พัฒนาตัวคนอย่างสมบูรณ์มากขึ้น

ถ้าหากนำแนวโน้มของการอุดมศึกษาในอนาคต มาเป็นพื้นฐานเช่นนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยในอนาคตควรจะ มี ลักษณะอันพึงประสงค์ 10 ประการด้วยกันดังแผนภูมิที่ 6 คือ :

1) มีขนาดพอเหมาะ ไม่โตเกินไป ไม่เล็กเกินไป เหมาะแก่การบริหารและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์ สูงสุด

2) มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ประชาชนมี ส่วนร่วมในการกำกับดูแลรักษาผลประโยชน์และใช้ประโยชน์จาก สถาบัน

3) มีการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในการเรียน การสอนเพื่อถ่ายทอดทางวิชาการต่าง ๆ

4) มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ของสังคมและความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมือง

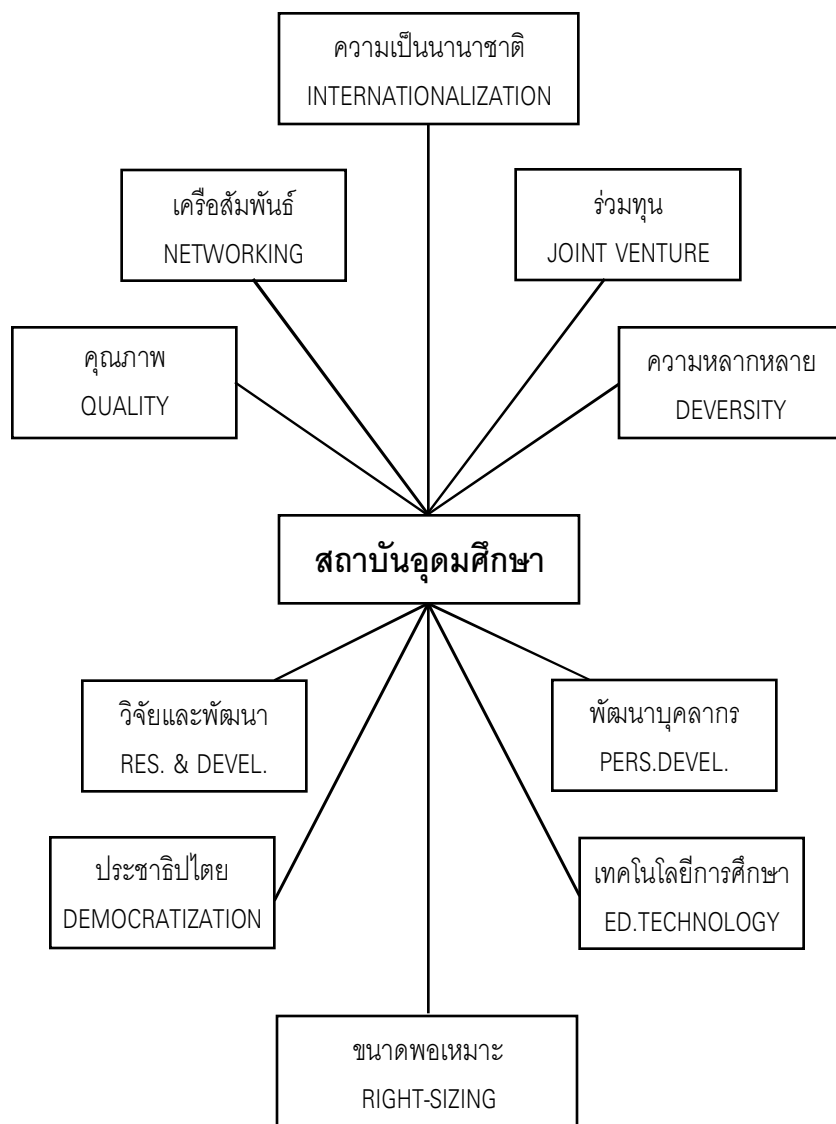
5) มีการพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันและ พัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณภาพ จริยธรรม และคุณธรรม

6) มีการผลิตบัณฑิต มุ่งในคุณภาพพอ ๆ กับ ปริมาณ

- 7) มีความหลากหลายในหลักสูตรการเรียนการสอนที่สนองตอบตามความต้องการของชุมชน
 - 8) มีการร่วมลงทุนเพื่อผลประโยชน์ของสถาบันและชุมชน
 - 9) มีเครือข่ายสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรอื่น สถาบันอื่น เพื่อดูตงชี้มองค้ควมร้ฐและถ่ายทอคองค้ควมร้ฐต่าง ๆ
 - 10) มีความเป็นนานาชาติ เข้าถึงระดับสากล
- 3) ภารกิจในการปฏิรูปการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิรูปการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ [44] ได้กล่าวถึงปัญหาใหญ่ที่สุดของการที่จะทำให้ประเทศไทยบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าได้หรือไม่ นั่นอยู่ที่ทำให้คนในประเทศคิดเป็นได้หรือไม่ การคิดของคนในสังคมไทยเป็นการคิดที่สร้างปัญหามากกว่าก่อให้เกิดการพัฒนา ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยแทบทุกระดับ ทำให้สังคมไทยอยู่ในภาวะอ่อนแอทางความคิด มีความเชื่อง่าย ถูกหลอกลวงง่าย คิดผิดและตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ผิด ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับตนเอง หรือคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ค่านิยมสังคม ระบบและบริบทต่าง ๆ ในสังคมไทยไม่เอื้อให้คนคิดกลายเป็นค่านิยม สังคมที่ไม่ต้องคิดกลายเป็นสังคมแห่งการเลียนแบบ และได้เสนอแนวทางที่จะทำให้คนในประเทศสามารถคิดเป็น โดยการเปิดทางและแนะแนวให้มีความสามารถในการคิดครบ 10 มิติ คือ

สถาบันอุดมศึกษาไทยอันพึงประสงค์
(ลักษณะ 10 ประการ)

แผนภูมิที่ 6 ลักษณะ 10 ประการของสถาบันอุดมศึกษาไทยในอนาคต

มิติที่ 1 ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking)

มิติที่ 2 ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking)

มิติที่ 3 ความสามารถในการคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking)

มิติที่ 4 ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking)

มิติที่ 5 ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking)

มิติที่ 6 ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

มิติที่ 7 ความสามารถในการคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking)

มิติที่ 8 ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)

มิติที่ 9 ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking)

มิติที่ 10 ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking)

และได้สรุปลงท้ายไว้ว่า ในยุคการล่าอาณานิคมในอดีต บีบให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันสมัยเพื่อความอยู่รอดของประเทศอย่างตั้งตัวไม่ทัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเฉพาะหน้าจากโดยให้มีระบบต่าง ๆ ที่มีความทันสมัย แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลังจาก ซึ่งเป็นรากฐานความคิดของคนในประเทศไทยให้คิดเป็นเพื่อเรียนรู้เท่าทันไปด้วย

การที่จะให้ได้บุคคลที่มีความทันสมัยหรือนำสมัย เรียนรู้ เป็น คิดเป็น มีปัญญา ความรู้ทัน และเป็นผู้นำคือเป็นต้นคิด เป็นผู้ริเริ่มและนำทางแห่งการเปลี่ยนแปลงได้นั้น จะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาจากแบบเดิม ซึ่งเป็นการเรียนเพื่อสะสมความรู้ เน้นการท่องจำไปเป็นการเรียนเพื่อเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยหลัก 7 ประการดังนี้ :

1) เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อมุ่งหาคำตอบ (Answer Oriented) จากคำถามที่อาจารย์ป้อนให้เป็นการเรียนเพื่อมุ่งหาคำถามว่า ที่ตอบเช่นนี้ ควรจะถามอะไรบ้างที่น่าจะเป็นปัญหา

2) เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อแก้ปัญหา (Solution Oriented) จากโจทย์ที่อาจารย์มักจะต้องให้แก้มาเป็นการเรียนเพื่อหาปัญหา (Problem Oriented) กล่าวคือ ผลที่เกิดขึ้นเช่นนี้เป็นเพราะปัญหาอะไร และมีปัญหาอะไรอีกบ้างใหม่ที่ควรคิดหาทางแก้

3) เปลี่ยนจากการเรียนโดยมุ่งในการปฏิบัติ (Operation Oriented) มาเป็นการมุ่งหาวัตถุประสงค์ (Objective Oriented) กล่าวคือ มุ่งหาว่า การที่ต้องปฏิบัติด้วยวิธีนั้นเพื่อวัตถุประสงค์อะไร

4) เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อมุ่งทราบผล (Result Oriented) เป็นการเรียนเพื่อมุ่งหาพฤติกรรมหรือวิธีการ (Process Oriented) กล่าวคือ ค้นหาวิธีการที่จะให้ได้คำตอบนั้น

5) เปลี่ยนจากการเรียนโดยให้รายละเอียดในเนื้อหา (Detailed Oriented) ไปเป็นการเรียนเพื่อให้ได้ระบบ (System Oriented) ในการที่จะนำไปสู่เนื้อหาที่เป็นรายละเอียดเหล่านั้น

6) เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อความรู้ (Knowledge Oriented) ไปเป็นการเรียนหาวิธีการที่จะเรียนรู้ (Methodology Oriented)

7) เปลี่ยนจากการเรียนโดยจดจำสะสมความรู้ (Storage Oriented) ไปเป็นมุ่งค้นหาความรู้ (Retrieved Oriented)

การปฏิรูปการเรียนการสอน

เรียนรู้	เรียนเพื่อเรียนรู้
1. มุ่งตอบคำถาม (Answer Oriented)	มุ่งหาคำถาม (Question Oriented)
2. มุ่งแก้ปัญหา (Solution Oriented)	มุ่งหาปัญหา (Problem Oriented)
3. มุ่งการปฏิบัติ (Operation Oriented)	มุ่งหาวัตถุประสงค์ (Objective Oriented)
4. มุ่งทราบผล (Result Oriented)	มุ่งหาพฤติกรรม (Process Oriented)
5. มุ่งรายละเอียดเนื้อหา (Detailed Oriented)	มุ่งหาระบบ (System Oriented)
6. มุ่งหาความรู้ (Knowledge Oriented)	มุ่งหาวิธีการ (Methodology Oriented)
7. มุ่งจัดจำความรู้ (Storage Oriented)	มุ่งค้นหาความรู้ (Retrieved Oriented)

4) ภารกิจในการสร้างคลังแห่งความรู้อันทันสมัย

คลังแห่งความรู้อันทันสมัยประกอบด้วย

▶ ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่คณาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถที่ทันสมัย ซึ่งนอกจากจะต้องดึงดูดเข้ามาสะสมให้มีเพียงพอแล้ว จะต้องรู้จักบริหารการจัดการรักษาให้บุคคลที่มีคุณภาพเหล่านี้คงอยู่กับสถาบัน

▶ คลังแห่งเทคโนโลยีข่าวสารที่ให้ความรู้ทางวิชาการและข้อมูลอื่น ๆ อันทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

5) ภารกิจในการค้นหาและพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย
ภารกิจที่ประกอบไปด้วย

▶ การค้นหาหาภูมิปัญญาแห่งท้องถิ่นบูรณาการเข้ากับ
วิทยาการอันทันสมัย

▶ ใช้ความรู้อันทันสมัยชี้แนะต่อสังคม

▶ ใช้ความรู้อันทันสมัยช่วยแก้ปัญหาให้แก่สังคม

▶ ใช้ความรู้อันทันสมัยช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่
ประเทศ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

▶ เป็นผู้นำในการพัฒนาองค์ความรู้และบูรณาการองค์
ความรู้ใหม่ ๆ

6) ภารกิจในการสร้างชุมชนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งของชุมชนวิชาการ มี
บรรยากาศทางวิชาการที่บุคคลทุกชั้นทุกระดับสามารถร่วมชุมชน
และถกเถียงแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการได้โดยมีอิสระเสรีภาพ
ทางวิชาการ เช่น

▶ จัดให้มีการประชุมวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ เป็นประจำ

▶ จัดให้มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมืองอยู่
เป็นนิจ

▶ จัดให้มีบริการข้อมูลและสารสนเทศที่เพียงพอสมบูรณ์
ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์และรวดเร็ว

▶ จัดให้มีความมีอิสระเสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งอาจจะ
ครอบคลุมไปในด้านต่าง ๆ เช่น :

♥ ความมีอิสระในการเลือกสถานที่และจุดหมายที่จะ
ทำงาน

♥ ความมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์

- ♥ ความมีอิสระในการถามและตอบปัญหาต่าง ๆ
- ♥ ความมีอิสระในการที่จะค้นหาความหมายของ

ชีวิตของตนเอง

- ♥ ความมีอิสระที่จะเข้าใจโลกที่อาศัย เป็นต้น

7) ภารกิจในการสร้างผู้นำและบัณฑิตที่พึงประสงค์

สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจในการสร้างบัณฑิตซึ่งจะเป็นผู้นำของชาติในอนาคต สำหรับคุณสมบัติและยุทธศาสตร์การสร้างบัณฑิตไทยในอุดมคติมีดังนี้

▶ คุณสมบัติของบัณฑิตไทยในอุดมคติ

จากการสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างบัณฑิตไทยในอุดมศึกษา [45] นั้น ได้มีผลของการสัมมนาโดยพิจารณาทั้งใน ส่วนแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ แนวคิดของวิทยากร ซึ่งมีความเห็นประสานสอดคล้องกับแนวพระราชดำริที่ทรงเน้นคุณสมบัติทั่วไปของบัณฑิตที่สำคัญไว้ 4 ประการ คือ

- 1) ความเป็นผู้มีสติปัญญา
- 2) ความเป็นผู้มีจิตใจสูง
- 3) ความเป็นตัวของตัวเองในการคิดและการปฏิบัติ
- 4) ความเป็นผู้ยึดมั่นในสามัคคี

▶ ยุทธศาสตร์การสร้างบัณฑิตไทยในอุดมคติ

ผลของการสัมมนาได้สรุปยุทธศาสตร์การสร้างบัณฑิตไทยไว้ดังนี้

- 1) ต้องปรับเปลี่ยนความคิดและภารกิจของผู้บริหาร และอาจารย์เสียใหม่ โดยให้ถือว่าระดับอุดมศึกษาเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อในการปรับเปลี่ยนสู่การเลือกเส้นทางชีวิตที่ถูกต้องดีงามไว้

และภารกิจของอาจารย์มิใช่สอนหนังสืออย่างเดียว แต่ต้องสอน
คุณธรรม จริยธรรม หรือความเป็นคนด้วย

2) ต้องปรับหลักสูตรการเรียนการสอน โดยหลักสูตร
ครอบคลุมวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ปรัชญา พฤติกรรมศาสตร์
วัฒนธรรม และวิชาเกี่ยวกับสุนทรียภาพ เพื่อเสริมสร้างความเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทำให้โลกทัศน์กว้าง ปรับเนื้อหาวิชาไปสู่ทักษะ
และเสริมสร้างเจตคติที่ดี ปรับกระบวนการเรียนการสอนไปสู่
การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ด้วยตัวเอง เกิดความอยากรู้และรู้วิธีแสวงหา
ความรู้ จัดนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านจริยธรรมและคุณธรรม
ให้น่าสนใจ

3) พัฒนานักศึกษาโดยบูรณาการกิจกรรมนักศึกษากับ
การเรียนการสอนเข้าด้วยกัน และส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษา
ได้เพิ่มพูนทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน เรียนรู้
แบบอย่างชีวิตบุคคลที่สังคมยกย่อง และส่งเสริมค่านิยมไทย

▶ เป้าหมายของบัณฑิตไทยในอนาคต

ควรจะมีเป้าหมายไม่จำกัดแต่การเป็นผู้นำสังคมในชุมชน
ในประเทศเท่านั้น แต่ควรจะให้มีความสามารถในการเป็นผู้นำ
ของโลกด้วย

2.4.6.3 ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่การเปิดเสรี

การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยจำเป็นที่จะต้องเปิดเสรี
ในอนาคตด้วยเหตุบังคับหลายประการ โดยเฉพาะความต้องการ
ด้านการศึกษาที่สูงขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบ
ของประชากรไทยในวัยทำงานที่สูงขึ้น การขยายตัวของการศึกษา
ในระดับมัธยมศึกษาที่สูงขึ้น ความต้องการการปรับตัวของกำลัง
แรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้น เพื่อรองรับการผลิตสินค้า

เศรษฐกิจที่ต้องใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สูงขึ้น การปรับสัดส่วนอัตราการเรียนต่อของนักเรียนในวัยเรียนในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นกำลังของชาติในการแข่งขันกับนานาชาติที่สูงขึ้น ด้วยความจำเป็นเช่นนี้ เป็นการยากที่รัฐจะรองรับได้ จะต้องระดมเอกชนทั้งในและนอกประเทศ ตลอดจนชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมรับภาระในการจัดการอุดมศึกษา อุดมศึกษาจะต้องเปิดเสรีให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนรับผิดชอบ ระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่มาพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ ให้สามารถเพิ่มการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสนองต่อความต้องการของประเทศได้

ผลของการเปิดเสรีทำให้บทบาทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน มีการแข่งขันกันทั้งในด้านประสิทธิภาพ คุณภาพและมาตรฐาน ภารกิจแห่งการแข่งขันนี้ประกอบไปด้วยการแข่งขันในด้าน :

- ▶ ประสิทธิภาพของการบริหารและจัดการที่มีความอิสระและเสรี
- ▶ ประสิทธิภาพในการระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศเข้ามาช่วยสถาบันและการใช้ประโยชน์จากทุนและทรัพยากรเหล่านั้นให้คุ้มค่า
- ▶ ประสิทธิภาพของความร่วมมือระหว่างรัฐกับสถาบันและระหว่างสถาบันด้วยกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน
- ▶ การแข่งขันในด้านคุณภาพและมาตรฐาน ภายใต้ความเสมอภาคแห่งการประเมินทั้งจากภาครัฐและเอกชน

เนื่องจากรัฐได้เห็นความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งจำเป็นที่รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้บัญญัติการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนเอาไว้ค่อนข้างชัดเจน

1) การส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 43 ได้บัญญัติให้การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนมีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตามการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ ในมาตรา 45 ให้จัดการศึกษาได้ทุกระดับ โดยรัฐกำหนดนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการด้วยตนเอง มีความคล่องตัวและเสรีภาพทางวิชาการ ในมาตรา 46 ได้กำหนดให้รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุนและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รวมทั้งด้านวิชาการ เพื่อให้สถาบันศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและพึ่งตนเองได้

2) บทบาทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในอนาคต

2.1) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินภารกิจให้ชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของสังคม ซึ่งนอกเหนือจากการที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมวิชาการและกระจายโอกาสทางการศึกษาและอื่น ๆ ตามที่ได้เคยกำหนดไว้เดิมแล้ว จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และสิ่งที่สำคัญก็คือต้องทำเพื่ออุดมการณ์ของชาติ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนในท้องถิ่น มุ่งเน้นในเชิงคุณภาพมากกว่ามุ่งหวังผลกำไรเป็นหลัก ทั้งนี้ต้องคำนึงว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะเป็นที่ต้องการของตลาดในระยะยาวได้นั้น จำเป็นต้องสะสมชื่อเสียงและมีคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของตลาดแรงงาน แต่

การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ทุนจำนวนมหาศาล เพื่อการริเริ่มและดำเนินการต่อไป

2.2) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรร่วมรับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศในอนาคตมากขึ้น โดยเฉพาะการผลิตในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีแนวโน้มว่าการผลิตบัณฑิตในภาครัฐเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียนที่สนใจจะเข้าศึกษาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความต้องการของชาติในอนาคต

2.3) ภารกิจในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรพัฒนาไปสู่การดำเนินการภารกิจอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งในด้านการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินการภารกิจในปัจจุบันมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตเป็นส่วนใหญ่ แต่บทบาททางด้านอื่นยังไม่ชัดเจนมากนัก การเพิ่มบทบาทด้านอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นสิ่งดึงดูดให้สังคมเห็นความสำคัญและให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้พัฒนายิ่งขึ้น

2.4) เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ ตลอดจนการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาบันในระยะยาวนั้น การแสวงหาความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพทางวิชาการสูงเป็นสิ่งจำเป็น สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงควรแสวงหาความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อโอกาสในการพัฒนาคุณภาพบุคลากร คุณภาพผู้เรียนของสถาบัน ตลอดจนคุณภาพการจัดการ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสถาบันในระยะยาว

2.5 เนื่องจากคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในปัจจุบันยังไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงควรมีนโยบายในการส่งเสริมและเกื้อกูลการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรระหว่างสถาบันอุดมของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้วยกัน ในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้ผลประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสมซึ่งกันและกัน

2.4.6.4 ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ปวงชน

ความจำเป็นที่จะให้สถาบันอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่ปวงชน ให้ประชาชนทุกระดับทุกอาชีพสามารถศึกษาในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง หรือหลายหลักสูตร ซึ่งอาจจะเป็นการศึกษาต่อเนื่อง หรือการศึกษาตลอดชีวิตได้ทุกแห่งหรือทุกห้องที่ โดยไม่จำกัดเวลานั้นมีมากยิ่งขึ้นทุกที โดยเฉพาะในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นเพราะความต้องการในด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประชาชนที่มีเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่เป็นเพราะในโลกแห่งยุคข่าวสารไร้พรมแดนนี้ วิทยาการต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ของชุมชนจึงไม่อาจจะหยุดนิ่ง ล้าสมัยได้ภายใต้ภาวะแห่งการแข่งขันอันเข้มข้นทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นทุกที แม้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี โท เอก แล้วก็ตาม ก็ยังจำเป็นที่จะต้องศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของโลก และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นให้ทันการณ์

ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ปวงชนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ประกอบด้วยอุดมศึกษาที่สำคัญต่อไปนี้ คือ :

1) อุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อบุคคลและชุมชนที่มีความหลากหลาย และสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละสถานที่ แต่ละแห่งที่มีสภาพไม่เหมือนกัน

▶ หลักสูตรจึงต้องมีลักษณะหลากหลาย ยืดหยุ่น ปรับได้ง่าย และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละแห่งที่แตกต่างกัน

▶ วิธีการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย

▶ ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอน

2) อุดมศึกษาที่มีความเสมอภาค ทุกคนมีโอกาสในการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความเสมอภาค กระจายการศึกษา และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามความสามารถ ทั้งนี้โดยไม่จำกัดสถานภาพการเงิน อาชีพ เพศ ผู้พิการ ชนกลุ่มน้อย และผู้ด้อยโอกาส

สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีมาตรการช่วยในการขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยปิดกั้นไม่ให้มีโอกาสด้านการศึกษาและสร้างสิ่งต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการศึกษา

3) อุดมศึกษาต่อเนื่องและตลอดชีวิต

สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ให้บุคคลสามารถศึกษาต่อเนื่องและตลอดชีวิต และจะปฏิบัติภารกิจนี้ได้ก็โดยการ :

- ▶ จัดหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องและตลอดชีวิตที่มีความหลากหลาย
- ▶ สร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดหลักสูตรต่อเนื่องและการศึกษาต่อเนื่อง
- ▶ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน และสังคมทุกระดับ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ภาครัฐพยาบาลและสื่อต่าง ๆ มาจัดการศึกษาอันเหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรมไทย อันเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมไทย

2.4.6.5 ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่นานาชาติหรือสากล

ประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย ต่างก็ตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของตนให้มีความเป็นนานาชาติหรือสากล โดยปรับบทบาทของสถาบันให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านสื่อสาร สารสนเทศต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาวิกฤติที่เพิ่มขึ้น เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การกีดกันทางการค้า ภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งต้องอาศัยสถาบันอุดมศึกษาอันเป็นแหล่งแห่งการเรียนรู้และสร้างกำลังคน เรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา สร้างจิตสำนึกและความเข้าใจความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ เพื่อจะสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ

อุดมศึกษาไทยจะทันสมัยและทันโลกได้ต่อเมื่ออุดมศึกษาไทยสามารถพัฒนาเข้าสู่ระบบที่ทัดเทียมสากลหรือนานาชาติได้

นั่นก็คือ อุดมศึกษาไทยจะต้องมีความสัมพันธ์กับนานาชาติ สามารถดูดซับองค์ความรู้และทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจาก นานาชาติเข้าสู่คลังแห่งความรู้ ถ่ายเทความรู้อันทันสมัยสู่ชน ชาวไทย เพื่อรู้เขารู้เรา และสามารถสร้างสรรค์ความกลมกลืน หรือดุลยภาพระหว่างสังคม วัฒนธรรมไทย ความเป็นไทย ความเป็นสากลสัมพันธ์กับชนชาติอื่น เพื่อไทยจะได้เป็นส่วนที่สำคัญ ส่วนหนึ่งในสังคมโลก

1) โอกาสของสถาบันอุดมศึกษาไทยในระบบนานาชาติ ประกอบ คุปรัตน์ [43] ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมซึ่งจะเป็นจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้ดังนี้ :

1.1) ในทางภูมิศาสตร์

ประเทศไทยเป็นจุดเชื่อมต่อทั้งระหว่างแผ่นดินจีน อินโดจีน และเชื่อมกับเอเชียส่วนใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ อนาคตของประเทศไทยจะเป็นตลาดขนาดใหญ่ และเป็นแหล่งผลิตที่มีศักยภาพสูง สามารถใช้เป็นศูนย์กลางของอุดมศึกษาได้ เป็นอย่างดี

1.2) สังคมระบบเปิด

สังคมไทยเป็นระบบเปิด มีการติดต่อแลกเปลี่ยนกัน ระหว่างชาติสูงมาเป็นเวลานาน ทั้งพาณิชยกรรมและ วัฒนธรรม กิจกรรมการศึกษา หรืออื่นใดที่ยังไม่พร้อมก็สามารถ เชื้อเชิญต่างชาติให้มาดำเนินการได้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ ร่วมกัน

1.3) พื้นฐานทางวัฒนธรรมและการเมือง

ประเทศไทยมีพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่ผสมผสาน กับศิลปวัฒนธรรมต่างชาติได้ดี การเมืองมีประชาธิปไตยมากขึ้น

ยากที่จะหวนกลับสู่ระบบเผด็จการ ช่วยให้ดึงดูดนานาชาติเข้ามาได้ง่ายขึ้น

1.4) เศรษฐกิจที่เจริญเติบโตในระดับสูง

ความสามารถของภาคเอกชนที่จัดการกับองค์กรระดับใหญ่ สามารถทำงานได้หลายอย่างที่ทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การลงทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นไปได้สูงขึ้น

1.5) สถาบันอุดมศึกษาไทยมีมากและกระจายทั่วทุกภูมิภาค

สถาบันอุดมศึกษาไทยจำนวน 600 กว่าแห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคไม่ว่าจะเป็นด้านสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม ห้าเหลี่ยม และหกเหลี่ยม เศรษฐกิจล้วนเปิดโอกาสให้แก่สถาบันอุดมศึกษาในการที่จะพัฒนาเข้าสู่ระดับนานาชาติได้ทั้งสิ้น

1.6) เอกชนไทยมีความสามารถสูงในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ

ดังจะเห็นได้จากโครงการขนาดใหญ่ เช่น โครงการรถไฟฟ้า โทรคมนาคม ล้วนแล้วแต่เป็นโครงการที่เอกชนทำ เอกชนย่อมสามารถระดมทุนทำอุดมศึกษาสู่ระดับสากล ดึงนักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาในไทยทำรายได้สู่ประเทศได้ เช่นเดียวกับที่ประเทศพัฒนาอื่น ๆ กำลังทำอยู่

1.7) ประชาชนไทยสนับสนุนให้บุตรหลานของตนได้เล่าเรียนอยู่แล้ว

พื้นฐานทางเศรษฐกิจของประชาชนที่ดีขึ้น จะทำให้ความต้องการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรหลานของตนได้

เล่าเรียนมากขึ้น ดังเช่นในอดีต เมื่อไม่มีที่เรียนก็ชวนขวายเป็นที่จะส่งให้ไปเรียนยังต่างประเทศถ้ามีทางเลือก บุคคลเหล่านี้ย่อมจะสนับสนุนบุตรหลานของตนให้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่อยู่ในระดับสากลมากกว่าที่จะให้ไปเรียนยังต่างประเทศ

2) ภารกิจในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเข้าสู่ระบอบนานาชาติ

ด้วยสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยดังกล่าวไว้แล้วข้างต้นนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยมีโอกาสอันกว้างขวางที่จะพัฒนาเข้าสู่ระบบนานาชาติได้ อย่างไรก็ตามสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันยังอยู่ห่างกับความเป็นนานาชาติอยู่มาก จะต้องมีความพัฒนาที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้โดย :

2.1) สถาบันอุดมศึกษาไทยแต่ละสถาบันจะต้องพัฒนาความเข้มแข็งเฉพาะทางให้ปรากฏ เพื่อเป็นที่ดึงดูดของสายตาชาวโลก โดยเฉพาะด้านเกษตร สาธารณสุข วิศวกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์การเงินการคลัง เป็นต้น ให้มาศึกษาในประเทศไทย

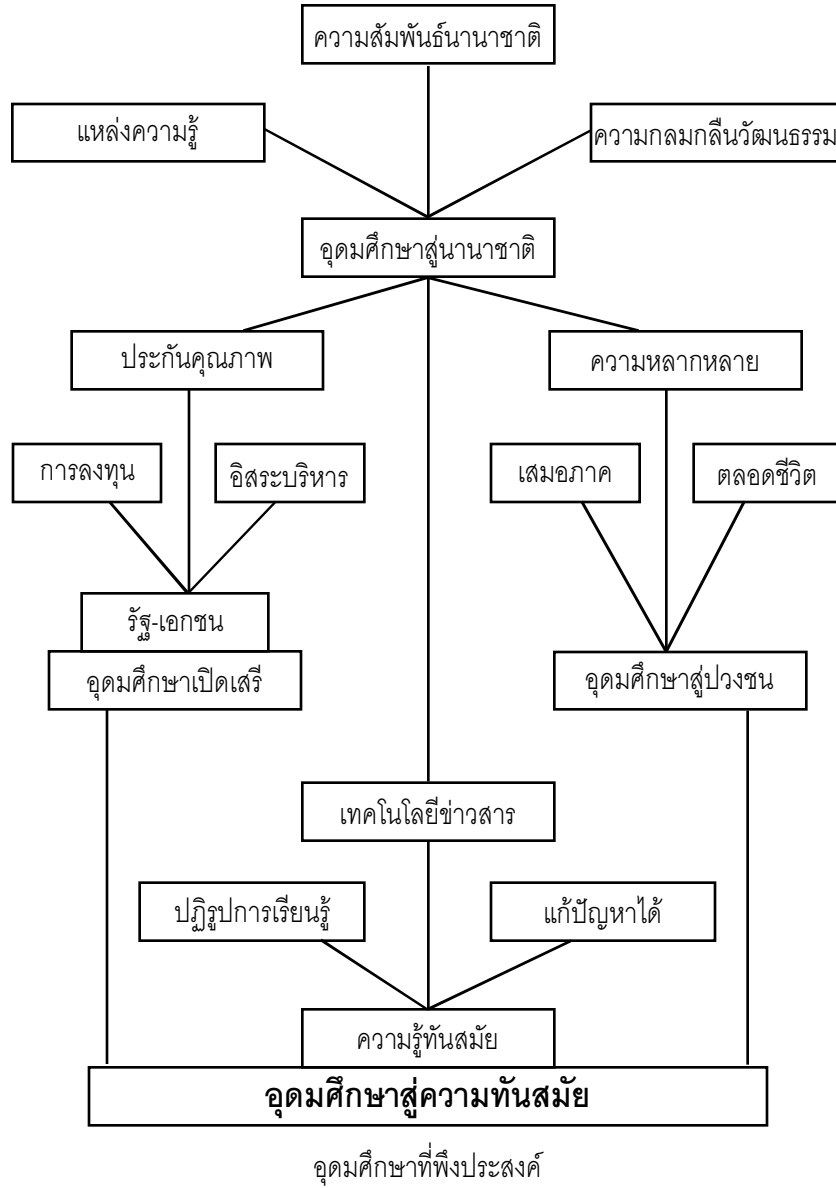
2.2) สถาบันอุดมศึกษาไทยในภูมิภาคในเขตการพัฒนาหรือเศรษฐกิจต่าง ๆ จะต้องพัฒนาอุดมศึกษาให้สอดคล้องรองรับกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคนั้น ๆ เช่น ให้ความสนใจกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น กระตุ้นเตือนให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้นมากขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

2.3) สถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น สำหรับเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศพัฒนา ซึ่งมีอยู่มากมายแล้ว ควรจะเน้นให้มีการปฏิบัติกันอย่างจริงจังและมากขึ้น โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยน

2.4) ข้อมูลเพื่อการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนคณาจารย์ การดึงดูดคณาจารย์ และนักเรียนต่างชาติเข้าสู่ระบบสถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องสร้างบรรยากาศภายในสถาบันฯ ให้มีลักษณะเป็นนานาชาติมากขึ้น เช่น เปิดหลักสูตรที่สอนระดับปริญญาตรีด้วยภาษาอังกฤษ มีหอพักนักศึกษาไทยร่วมกับต่างชาติ พัฒนาหน่วยงานแนะแนวนักเรียนต่างชาติให้เข้มแข็ง สนับสนุนกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมของนักเรียนต่างชาติ

2.5) สถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องพัฒนาหลักสูตรเฉพาะนักเรียนต่างชาติให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของนักเรียนต่างชาติที่จะเข้ามาเรียนต่อเองได้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะลดคุณภาพลงเหมือนอย่าง ที่สถาบันต่างประเทศบางแห่งได้ทำอยู่ การเปิดโอกาสให้นักเรียนต่างชาติได้เลือกเรียนวิชาอื่นทดแทนในวิชาที่นักเรียนต่างชาติไม่มีพื้นฐานของวิชานั้นมาก่อน เป็นตัวอย่างหนึ่งของการปรับให้เข้ากันเช่นนี้

ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาไทยในยุคศหัสวรรษ ได้สรุปให้เห็นดังแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 อุดมศึกษาที่พึงประสงค์

บทที่ 3

บทสรุป

ประเทศต่าง ๆ ต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของอุดมศึกษา อันมีภารกิจในการผลิตกำลังคนผู้เป็นมันสมองของชาติให้ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในคริสต์สหัสวรรษ อันมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ต่างก็ทำการปฏิรูปอุดมศึกษา ทำให้อุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่พันธกิจและภารกิจไปอย่างมากมาย แม้ว่าอุดมศึกษาจะมีต้นแบบมาจากยุโรปและกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก แต่มาถึงยุคปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบในด้านการผลิตกำลังคนทั้งปริมาณและคุณภาพแล้ว ทั้งอังกฤษ เยอรมนี และฝรั่งเศส ยังด้อยกว่าสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ โดยเหตุที่ประเทศเหล่านั้นใช้เวลา นานกว่ากัน ความต้องการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพได้เร็วเป็นสิ่งจำเป็นในยุคสหัสวรรษ

สหราชอาณาจักร มีสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญ คือ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยโพลีเทคนิค วิทยาลัยการอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยเปิด โดยภารกิจตามกฎหมายมุ่งในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เคารพในสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของบุคคล เสริมสร้างความเข้าใจและมิตรภาพในชาติและนานาชาติ การจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและเสมอภาคทั่วกัน แรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการปฏิรูปอุดมศึกษานั้น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อระบบอุดมศึกษา เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ตลาดแรงงาน ระบบการเงิน การสื่อสารและเทคโนโลยี

สารสนเทศ สิ่งแวดล้อม ประชากร ภารกิจสำคัญที่ดำเนินการในแผนปฏิรูปอุดมศึกษา คือ การดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพสูงเข้าสู่สถาบัน ยกกระดับประสิทธิภาพการเรียนการสอน การเรียนรู้ให้เพิ่มสูงขึ้น เร่งรัดพัฒนาความรู้พื้นฐาน ความรู้ประยุกต์ และแนวทางการแก้ปัญหา ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด สามารถรองรับนักศึกษาเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต ปรับหลักสูตรให้สามารถเลือกได้โดยไม่จำกัดสถานที่และสถาบัน รองรับนิสิตให้ได้มาตรฐานสูงสุดด้วยความเป็นธรรมและโปร่งใส รักษามาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่การแข่งขันระดับสากล

อุดมศึกษาในประเทศฝรั่งเศส มีทั้งการศึกษาในโรงเรียน ในโรงเรียนเทคนิค สถาบันเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาชั้นสูง ภารกิจตามกฎหมายนั้นให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ และเป็นกาให้เปล่า โดยยึดหลักแห่งความเสมอภาค เสรีภาพและความปลอดภัยจากการครอบงำทางศาสนา พันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา คือ เป็นแหล่งสร้างการเรียนรู้และกระจายการเรียนรู้ เพื่อฝึกนักจัดการในอนาคต นักวิจัยและครู มาตรฐานการปฏิบัติในอุดมศึกษา คือ ความสามารถปรับตัวได้ และความสร้างสรรค์การพัฒนาเนื้อหาของการศึกษาอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างคนฝรั่งเศสสำหรับอนาคตให้สามารถนำพาชีวิต สังคม และอาชีพ อย่างรับผิดชอบ สามารถปรับตัวสร้างสรรค์และสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม แรงผลักดันสำคัญที่ก่อให้เกิดปฏิรูปอุดมศึกษา คือ อัตราการว่างงานสูง เวลาเรียนนาน นิสิตออกกลางคันมาก หลักสูตรขาดความหลากหลาย การบริหารขาดประสิทธิภาพและความคล่องตัว

ภารกิจที่สำคัญในการดำเนินการในแผนปฏิรูป คือ ปรับปรุงสถานภาพของมหาวิทยาลัยและเครือข่ายใหม่ให้มีการรวมตัวของสถาบันต่าง ๆ มุ่งให้สถาบันอุดมศึกษามีความคล่องตัวมากขึ้น ปรับระบบการศึกษาเพื่อลดปริมาณการสูญเสียของนิสิตที่ออกกลางคัน เพิ่มความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้นิสิตในระบบความช่วยเหลือและการเงิน จัดให้มีการฝึกอบรมเทคโนโลยีในมหาวิทยาลัยเพื่อประกันการว่างงาน จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยในยุโรปเพื่อการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศ

สถาบันอุดมศึกษาในออสเตรเลีย ประกอบขึ้นด้วยวิทยาลัยซึ่งเน้นหนักไปในวิชาต่าง ๆ และมหาวิทยาลัย ซึ่งมีการเรียนการสอนและการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ กับมีมหาวิทยาลัยแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่วิจัยอย่างเดียว เพื่อความเป็นเอกภาพรัฐบาลออสเตรเลียได้ปฏิรูปอุดมศึกษาโดยยุบรวมวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเล็ก ๆ ให้เป็นวิทยาเขตเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยหลัก กฎหมายรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจรัฐสภาตรากฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ และให้รัฐต่าง ๆ มีอิสระในการจัดการศึกษาในรัฐของตน ภารกิจหลักที่กำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษา คือ สนับสนุนให้เยาวชนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้เข้าศึกษาในอุดมศึกษามากขึ้น ให้อุดมศึกษาตอบสนองต่อความต้องการภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เมื่อมีการปรับเปลี่ยนใด ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา ก็จะมีการตราพระราชบัญญัติรองรับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติตามเป็นขั้นตอนได้ แรงผลักดันที่ทำให้เกิดปฏิรูปอุดมศึกษาครั้งล่าสุด คือ ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพทางการศึกษา ปัญหาด้าน

คุณภาพมาตรฐานที่มีความหลากหลายทั้งขนาดและจำนวนอันยากแก่การควบคุม รวมไปถึงปัญหาการบริหาร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งอยู่ภายใต้ระเบียบกฎหมายของรัฐ ทำให้ขาดความเป็นอิสระคล่องตัว แต่ที่สำคัญ คือ ปัญหาค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลกลางต้องรับผิดชอบโดยเฉพาะผลกระทบอันเกิดจากความตกต่ำทางเศรษฐกิจ รัฐบาลออสเตรเลียจึงได้ปฏิรูปโดยเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก ลดจำนวนมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาลง เพื่อให้อุดมศึกษาเป็นเอกภาพ ควบคุมภาพได้ทั่วถึงโดยจัดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเป็นเครือข่าย เรียกว่า Unified National Higher Education System จัดสรรงบประมาณให้ตามเครือข่าย ให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารงบประมาณ ผลักภาระให้ผู้เรียนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายมากขึ้น และปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลและคุณภาพของหลักสูตร จัดการศึกษาให้เป็นสินค้าส่งออก ประการที่สอง ให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติภารกิจในการพัฒนาประเทศโดยส่งเสริมการผลิต พัฒนาและยกระดับกำลังคนให้มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการและทักษะ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดหลักสูตรให้มีการต่อเนื่องได้ตามลักษณะแรงงานและมีความยืดหยุ่น ถ้ายอนหน่วยกิตกันได้ และประการที่สาม สร้างความเสมอภาคให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสอันได้แก่ ผู้หญิง คนพิการ ชนกลุ่มน้อย ชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล ซึ่งทุกมหาวิทยาลัยจะต้องทำระเบียบ กำหนดนโยบายเป้าหมายและความช่วยเหลือเป็นรายละเอียดในการของบประมาณทุกปี

รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดประเภทสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยวิจัย ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่สอนและวิจัย มหาวิทยาลัยปฏิบัติประกอบด้วย

มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยที่เน้นทางการปฏิบัติ สอนวิชาชีพ เฉพาะและวิชาชีพชั้นสูง และมหาวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิต อันประกอบด้วยมหาวิทยาลัยทางอากาศและวิทยาลัยวิชาชีพ พิเศษ ญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากที่เป็นของเอกชน รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นระบุถึงนโยบายการศึกษาของชาติ ให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการรับการศึกษาทัดเทียมกันตามความสามารถที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎหมายแม่บทของการศึกษาซึ่งออกบังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 ได้ระบุวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคคล โดยเน้นที่บุคลิกภาพ ความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ รักในความจริงและความยุติธรรม ชี้นำชีวิตโดยวิญญูญาณที่เป็นอิสระ เป็นผู้สร้างรัฐและสังคมที่มีสันติภาพ การจัดการศึกษาต้องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ประชาชนมีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ให้การศึกษาด้านการเมืองและศาสนา เพื่อความเป็นพลเมืองดี ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ให้การศึกษาในเชิงลึก ทั้งด้านวิชาชีพชั้นสูงและศิลปศาสตร์เชิงเทคนิคและให้การศึกษาในแนวกว้าง พัฒนาสติปัญญาคุณธรรมและความสามารถเชิงปฏิบัติ แรงผลักดันที่ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องปฏิรูปอุดมศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นผลจากระบบการศึกษาที่เป็นเอกรูป ขาดความหลากหลาย ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนักศึกษา มีชีวิตอยู่กับสถาบันการศึกษานานเกินไป ขาดการเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน ทำให้ขาดความสนใจที่จะเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา เกิดช่องว่างในการหางานทำ ไม่สามารถรับมือได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ได้ เป้าหมายหลักในการปฏิรูปมี 4 ประการ คือ

การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะกับความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษา ความสามารถที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ทัน สามารถรองรับความต้องการการศึกษาตลอดชีพได้ และรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่ลดลง สถาบันอุดมศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ให้นักศึกษาอยู่ในสถาบันสั้นลง ปรับปรุงบัณฑิตวิทยาลัยทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ขยายบทบาทอุดมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สร้างคุณภาพของการศึกษา และวิจัยให้ได้มาตรฐานโลก จัดการศึกษาต่อเนื่องและตลอดชีวิต ให้ทันกับความต้องการของประชากร พัฒนาความร่วมมือทางวิชาการกับนานาชาติ พัฒนาองค์กรและการจัดการให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ จัดระบบการติดตามและประเมินผลตนเองเพื่อปรับปรุงคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้

อุดมศึกษาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้ นั้น แบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครูและวิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา โพลีเทคนิค หรือมหาวิทยาลัยเปิดทางอุตสาหกรรม และวิทยาลัยเสริมพิเศษ ซึ่งในจำนวนเหล่านี้เป็นของเอกชนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะวิทยาลัยอาชีวศึกษาซึ่งมีนับร้อยแห่ง ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการเรียนรู้และศิลปะ มีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษาตามความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล สถาบันอุดมศึกษามีความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ โดยที่รัฐส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังมีกฎหมายแม่บททางการศึกษา

ซึ่งมีรายละเอียดและสาระครอบคลุมมากมาย ตั้งแต่ในด้านนโยบายที่ต้องการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ ทั้งบุคลิกลักษณะความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ เป็นพลเมืองดีเหมาะสมกับประชาธิปไตย และสร้างความเจริญร่วมกันของมนุษยชาติ ได้ระบุดัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ อุบนิสัย สุขภาพและจิตใจ จิตสำนึกความเป็นชาติสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรมประจำชาติและของโลก ปกป้องความใฝ่รู้หาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักอิสรภาพ มีความรับผิดชอบ เชื้อสัจธรรมสุจริต ความรู้ลึกซึ้งในด้านศิลปะ ธรรมชาติ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ส่งเสริมอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมให้กับการสร้างคนที่เป็นผู้ผลิตที่สามารถและผู้บริโภคที่ฉลาด นอกจากนี้ยังกำหนดการจัดระบบการศึกษา และสถานศึกษา ตลอดจนการกำหนดสาระวิชาการเรียนรู้ไว้ด้วย ส่วนภารกิจของสถาบันอุดมศึกษานั้น ได้กำหนดให้สอนและคิดค้นคว้าความรู้ทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับพัฒนาประเทศและโลก และมุ่งพัฒนาความเป็นผู้นำด้วย ด้านอาชีวศึกษานั้นมุ่งให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตและสำหรับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะค้นหาความสามารถพิเศษของผู้เรียน พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะพัฒนาความสนใจและเข้าใจในอุตสาหกรรม และการค้าของประเทศ ตลอดจนการจัดการและการวางแผนเพื่อการอุตสาหกรรม

กระแสผลักดันให้เกาหลีใต้ปฏิรูปอุดมศึกษาสู่สหัสวรรษนั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอารยธรรมของมนุษย์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองแบบใหม่ ความเป็นสังคมสารสนเทศ และความเป็นโลกาภิวัตน์ ชักนำไปเกิดความปรารถนาที่จะสร้างเกาหลีใหม่

โดยใช้การศึกษาเป็นหลัก ภายใต้ความคิดที่เรียกว่า Edutopia หรืออุดมรัฐทางการศึกษา ภารกิจที่ดำเนินการ คือ สร้างพื้นฐานทางเทคนิคให้เป็นการศึกษาระบบเปิด สร้างความหลากหลายรูปแบบและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งรวมทั้งความเป็นเลิศทางการวิจัย ความเป็นนานาชาติ สร้างหลักสูตรใหม่เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีทั้งการส่งเสริมศีลธรรม การปรับหลักสูตรสำหรับความคิดสร้างสรรค์ และปรับวิธีการเรียนการสอน การศึกษาเพื่อความเข้าใจระดับนานาชาติ และภาษาต่างประเทศ

พันธกิจ หรือภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดไว้ในองค์การการศึกษาสหประชาชาติ หรือองค์การยูเนสโกในแต่ละภูมิภาคนั้นอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่เมื่อประมวลแล้วจะประกอบด้วยภารกิจหลักดังนี้

✽ ภารกิจในการสอน การวิจัย ฝึกอบรมและเผยแพร่ผลงานวิจัยให้แก่ประชาชนทุกวัย เพิ่มพูนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ให้มีความหลากหลาย เน้นในเชิงสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีการประเมินผลเชิงคุณภาพ

✽ ภารกิจในการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่จำกัดเพศ ผู้ยากจน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย

✽ ภารกิจในด้านกิจกรรมทางวิชาการ ยึดบรรทัดฐานและจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ร่วมมือกันทุกฝ่ายให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม ศึกษาแนวโน้มของสังคมอย่างรู้เท่าทัน

✽ ภารกิจในการบริหารจัดการให้มีอิสระ เพิ่มความเข้มแข็งในระบบ ให้ความสำคัญต่อคณาจารย์และนักศึกษา สร้างสมองไหลกลับ

✽ ภารกิจในการสร้างเครือข่ายพันธมิตร การจัดการอุดมศึกษาระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและสากล ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและสื่อสารเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้และประยุกต์ความรู้ระหว่างประเทศ

✽ ภารกิจของรัฐ จัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ชุมชนและเอกชน

สถาบันอุดมศึกษาไทย เกิดขึ้นไม่นานเมื่อเปรียบเทียบกับยุโรป เริ่มต้นจากสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ในปัจจุบันมีรวมถึง 634 แห่ง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 496 แห่ง ทบวงมหาวิทยาลัย 70 แห่ง และกระทรวงอื่น ๆ 68 แห่ง กระจายทั่วทุกภาคของประเทศ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทมหาวิทยาลัย ซึ่งการสอนหลายสาขาวิชา ระดับปริญญาตรี โท เอก 70 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาระดับสูงมุ่งการศึกษาระดับปริญญาตรี และโท บางสาขาวิชา 71 แห่ง และระดับวิทยาลัยกับโรงเรียนเฉพาะกิจซึ่งให้การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา หรือปริญญาตรี 493 แห่ง การแบ่งประเภทยึดถือระดับปริญญาและจำนวนสาขาวิชาที่สอนเป็นหลัก ขาดการยึดถือภารกิจและเป้าหมายมาประกอบเป็นหลัก ซึ่งมีผลเสียหลายประการ ที่สำคัญคือ การจัดการศึกษาขาดเอกภาพ ไม่สามารถต่อเนื่อกันได้ แม้จะมีจุดเด่นบางประการในอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะการแบ่งแยกการบริหาร การกระจายที่ตั้งของสถาบัน และการนำอุดมศึกษาสู่มวลชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดภารกิจต่าง ๆ ของการจัดการของชาติ ซึ่งหลายประเด็นเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาชัดเจนขึ้น ตั้งแต่ความมุ่งหมายและหลักการที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง การปกครอง รัฐจักรึกษาและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ ภาคภูมิในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น การจัดการศึกษา ก็มีทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เน้นกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ ความรู้คู่คุณธรรม ในด้านต่าง ๆ หลักสูตรระดับอุดมศึกษาต้องมีความหลากหลาย มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม คุณภาพชีวิตของบุคคลและความรับผิดชอบ ตลอดจนมุ่งพัฒนาวิชาการ การค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม นอกจากนี้ยังกำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับองค์กรต่าง ๆ และชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ในเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาก็ได้กำหนดไว้เป็นหมวดหนึ่งโดยเฉพาะ โดยให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและประกันคุณภาพสถานศึกษาทุกแห่ง และจัดให้สถาบันศึกษาต้องประเมินตนเองด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้รวมเอาสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ

มาไว้ได้กระทรวงเดียวกัน เรียกว่า กระทรวงศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นนิติบุคคล ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการเป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถาบันศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และมีมาตราที่กำหนดการบริหารและการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนไว้ด้วย โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชน และรัฐต้องสนับสนุนด้านเงินอุดหนุนและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ แก่สถาบันเหล่านั้นด้วย

กระแสผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐปฏิรูปโดยออกนอกระบบราชการ มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีมานานหลายทศวรรษ จนกระทั่งมาถึงการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยอยู่ในสภาพที่ล้าหลังจนถึงขั้นวิกฤตนั้น เกิดจากปัญหาทั้งภายนอกสถาบันและปัญหาภายในสถาบัน ได้แสดงออกถึงความไร้สมรรถภาพในการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ หรือช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ของชาติได้ และอยู่ในอันดับล้าหลังเมื่อเปรียบเทียบกับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในเวทีโลก วิกฤติอุดมศึกษาสร้างความสูญเสียต่อบุคคล ความสูญเสียของชุมชนและสังคมและต่อชาติบ้านเมืองอย่างมากมาย

อุดมศึกษามีความสำคัญ เพราะเป็นแหล่งสร้างทรัพยากรมนุษย์อันเป็นพลังมันสมองของชาติที่จะช่วยกันคิดอ่านแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองให้อยู่รอดได้ หากเป็นพลังมันสมองที่มีคุณภาพ ปัญหาวิกฤติที่ประเทศกำลังเผชิญ

ในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตมี ทั้งที่เกี่ยวพันกับอุดมศึกษาโดยตรง ซึ่งนอกเหนือจากความด้อย ในโครงสร้าง การบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาที่จะผลิต บุคคลให้มีคุณภาพแล้ว ยังด้อยในขีดความสามารถทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้อยในการที่จะพัฒนาประเทศสู่ ระบบสากล ภาวะวิกฤติที่ทำทลายอุดมศึกษาโดยทางอ้อม อันได้แก่ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ การ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางสังคมและ การเมือง ตลอดจนความสามารถในด้านบริหารและจัดการ ความ เป็นผู้นำที่จะชี้ปัญหาและช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ของประเทศ

สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจที่จะต้องช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศ โดยอาศัยสังคมไทยที่พึงปรารถนาเป็นพื้นฐาน และเป้าหมาย สังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคตนั้น เป็นสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่น มีความภูมิใจในความเป็นไทย และดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีความมั่นคง สงบสุข สันติกับนานาชาติ คนไทยทุกคนมีโอกาสศึกษาพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่มากขึ้น ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา รู้จักตัวเองและรู้เท่าทันโลก มีส่วนร่วมอย่างเต็มภาคภูมิในกระบวนการพัฒนาประเทศ มีขีดความสามารถพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อรับกับ กระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับที่สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในชนบทไม่แตกต่างกับในเมืองหลวง ได้รับบริการโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพ และทั่วถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการดูแลรักษาและจัดการอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นฐาน

ของการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่คนรุ่นหลัง มีระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ยึดผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ดำเนินการให้เศรษฐกิจตั้งอยู่บนรากฐานของความสร้างสรรค์ เป็นศูนย์กลางที่สำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคและของโลก

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องสร้างคนให้มีปัญญา มีความคิด มีความรู้และทักษะ สามารถประกอบสัมมาชีพได้ เป็นบุคคลเรียนรู้ตลอดเวลา สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสังคมน การเรียนรู้หรือสังคมวิชาการ มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคู่กับศิลปะ ความเข้าใจในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมไทย และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในระดับชุมชน ประเทศและระดับนานาชาติ สร้างคนให้มีหลักศาสนธรรม ประจําใจ มีระเบียบวินัย ความเป็นประชาธิปไตย เคารพอาวูไศ ความภูมิใจในชาติ และถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้าง การบริหารและการจัดการ การขยายการศึกษาภายใต้งบประมาณที่จำกัด การสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ การขยายวิชาการใหม่ให้ทันโลก เข้าสู่ระดับสากล การขยายการศึกษาสู่ปวงชน การแข่งขันกันโดยเสรีในด้านคุณภาพและมาตรฐานทั้งทางด้าน การบริหาร การจัดการ การให้การศึกษา การวิจัย การบริการทาง วิชาการ เสรีภาพในการดำเนินงาน ให้เกิดความคล่องตัวปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาประชาธิปไตย

ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ใน ยุคสหประชาชาติที่สำคัญมี 4 ประการคือ :

ภารกิจนำอุดมศึกษาไทยสู่ความทันสมัยหรือนำสมัย ซึ่งประกอบด้วยภารกิจในการรื้อปรับระบบบริหารและการจัดการให้ทันสมัย ภารกิจที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพพร้อมด้วยคุณธรรม และจริยธรรม ที่พร้อมจะเป็นผู้นำในสังคมของชาติและของโลก ภารกิจในการสร้างคลังแห่งความรู้ อันทันสมัย ทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยี ข่าวดสาร ความรู้ทางด้านวิชาการ ภารกิจในการค้นคว้าและพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย ภูมิแห่งปัญญาท้องถิ่นที่บูรณาการกับวิทยาการ อันทันสมัย สามารถชี้นำสังคม ช่วยแก้ปัญหาให้แก่สังคมและประเทศ และพัฒนาการความรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ภารกิจในการสร้างชุมชนวิชาการ ทั้งในและนอกสถาบัน และความมีอิสระเสรีภาพทางวิชาการ ภารกิจในการสร้างผู้นำที่จะนำชาติและสังคมโลก

ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่การเปิดเสรี ซึ่งจะต้องพัฒนาคุณภาพด้วยการแข่งขันโดยเสรี ทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นการแข่งขันทั้งในด้านประสิทธิภาพของการบริหารและการจัดการ การระดมทุนและทรัพยากร สนับสนุนสถาบัน ความร่วมมือระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และการแข่งขันในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ภารกิจในการอุดมศึกษาสู่ปวงชน ซึ่งจะต้องนำอุดมศึกษาสู่ความหลากหลายเหมาะสมแก่บุคคลและชุมชน อุดมศึกษาซึ่งมีความเสมอภาค ทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาและสามารถสนองตอบได้ตลอดเวลาและสถานที่ อุดมศึกษาซึ่งมีการต่อเนื่อง ศึกษาได้ตลอดชีวิต และอุดมศึกษาที่ได้พัฒนาให้เหมาะสมกับสังคม

วัฒนธรรมไทย มีเครือข่ายแห่งชาติศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต และสังคมไทย

ภารกิจในการนำอุดมศึกษาสู่สากล เป็นอุดมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับนานาชาติ ดุจดั่งความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจากนานาชาติเข้าสู่คลังแห่งความรู้ และเป็นอุดมศึกษาซึ่งสร้างสรรค์กลมกลืน หรือมีดุลยภาพระหว่างสังคมวัฒนธรรมไทย หรือความเป็นไทย และความเป็นสากลสัมพันธ์กับชนชาติอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้โดยสันติในประชาคมโลก

เอกสารอ้างอิง

1. McRae, H. 1994. The world in 2000, power, culture and prosperity : A vision of the future. Harper Collins Manufacturing. Glassgow , 302 pp.
2. อุดุลย์ วิริยเวชกุล. 2538. กำหนดมหาวิทยาลัย-ปรัชญา ในการอุดมศึกษาปริทัศน์ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล ISBN 974-588-178-3 (ล.1) บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด. หน้า 23-27
3. ____ . 2538. มหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรในการอุดมศึกษาปริทัศน์ 1 ibid. หน้า 53-59
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 . โครงสร้าง และสาระสำคัญในกฎหมายการศึกษาไทยและประเทศต่างๆ. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับประเด็นควรบรรจุไว้ในกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ. หน้า 38-42
5. ____ . 2540 แนวคิดและทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง ทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 มกราคม 2540 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ 112 หน้า
6. Miller, Henry D.R. 1995. The management of change in universities : State and economy in Australia Canada, and the United Kingdom. The Society for Research in Higher Education and Open University Press, Buckingham. 183 pp.
7. ประกอบ คูปรัตน์ และบุญศิริ อนันตเศรษฐ 2542. การวิจัยเชิงเอกสาร เรื่องการปฏิรูปอุดมศึกษาในประเทศไทยอังกฤษนำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 100 หน้า

8. ประเวศ วะสี. 2542. รายงานการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ISBN 974-7773-78-3 บริษัท ที พี พลินท์ จำกัด. 79 หน้า
9. Delberghe, M. 1996. The RPR party launches the idea of a referendum on the reform of Universities. Le Morde daily newspaper, 16 May 1966.
10. ____ . 1996. Education Minister Frances Bayron clear the place for a reform of University. Le Morde daily newspaper, 23 May, 1996.
11. Herzberg. N. 1996. Lecturers-researches, between teaching necessities and research streams. Le Morde daily newspaper, 20 June, 1996.
12. Anonymous, 1996. Wain propositions of Faurouk Commission Report. Submitted to the Prime Minister. Le Morde daily newspaer, 21 June, 1996.
13. ____ .1996. European Universities converted to selection. Le Morde daily newspaper, 4 January,1996.
14. กาญจนา คุณารักษ์ และประกอบ คุณารักษ์. 2540. รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 207 หน้า
15. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540. แนวคิดและทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษา ในศตวรรษที่ 21 เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาไทย ในศตวรรษที่ 21. มกราคม 2540 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ 112 หน้า.

16. Miller, Henry, D.R. 1995. The management change in universities : State and economy in Australia Canada, and United Kindgon. The Society for Research in Higher Education and Open University Press, Buckingham, 183 pp.
17. Miriam, H.1994. The restructuring of higher education in Australia. UNESCO, Paris, 32 pp.
18. Department of Education, Training and Youth Affair. 1999. Higher education report for the 1999 to 2001 Triennium. Canberra, Commonwealth of Australia, 155 pp.
19. ganization for Economic Co-operation and Deveploptment. 1997. Thematic review of the fist years of tirtiary education : Australia. Directorate for Education, Labour and Social Affairs, Paris, 37 pp.
20. Meek, V.L. and F.Q. Wood. 1997 Higher Education Governance and Management : An Australian study. Evalation and Investigations Program. Department of Education, Training and Youth Affairs, Canberra, Commonwealth of Australia, 37 pp.
21. Ministry of Education, Science and Culture. 1994. Education in Japan. Government of Japan, Gyosei Corporation Japan, Tokyo. 131 pp.
22. ฉันทนา จันทร์บรรจง. 2542. การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น. รายงานการศึกษาวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 87 หน้า.
23. รุ่ง แก้วแดง. 2540. กฎหมายการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ในโครงสร้างและสาระสำคัญในกฎหมายการศึกษาไทยและประเทศต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน้า 48-53.

24. Katsukata, s. 1996. The class of 96 : Education to day. Look Japan, 42(486): 4-8.
25. Nishimura, K. and H. Chiba. 1996. Sturcture reform: The shape of things to come. Look Japan. 42(481): 12-13.
26. Matsumoto, T. 1996. The fiscal 1996 budget. Look Japan, 42(482): 9-11.
27. Ueda, T: 1996. A boost for basic research. Look Japan. 41(480): 28-26.
28. ____ . 1996. The ideas budget. Look Japan. 42(481): 22-23.
29. Tibubo, R. 1996. Rates of exchange. Look Japan, 42(466): 9-11.
30. Ministry of Education. 1995. A brief outline of education in Korea. The Republic of Korea. P. 4- 35.
31. Kim, R. and Y.S. Ahh. 1995. Higher eduction in south and north Korea In A.H. Yee, East Asian Higher Asian Higher Education, Traditions and Transformation. IAU Press Pergamon, p.102-121
32. ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ.2540. รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี 101 หน้า
33. ทบวงมหาวิทยาลัย. 2541. รายงานการประชุมระดับโลกเรื่องการอุดมศึกษา อุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21:วิสัยทัศน์และการปฏิบัติ 5-9 ตุลาคม 2541 สำนักงานใหญ่ยูเนสโก กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส กองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 26 หน้า
34. เกษม วัฒนชัย. 2542. การอุดมศึกษาในคริสต์ศตวรรษที่ 21. เอกสารโรเนียว เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา 14 มิถุนายน 2542 ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 5 หน้า.

35. สุธรรม อารีกุล, ลาวัณย์ ไกรเดช, ประจวบ หล้าอุบล, วิเชียร ยงมานิตชัย, จิรวัดณ์ วีรังกร, อาภากร หู้โลหะ, วราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร, พชณี ลีลาดี และศรายุทธ หอมเย็น. 2540. อุดมศึกษาไทย: วิกฤตและทางออก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 496 หน้า
36. อมรวิทย์ นาครทรรพ. 240. สุ่มหาวิทยาลัยของปวงชน ใน ความฝันของแผ่นดิน พิมพ์ครั้งที่ 3 บริษัท โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน) หน้า 139-157.
37. อุดุลย์ วิริยเวชกุล. 2537. รายงานโครงการมหาวิทยาลัย ในการ อุดมศึกษาปริทัศน์ 1. มหาวิทยาลัยมหิดล หน้า 10-11.
38. International Management for Development. 1994. The world competitiveness report. World Economic Forum, Switzerland, 1994.
39. Braun, T., W.Glanzel, and H. Grupp. 1995. 1995. The scientometric weight of 50 nations in 27 science areas, 1989-1993. Part 1. All fields combined, mathematics, engineering, chemistry and physics. Scientometrics, 33(30): Part III Life sciences. 34(2): 207-237.
40. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) สำนักนายกรัฐมนตรี 184 หน้า
41. คณะศึกษาศาสตร์ศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. 2538. การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์: สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในทศวรรษหน้า เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่อง ยุทธศาสตร์ การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ตุลาคม 2538, 68 หน้า
42. จิตรกร ตั้งเกษมสุข และธรรมเกียรติ กันอริ. 2542. หยาดเพชร หยาดธรรม ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 107 หน้า

-
43. ประกอบ คูปรรัตน์. 2538. ระบบอุดมศึกษาไทยในยุทธศาสตร์ การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย: การรื้อปรับระบบบริหารและจัดการ. เอกสารประกอบการสัมมนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ณ โรงแรมโกลเด้นวัลเลย์ รีสอร์ท อ.ปากช่อง นครราชสีมา หน้า 20-64.
 44. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542. ปฏิรูปวิธีคิดแบบไทยต้องคิดให้ครบ 10 มิติ วารสารมองไกลไอเอฟดี สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา ฉบับไตรมาสที่ 3 หน้า 1-4
 45. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2540. รายงานการสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างบัณฑิตไทยในอุดมคติ เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ครบ 5 ปี 28 มีนาคม 2540, 105 หน้า.

รายงานชุด **แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาของไทย** มี 7 เล่ม
ประกอบด้วย

1. แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. สรุปสาระสำคัญของแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
3. อุดมศึกษาสู่ปวงชน
4. รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา
5. การบริหารจัดการอุดมศึกษา : หลักและแนวทางตามแนวปฏิรูป
6. คุณภาพและการประกันคุณภาพในวิถีทรรศน์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย
7. การบริหารอุดมศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลง

สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ธันวาคม 2543

รายนามคณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา

1. นายเกษม วัฒนชัย	ประธานกรรมการ
2. นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	กรรมการ
3. พลโท จารุภัทร เรืองสุวรรณ	กรรมการ
4. นางสาวเจือจันทร์ จงสถิตอยู่	กรรมการ
5. นายธวัชชัย ยงกิตติกุล	กรรมการ
6. นายพนม พงษ์ไพบูลย์	กรรมการ
7. นายพรชัย มงคลวนิช	กรรมการ
8. นายแพทย์พ พยอมยนต์	กรรมการ
9. นายไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์	กรรมการ
10. พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต)	กรรมการ
11. นายปราโมทย์ โชติมงคล	กรรมการ
12. นายสมนึก พิมลเสถียร	กรรมการ
13. นายสุจินต์ จินายน	กรรมการ
14. นายสุธรรม อารีกุล	กรรมการ
15. นายอำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ
16. นายอมรวิทย์ นาครทรรพ	กรรมการ
17. อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	กรรมการ
18. เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ	กรรมการ
19. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานโยบายและ วางแผนการจัดการศึกษา	กรรมการและเลขานุการ
20. นางสุทศศรี วงษ์สมาน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
21. นายอรรถพงศ์ สุขสมนิตย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา	ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ผู้พิจารณารายงาน	คณะกรรมการจัดทำ แนวทางการปฏิรูป อุดมศึกษา
ผู้วิจัย	ศ.ดร.สุธรรม อารีกุล
ผู้อำนวยการโครงการ	นางสุทศศรี วงษ์สมาน
ผู้ร่วมโครงการ	นางพรพิมล เมธีรานันท์ นายอรรถพงษ์ สุขสมนิตย์
ผู้ประสานงาน	นางพรพิมล เมธีรานันท์
จัดพิมพ์เผยแพร่โดย	สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา (สปอ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ปีที่พิมพ์	ธันวาคม 2543